

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Osallisuutta parhaimmillaan?

Helsingin osallistuvan budjetoinnin tapahtumat
osallisuuden kokemuksen vahvistajana

Belinda Barbato ja Antti Sarpo

Kulttuurituotanto YAMK
(60 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(4/2020)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotanto YAMK

Tekijät: Belinda Barbato ja Antti Sarpo

Opinnäytetyön nimi: Osallisuutta parhaimmillaan? Helsingin osallistuvan budjetoinnin tapahtumat osallisuuden kokemuksen vahvistajana

Sivumäärä: 81 ja 11 liitesivua

Työn ohjaaja: Pekka Vartiainen

Työn tilaaja: Helsingin kaupunki

Osallistuva budjetointi mainitaan yhtenä ratkaisumallina monessa eri yhteydessä, kun käsitellään demokratian kriisiä ja uusia ratkaisuja sen korjaamiseksi. Vuonna 2017 Helsingin kaupunki otti johtamisjärjestelmäuudistuksen yhteydessä käyttöön uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin. Yhtenä uutena, ja kaikkia toimialoja koskevana toimenpiteenä käynnistettiin Helsingin osallistuva budjetointi. Vuosina 2018-2019 helsinkiläiset saivat ensimmäistä kertaa ideoida, suunnitella ja lopulta äänestää, miten Helsingin kaupungin tulisi käyttää 4,4 miljoonan euron määräraha. Helsingin osallistuvan budjetoinnin nimeksi annettiin OmaStadi.

Tässä opinnäytetyössä tutkimme, vahvistivatko osallistuvan budjetoinnin tapahtumat osallisuuden kokemusta, sekä millaiset tekijät vaikuttavat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Osallisuuden kokemuksia tarkastelemme erilaisten osallistujien näkökulmasta varmistaaksemme, että tapahtumat onnistuvat jatkossakin prosessin osallisuutta vahvistavina elementteinä. Opinnäytetyössämme muodostamme suositukset osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheiden tapahtumia varten osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi, deliberatiivisen keskustelun saavuttamiseksi, sekä prosessin sujuvoittamiseksi.

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus, jonka tietoperusta ja teoreettinen viitekehys muotoutuvat osallistuvan budjetoinnin, osallisuuden, deliberatiivisen demokratian sekä yhteiskehittämisen käsitteistä. Tutkimusaineisto rakentuu Helsingin osallistuvan budjetoinnin ensimmäisen kierroksen yhteiskehittämisvaiheessa järjestettyjen tapahtumien palautteesta, sekä opinnäytetyön aikana tehdyistä kyselyistä ja haastatteluista. Opinnäytetyön aikana järjestimme osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä valittujen suunnitelmien toteutuksen käynnistävät tapahtumat, eli Starttiraksat. Tapahtumien tavoitteena oli selvittää, vaikuttivatko teoria- ja tutkimusaineiston perusteella tehdyt valinnat kaupunkilaisten osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen.

Tutkimuksemme osoittaa, että osallistuvan budjetoinnin tapahtumilla ja niissä toteutuneella deliberatiivisella keskustelulla on suuri merkitys kaupunkilaisten osallisuuden kokemukseen. Starttiraksa -tapahtumien jälkeen tehtyjen haastattelujen ja kyselyjen perusteella osallistujat arvostivat erityisesti mukana olleiden kaupungin asiantuntijoiden perehtyneisyyttä ja ratkaisukeskeisyyttä, mukavaa keskusteluilmapiiriä, sekä tavoitteellista työskentelyä kaupunkilaisille ja kaupungin asiantuntijoille tärkeiden asioiden äärellä.

Opinnäytetyön tuloksena laadimme suositukset ja muistilistan osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämistapahtumia varten deliberatiivisen keskustelun varmistamiseksi, sekä osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi. Suosituksia ja muistilistaa on mahdollista soveltaa missä tahansa kaupungin osallisuustoiminnassa, jossa kaupunkilaiset ja kaupungin asiantuntijat työskentelevät yhdessä.

Asiasanat: osallisuus, osallistaminen, vuorovaikutus, kehittäminen, deliberatiivinen demokratia

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master's Degree in Cultural Management

Authors: Belinda Barbato and Antti Sarpio
Title: Participation at its best? Reinforcing the sense of involvement through participatory budgeting events of the City of Helsinki
Number of Pages: 81 and 11 attachment pages
Supervisor: Pekka Vartiainen
Subscriber: The City of Helsinki

Participatory budgeting is considered to be one solution model to challenges within changing global democracy. The management system of the City of Helsinki was renewed in 2017, whereupon the new participation and interaction model was implemented. One of the new practices introduced as part of the participation and interaction model was participatory budgeting for the City of Helsinki. Participatory budgeting was first implemented during 2018-2019, when Helsinki residents could plan and ultimately vote on how the € 4.4 million budget should be used. The participatory budgeting project was named OmaStadi.

In this thesis, we investigate whether the events organized in connection with the participatory budgeting process reinforced the sense of involvement and what kind of factors affect this sense of involvement. This thesis is a qualitative case study, the knowledge base and theoretical framework of which consist of concepts of participatory budgeting, involvement, deliberative democracy and co-development.

The research literature includes the feedback collected from events organized in connection with the participatory budgeting of the City of Helsinki and supplementary interviews. During the making of this thesis, we organized the events (Starttiraksa) that launched the implementation of plans chosen based on the votes. The purpose of the events was to find out whether the choices made based on the theory and research literature reinforced the sense of involvement of the city residents. Our thesis shows that the activities included in participatory budgeting greatly influence the experience of involvement of the city residents. Based on the interviews and surveys carried out after the Starttiraksa events, those involved particularly valued the competence and solution-driven approach of the experts, the pleasant conversation atmosphere and the object-oriented work within this topic that was interesting to all involved parties.

To conclude the thesis, we draw up the recommended activities and checklist for co-development events in participatory budgeting that ensure that deliberative dialogue takes place and reinforce the sense of involvement of the parties. The recommendations and checklist can be implemented in any participatory activity of any city where the residents and city experts are working together.

Keywords: social inclusion, participation, interaction, development, deliberative democracy

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TIETOPERUSTA	9
2.1	Osallisuus.....	10
2.1.1	Osallistuminen ja osallistaminen	11
2.1.2	Helsingin kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusmalli	13
2.2	Osallistuva budjetointi toimintatapana.....	15
2.3	Deliberatiivinen demokratia ja yhteiskehittäminen	18
3	HELSINGIN OSALLISTUVA BUDJETOINTI – OMASTADI	21
3.1	Helsingin osallistuvan budjetoinnin periaatteet	21
3.2	Helsingin osallistuvan budjetoinnin prosessi.....	24
3.3	Haasteena yhdenvertaisuuden toteutuminen.....	27
3.4	Osallisuuden asukasprofiilit.....	29
4	LÄHTÖKOHTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	33
4.1	Lähtökohtana OmaStadi Raksat 2019.....	34
4.2	Haastattelut osana aineistoa	36
4.2.1	Haastattelut kaupunkilaisille	37
4.2.2	Haastateltavien valinta ja osallisuuden asukasprofiilit	39
4.3	Kyselyt.....	41
4.3.1	Kysely vuoden 2019 Raksoille osallistuneille	41
4.3.2	Kysely ja kutsu Starttiraksoille	42
4.3.3	Kysely Starttiraksoille osallistuneille	44
5	CASE OMASTADI STARTTIRAKSAT	46
5.1	Aineiston analyysi – OmaStadi Raksat	46
5.2	Starttiraksojen valmistelu	56
5.3	Kaupungin asiantuntijat mukana Starttiraksojen suunnittelussa	60
5.4	Aineiston analyysi – Starttiraksat.....	63
6	LOPPUPÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET.....	72

6.1	Tapahtuman järjestelyt.....	74
6.2	Kaupungin asiantuntijoiden rooli tapahtumissa.....	76
6.3	Deliberatiivinen keskustelu osallisuuden vahvistajana	77
LÄHTEET		79
LIITTEET.....		82
Liite 1: Haastattelurunko		82
Liite 2: Kysely vuoden 2019 Raksoille osallistuneille.....		85
Liite 3: Kysely ja kutsu Starttiraksoille.....		88
Liite 4: Kysely Starttiraksoille osallistuneille.....		89
Liite 5: Muistilista yhteiskehittämistapahtumien suunnittelun tueksi.....		91

1 JOHDANTO

Demokratia on murroksessa. Sitran Megatrendit 2020 –selvityksessä todetaan yhteiskuntajärjestelmien olevan haasteiden edessä, kun maailman valtasuhteet ja vallankäytön muodot ovat muutoksessa. Iso kysymys muutoksen keskellä on itse demokratian haastaminen monista suunnista. Vaikka globaali keskustelu kärjistyy erilaisten näkemysten välillä, sitä leimaa yksimielisyys siitä, että muutosta nykyisiin järjestelmiin kaivataan esimerkiksi osallisuuden, sekä päätösten teko- ja toteuttamiskyvyn lisäämiseksi. (Dufva 2020, 31.) Myös ihmisten osallistumishalukkuus on vähentynyt – tai ainakin se on muuttunut totutusta. Samaan aikaan, kun kansalaiset vieraantuvat politiikasta, julkinen sektori pyrkii kuumeisesti löytämään uusia tapoja saada ihmiset kiinnittymään yhteiskuntaan ja kiinnostumaan yhteisistä asioista. Kaikki haluavat osallistua. (Meriluoto & Litmanen 2019, 15.)

Osallisuuden käsite ja osallistaminen ovat vakiintuneet eri ammattialoille, ja osallistamisnäkökulma on muuttunut muodikkaaksi ja jopa itsestäänselvydeksi. Osallisuustematiikka on toki esiintynyt yhteiskunnissa jo vuosikymmenten ajan, ja osallistumisen keinovalikko on ollut jo 1960-luvulta asti aktiivisten yhteiskunnallisten liikkeiden vaatimuslistalla. Yhteiskunnallisten liikkeiden tavoitteena taas on ollut saada aikaan radikaalisti avoimempi ja tasa-arvoisempi yhteiskunta. (mt., 2019, 8-13.) Tänä päivänä Suomessa sekä valtio- että kuntatasolla osallisuus korostuu vahvasti. Suomen kuntalaki edellyttää, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan (Kuntalaki 2015/410).

Suomalaiset kaupungit ovat ottaneet aktiivisen roolin osallistavan hallinnon vetureina. Helsinki on tässä kehityksessä etunenässä profiloimalla uuden johtamisjärjestelmänsä vuonna 2017 juuri kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisääväksi uudistukseksi. Helsingillä on tavoitteena olla avoin ja osallistava kaupunki, jossa kaupunkilaisten osaaminen ja ymmärrys kaupungista tukevat osaltaan viranhaltijoiden kehittämistyötä. Helsinki haluaa, että asukkaat kokevat olevansa tärkeitä, kuultuja ja keskeisiä tekijöitä kaupungin kehittyessä. Osallistumismahdollisuuksista on tullut kaupunkien kilpailuvaltti ja tärkeä osa identiteettiä. (Meriluoto & Litmanen 2019, 15.)

Helsingin kaupungin johtamisjärjestelmäuudistuksen myötä Helsinki otti vuonna 2017 käyttöön uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin. Vaikka osallisuustoiminta on ollut osa kaupungin palveluja jo aiemminkin, Helsingin kaupunki määritteli ensimmäistä kertaa näin vahvasti oman osallisuuspolitiikkansa suunnan, sekä sen tavoitteet ja toimintalinjat. Käänteentekevää Helsingin uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin toimeenpanotavassa on toimialoja läpileikkaava osallisuuden määrittely, sekä osallisuuden uusi institutionaalinen asema. Osallisuus- ja vuorovaikutusmallin myötä Helsingin kaupunki alkoi toteuttaa kaupunkilaisten osallisuutta laajemmassa, ja selkeästi konkreettisemmässä muodossa kuin aikaisemmin. Näkyvimpana ja laajimpana osana osallisuusmallin toimeenpanoa Helsingin kaupunki käynnisti syksyllä 2018 koko kaupunkia koskevan osallistuvan budjetoinnin, eli OmaStadin. Helsingin osallistuvassa budjetoinnissa kaupunkilaiset saavat ehdottaa, suunnitella ja äänestää, mihin kaupungin tulisi käyttää 4,4 miljoonaa euroa kierroksittain. Helsingin osallistuvan budjetoinnin prosessissa korostuu deliberatiivinen demokratia, jonka avulla tavoitellaan tasa-vertaista yhteiskehittämistä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden välillä.

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus, jonka tavoitteena on selvittää, lisäsivätkö osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheiden tapahtumat kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta, sekä mitkä asiat vaikuttivat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Järjestimme opinnäytetyön aikana osallistuvan budjetoinnin äänestyksen jälkeiset, hankkeiden toteutuksen käynnistävät Starttiraksa –tapahtumat. Starttiraksat ovat tapaustutkimuksemme kohde, ja niiden kautta pyrimme teoria- ja tutkimusaineistoomme perustuen vahvistamaan kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta, sekä selvittämään osallisuuden kokemukseen vaikuttaneita tekijöitä. Vahvistaaksemme kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta, sekä varmistaaksemme deliberatiivisen demokratian toteutumisen myös seuraavalla kierroksella, laadimme opinnäytetyön lopputuloksena suositukset tulevia osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheiden tapahtumia varten.

Opinnäytetyö rakentuu tietoperustan varaan, minkä keskeiset käsitteet määrittävät myös Helsingin osallistuvan budjetoinnin toimintaperiaatteet. Opinnäytetyön tietoperusta ja teoreettinen viitekehys muotoutuvat osallisuuden, deliberatiivisen demokratian ja yhteiskehittämisen, sekä osallistuvan budjetoinnin käsitteistä. Opinnäytetyön

tutkimusaineisto koostuu osallistuvan budjetoinnin tapahtumiin osallistuneiden kaupunkilaisten palautteesta ja haastatteluista, sekä omista kokemuksistamme ja havainnoistamme prosessin kehittäjinä ja mallintajina.

Helsingin osallistuvan budjetoinnin kehittämisestä ja mallintamisesta vastaa kaupunginkanslian alueosallisuustiimi yhteistyössä kaupungin toimialojen kanssa. Työskentelemme itse alueosallisuustiimissä, joten opinnäytetyön tutkimuskysymys muotoutui luonnollisesti omasta työympäristöstämme. Opinnäytetyö on tehty parityönä, ja se toteutettiin jakamalla työskentelyvastuuta ensin teoriaosuudessa, sitten aineiston keräämisessä ja analyysissä, ja lopulta tiedon jäsentämisessä sekä tulosten auki kirjoittamisessa. Työn loppuvaiheessa kirjoitimme tiiviissä yhteistyössä varmistaen kohta kohdalta kirjoitustyylin ja sisällön yhdenmukaisuuden.

2 TIETOPERUSTA

Osallistuva budjetointi mainitaan yhtenä ratkaisumallina monessa eri yhteydessä, kun puhutaan demokratian kriisistä ja uusista ratkaisuista sen korjaamiseksi (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 21). Demokratian kriisiä on puitu jo vuosia kansainvälisesti ja keskustelua on käyty myös meillä Suomessa. Demokratiaa jäytävät monet eri tekijät eri suunnista. Yksi suunta on edustuksellista järjestelmää haastava länsimaisten arvojen hidas muutos kohti yksilökeskeisyyttä, jossa ihmisillä on aikaa ja mahdollisuuksia keskittyä omaan ja lähipiirinsä elämään. Ihmiset suuntaavat energiansa itsensä lähelle, jonne institutionaalinen politiikka ei tunnu yltävän riittävän tehokkaasti ja tuntuvasti. (Rättilä & Rinne 2016, 23-24.) Valtiovarainministeriön laatiman, Tulevaisuuden kunnan skenaariot ja visiot 2030 –julkaisun mukaan perinteiseen edustukselliseen demokratiaan nojautuva toimintamalli ei enää tulevaisuudessa vastaa asukkaiden vaikuttamisen ja osallisuuden tarpeisiin. Visio ennustaa, että ihmisten vaikuttamisen motiivit liittyvät yhä enemmän henkilökohtaisen elämän piiriin, mikä haastaa nykyiset osallisuuden ja vaikuttamisen käytännöt. (Valtiovarainministeriö 2017, 9-10.) Edustuksellisen demokratian kriisiytymistä on nopeuttanut se, että institutionaalinen politiikka reagoi huonosti ihmisiä huolettaviin arjen epäkohtiin. Poliitiikka näyttäytyy myös ammattimaisena ja vaikeasti hahmottuvana kenttänä, johon osallistuminen tuntuu kansalaisista aivan liian vaikealta. Myös valtapeliltä vaikuttava puoluepolitiikka saa ihmiset keskittymään vain omiin asioihinsa. Perinteisen vaaliosallistumisen rinnalle onkin kehitelty erilaisia kansalaisia osallistavia kanavia ja toimintamalleja, joista osallistuva budjetointi on yksi kansainvälisesti laajalle levinnyt malli. (Rättilä & Rinne 2016, 23-24.)

Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muotoutuu Helsingin osallistuvaa budjetointia ohjaavien periaatteiden ja niissä ilmenevän käsitteistön varaan. Helsingin osallistuvan budjetoinnin tavoitteena on vahvistaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, edistää yhdenvertaisuutta sekä lisätä ymmärrystä kunnan toiminnasta (Helsingin kaupunki 2018a). Tietoperusta rakentuu osallisuuden, osallistumisen ja osallistamisen tematiikan, deliberatiivisen demokratian ja yhteiskehittämisen teorian, sekä osallistuvan budjetoinnin käsitteen ympärille.

2.1 Osallisuus

Osallisuudessa on monia eri puolia. Osallistumisen ja vaikuttamisen lisäksi se on myös merkityksellisyyttä ja mahdollisuuksia. Se on kuulumista ja mukaan ottamista, yhteensopivuutta ja liittymistä, sekä ihmisten yhteisyyttä. Ennen kaikkea osallistuminen on ihmisoikeus ja olennainen osa demokratiaa. (Sainio, Ängeslevä & Talvitie-Lamberg 2018, 1.)

Osallisuus on siis monisyinen käsite, joka yhdistää sekä poliittisia että sosiaalisia ulottuvuuksia. Osallisuus -käsitteenvarjon alle mahtuu useita erilaisia lähestymistapoja ja merkityksiä, ja sitä on mahdollista tarkastella lukuisista eri näkökulmista. Sosiaali-, työllisyys- ja terveystaloudessa voidaan puhua sosiaalisesta osallisuudesta, jolla yksinkertaistaen tarkoitetaan syrjäytymisen vastakohtaa, eli keinoja lisätä kansalaisten aktiivisuutta. Tässä kontekstissa osallisuuden tavoitteena on aktivoita syrjään jääneitä ihmisiä, sekä varmistaa yhteiskunnan yhdenvertaiset palvelut. Lisäksi on tärkeää tunnistaa, miten osallisuus lisää voimaantumisen ja valtaistumisen kokemusta kansalaisissa. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5.)

Osallisuutta voidaan tarkastella myös yleis- ja ihmisoikeudellisesta näkökulmasta demokratialasien läpi katsottuna, eli pohtia miten osallisuus ja demokratiakehitys kulkevat käsikkäin, sekä miten osallisuus lisää luottamusta hallintoon ja sen legitimitettiin. Osallisuus on myös kulttuuripolitiikassa pysyvä keskustelun aihe; miten osallisuus lisää ihmisten merkityksellisyyden kokemusta? Miten se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta? (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 3.)

Osallisuus on tärkeää ymmärtää sekä yksilön että yhteiskunnan rakenteiden näkökulmasta, sillä kuulumisen tunteeseen ja mahdollisuuteen osallistua vaikuttavat sekä yksilön voimavarat, että yhteiskunnan tarjoamat resurssit ja asenneilmapiiri. (Särkelä-Kukko 2014, 39.) Laajempaan kokemukselliseen ilmiönä osallisuutta määrittävät kokemukset osallisuudesta yhteiskunnan sosiaalisiin, poliittisiin ja taloudellisiin instituutioihin, mikä johtaa kokemukseen yhteiskunnallisesta osallistumisesta, poliittisesta vaikuttamisesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta. (Nivala & Ryyänen 2013, 18.) Perusajatuksena on kuulluksi tuleminen oikeus, sekä osallistuminen olemassa olevaan päätöksentekojärjestelmään.

Tässä opinnäytetyössä selvitämme lisäävätkö Helsingin osallistuvan budjetoinnin tapahtumat osallisuuden kokemusta, ja mitkä tekijät vaikuttavat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Helsingin osallistuva budjetointi on laaja-alainen yleisosallisuuden väline, joka tavoitteidensa perusteella koskettaa osallisuuden jokaista osa-aluetta. Toimintaan voi osallistua kevyesti ideoiden, vahvasti suunnitellen muiden kanssa, ja taas matalalla kynnyksellä äänestäen. Helsingin osallistuvan budjetoinnin tavoitteena on vahvistaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, edistää yhdenvertaisuutta, sekä lisätä ymmärrystä kaupungin toiminnasta.

2.1.1 Osallistuminen ja osallistaminen

Osallisuus on sekä yksilöllistä tunnetta eli osallisuuden kokemusta, että toimintaa. Osallisuuden kokemus syntyy johonkin kuulumisen tunteesta ja mukana olemisesta. Toimintana osallisuus on vaikuttamiseen osallistumista. Osallistuminen on siis osallisuuden lähikäsite, joka kuvaa osallisuuden toiminnallista ulottuvuutta; osallistuminen on konkreettista mukanaoloa ja vaikuttamista. Osallistuminen liittyy osallisuutta konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriään koskevassa sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 7; Sassi 2002, 59.) Osallistuminen voi olla osallistumista esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin tai tempauksiin, päätöksentekoon eli vaikuttamistoimintaan, vapaa-ajan toimintaan tai kansalaistoimintaan. Osallistuminen voi olla pitkäjänteistä osallistumista, tai reagointia jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Osallistumalla yksilö voi toteuttaa itseään, sekä vaikuttaa omaan elämäänsä ja itselleen tärkeisiin asioihin. (Oikeusministeriö 2005, 42–47.)

Osallistaminen puolestaan tarkoittaa yksilöiden aktivointitapaa, jossa tavoitteena on tuottaa osallisuuden kokemuksia. Halu ja motivaatio osallistamiseen syntyvät jossain muualla kuin aktivoitavassa yksilössä itsessään. (Särkelä-Kukko, 2014, 35.) Osallistaminen on organisaatiolähtöinen toimintatapa, jonka Taina Meriluoto ja Tapio Litmanen ovat jakaneet kirjassaan ”Osallistu!” kolmeen pääkategoriaan tavoiteperusteisesti. Tavoiteluokille Anna-Marja Isola on pelkistänyt nimet:

1. ”Osallisuus omaan elämään” - pyritään lisäämään kansalaisten osallisuuden tunnetta (tavoiteluokat: voimaannuttaminen, valtaistuminen, inkluusio).
2. ”Vaikuttuminen ja vaikuttaminen” - pyritään laajentamaan tietopohjaa paremmin perusteltujen päätösten tekemiseksi (tavoiteluokat: yhteistuotanto, yhteiskehittäminen, joukkoistaminen, käyttäjälähtöinen suunnittelu).
3. ”Paikallinen hyvä” - pyritään lisäämään hallinnon legitimitettä ja luottamusta kansalaisten ja hallinnon välillä (tavoiteluokat: demokratisointi, verkostohallinto, avoin hallinto).

(Meriluoto & Litmanen, 2019, 14; Isola ym. 2017.)

Kaupunkilaisten osallistaminen kunnan toiminnan kehittämiseen ja päätöksentekoon on säädetty Suomen kuntalaissa (Kuntalaki 2015/410). Kunnissa kaupunkilaisten osallistamista voidaan tarkastella neljässä eri tasossa; tieto-osallisuuteen, suunnitteluosallisuuteen, päätöksenteko-osallisuuteen, sekä toimintaosallisuuteen. Tieto-osallisuus tarkoittaa, että organisaatio, kuten kunta, tuottaa riittävästi, selkeästi ja monikanavaisesti tietoa palveluista ja osallistumismahdollisuuksista kuntalaisille. Tieto-osallisuus on esimerkiksi palautteen antamista tai aloitteen tekemistä, kyselyyn vastaamista, tai keskustelutilaisuuteen osallistumista. Suunnitteluosallisuus on puolestaan riittävästi erilaisten ja monipuolisten osallistumistapojen tarjoamista, sekä mahdollisuutta osallistua toiminnan ja palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen. Suunnitteluosallisuutta ovat esimerkiksi asukasfoorumeihin tai -raateihin osallistumista, alueellisissa toimielimissä vaikuttamista tai kylä- ja järjestöiltoihin osallistumista. Päätöksenteko-osallisuus taas tarkoittaa, että organisaatio tarjoaa ja käyttää erilaisia ja monipuolisia mahdollisuuksia osallistua päätöksenteon valmisteluun ja itse päätöksentekoon. Siinä kaupunkilainen osallistuu itseään, lähiympäristöään, ja palveluja koskevaan päätöksentekoon esimerkiksi kuulumalla toimielimiin, neuvostoihin tai valtuustoihin, äänestämällä vaaleissa tai osallistumalla osallistuvaan budjetointiin. Toimintaosallisuus on konkreettiseen osallistumiseen tukemista ja mahdollistamista. Se voi olla esimerkiksi tapahtumiin osallistumista, vapaaehtois-, kansalais- tai järjestötoimintaan osallistumista, tai esimerkiksi kaupunginosatoiminnassa mukana olemista. (Syvärinen 2019, 10-12.)

2.1.2 Helsingin kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusmalli

Helsingissä osallisuustyötä johdetaan ja toteutetaan läpi koko organisaatorakenteen. Osana vuoden 2017 johtamisjärjestelmäuudistusta valmisteltiin kaupunkilaisten osallistumisen linjaukset, joiden pohjana toimivat kuntalain osallisuussäännökset sekä aiemmat kaupungin tekemät kokeilut ja selvitykset. Helsingin kaupunki on tehnyt vahvaa osallisuustyötä jo kauan ennen uutta mallia, muun muassa lakisääteisten kaava-kuulemisten, vanhus-, vammais- ja nuorisoneuvostojen, palautteen, asukasraatitoiminnan sekä vapaaehtoistyön muodossa. Laajamittaisemman kaupunkilaisten, järjestöjen, elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollistava Helsingin osallisuus- ja vuorovaikutusmalli on keskeisessä roolissa, kun tavoitteena on kasvattaa kaupungin toiminnan asukaslähtöisyyttä, sekä kaupunkilaisten osallisuuden parantumista. Osallisuus- ja vuorovaikutusmalli tukee kaikkia kuntaosallisuuden tasoja, eli tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko-, ja toimintaosallisuutta (Syvärinen 2019, 10-12).

Osallisuus- ja vuorovaikutusmallia kehitettiin yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Mallin valmistelun yhteydessä kaupunkilaisille lähetettiin kyselyitä sekä järjestettiin lukuisia työpajoja ja tilaisuuksia, joista suurin kokonaisuus oli noin 200 hengen yhteiskehittämispäivät. Osallisuus- ja vuorovaikutusmallin valmistelusta nousi selkeitä havaintoja, joihin malliin kirjatut kolme osallisuuden periaatetta perustuvat. Valmistelun aikana havaittiin, että kaikki haluavat Helsingin olevan entistä parempi kaupunki, jossa ihmiset ovat valmiita antamaan asiantuntemustaan ja osaamistaan yhteisen hyvän puolesta. Hyvän osallisuuden mittari ei ole saman mielisyyss vaan reilu prosessi ja osallisuuden on vahvistettava väestöryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta. Lisäksi havaittiin, että Helsingin osallisuudessa on paljon osaamista, merkittäviä onnistumisia ja paljon innostuneita työntekijöitä. Näistä havainnoista muodostuivat kolme osallisuuden periaatetta (Helsingin kaupunki 2018b.), jotka ovat:

1. Yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen
2. Omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen
3. Yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luominen

Helsingin osallisuuden periaatteet ovat kirjattu kaupungin hallintosäätöön ja osallisuus näyttäytyy hallintosäännössä usealla eri tavalla (Helsingin kaupunki 2019, 58).

Aloiteoikeus ja aloitteiden käsittely, sekä kaupunkilaisten ja palvelunkäyttäjien osallistumisoikeus, kuten nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden osallistuminen ja vaikuttaminen, ovat kirjattu Suomen kuntalakiin (Kuntalaki 2015/410). Kuntalain velvoittamien osallisuustoimenpiteiden lisäksi Helsingin kaupungin hallintosääntö linjaa edellisessä kappaleessa esiteltyt osallisuuden periaatteet, sekä kaupunkilaisten ja palvelujen käyttäjien osallistumisen ja vuorovaikutuksen osatekijät. Nämä osatekijät ovat hallinnon avoimuus, selkokielen ja monikanavainen viestintä, alueellinen osallistuminen, osallistuva suunnittelu ja budjetointi, asukaslähtöisyyttä edistävät käyttäjä- ja asiakasraadit, asiakaskokemuksen ja palautteiden hyödyntäminen, toimivat aloitekäytännöt sekä kansalaistoiminnan kannuste- ja tukimenettelyt. (Helsingin kaupunki 2019, 58.)

Helsingissä osallisuutta ohjaa hallintosäännön lisäksi kaupunkistrategia, ja osallisuuden kaupunkitasoista toteutumista johdetaan ja seurataan systemaattisesti. Pormestari vastaa osallisuudesta ja johtaa osallisuuden neuvottelukuntaa, johon kuuluu myös sidosryhmien edustajia. Kaupungin sisäinen osallisuuden johtoryhmä sovittaa yhteen eri toimintoja ja seuraa mittareita. Lisäksi vanhusneuvosto, nuorisoneuvosto ja vammaisneuvosto edistävät kaupunkilaisten osallisuutta. Apulaispormestarit vastaavat omien toimialojensa osallisuudesta ja toimivat kunkin toimialalautakunnan puheenjohtajana. Toimialalautakunnat puolestaan raportoivat osallisuuden toteutumisesta kaupunkistrategian arvioinnin yhteydessä valtuustokauden puolella välissä. Kaupungin toimialat toteuttavat ja seuraavat osallisuutta omassa toiminnassaan yhteisten periaatteiden ja kaupunkistrategian mukaan, ja palvelujen suunnitteluun kutsutaan mukaan asukkaita ja kumppaneita osallisuuden periaatteiden mukaisesti. (Helsingin kaupunki 2018b.)

Kaupunkilaisen näkökulmasta osallisuus- ja vuorovaikutusmalli toimii käytännössä erilaisten osallistumisen ja vaikuttamisen tasoina Helsingissä. Kaupunkilainen voi antaa palautetta ja tehdä aloitteita, tehdä vapaaehtoistyötä, osallistua oman asuinalueen kehittämiseen verkossa ja erilaisissa tilaisuuksissa, osallistua palvelujen kehittämiseen, varata ja käyttää kaupungin tiloja, seurata kaupungin päätöksentekoa verkossa, tai olla mukana osallistuvassa budjetoinnissa. (mt., 2018b.) Osana osallisuus- ja vuorovaikutusmallin toimeenpanoa aloitimme itsekin työskentelyn stadiluotseina Helsingin kaupunginkansliassa, osallisuus ja neuvonta -yksikön alueosallisuustiimissä. Stadiluotseja palkattiin yhteensä seitsemän, ja vastaamme kukin oman vastuusuurpiirimme

osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista tiedottamisesta ja neuvonnasta, sekä Helsingin osallistuvan budjetoinnin kehittämisestä, mallintamisesta ja yhdenvertaisesta toteutumisesta.

Osallisuus- ja vuorovaikutusmalli – osallisuuden kynä

Kuvio 1: Osallisuuden kynä (Barbato 2020), Lähde: osallisuus- ja vuorovaikutusmalli (Helsingin kaupunki 2017)

2.2 Osallistuva budjetointi toimintatapana

Osallistuva budjetointi lienee näyttävvin uudistus Helsingin kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusmallin toimeenpanossa. Osallistuva budjetointi tarkoittaa asukasläh- töistä toimintatapaa, jossa kaupunkilaiset voivat osallistua yhteisiä verovaroja koske- vaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuvaa budjetointia voi- daan toteuttaa monin eri tavoin ja sitä voidaan käyttää monissa erilaisissa tilanteissa esimerkiksi kaupungeissa tunnistettujen tarpeiden tai ongelmien ratkaisemisen apuna. Osallistuvaa budjetointia voidaan hyödyntää kaupungeissa osana esimerkiksi investointien tai palvelujen suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseja. (Pihlaja 2017, 4.) Osallistuva budjetointi on suoran kansalaisvaikuttamisen keino, ja sitä on käytetty eri kaupungeissa ympäri maailmaa jo kauan. Osallistuvan budjetoinnin juuret juontuvat 30 vuoden taakse Brazilian Porto Alegreen, jossa etsittiin keinoja vastaamaan kaupun- gin kasvuun ja tunnistettuihin haasteisiin tarjota peruspalveluja kaupunkilaisille.

Vuonna 1989 päätöksenteko kääntyi Porto Alegressa pääläelleen, kun vaaleissa menestynyt työväenpuolue päätti ottaa osallistuvan budjetoinnin käyttöön ja antaa kaupunkilaisille päätösvallan siitä, mihin tietty osuus kaupungin budjetista käytettäisiin. Näin ollen prosessi antoi äänen myös aiemmin olemattomalle huomiolle jääneelle köyhälle väestölle, joka nyt sai mahdollisuuden vaikuttaa rahoitettaviin ja rakennettaviin projekteihin. (Gelman & Votto 2018.)

Osallistuva budjetointi on demokratian väline, jota voidaan hyödyntää kaupungeissa parhaaksi tunnistetulla tavalla. Osallistuvan budjetoinnin toimintatapa on levinnyt laajasti, ja sitä hyödynnettiin kansalaisvaikuttamisen keinona vuonna 2018 yli 3 000 projektissa. Suomessa osallistuvan budjetoinnin kokeiluja on toteutettu 2010 -luvulta alkaen yli 20 kertaa Helsingin lisäksi esimerkiksi Tuusulassa, Oulussa ja Pudasjärvellä. Hankkeiden määrä on kasvanut vuosittain, mutta toiminta painottuu edelleen pääkaupunkiseudun kuntiin. Helsingissä ja Espoossa osallistuva budjetointi on otettu pysyväksi osaksi kaupungin toimintaa. (Rask & Ertio 2019.) Helsingin osallistuvaa budjetointia benchmarkattiin eri maissa sekä ennen prosessin käynnistämistä, että prosessin toimeenpanon aikana. Tutustumisvierailuja on tehty muun muassa New Yorkiin, Pariisiin, Barcelonaan ja Madridiin.

Osallistuva budjetointi antaa kaupunkilaiselle mahdollisuuden olla aidosti mukana päätöksenteossa, sekä oppia ongelmanratkaisutaitoja ja ymmärtää yhteiskunnan rakenteita. Osallistuva budjetointi tarjoaa asukkaille merkityksellisen tavan osallistua, ja kannustaa kaupunkilaisia vaikuttamaan ja ottamaan vastuuta lähiympäristöstään. Osallistuva budjetointi on kehittynyt synnyin vuosistaan moniin erilaisiin yhteiskuntiin soveltuviksi toimintamalleiksi. Nykyisin sen tavoite on laajentunut kestävän kehityksen käsitteen alle. Kestävän kehityksen näkökulmasta osallistuva budjetointi tukee sosiaalista kestävyttä. Sosiaalisesti kestävässä yhteiskunnassa jokaiselle taataan edellytykset hyvinvointiin sekä tänään että tulevaisuudessa. Osallistuvaa budjetointia voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta; radikaalina demokratiana tai liberaalina hallintana. Radikaalin demokratian mallissa osallistuvan budjetoinnin tavoitteena on aiheuttaa instituutionaalista muutosta ja lisätä tasa-arvoa. Päätöksenteon tulisi olla avointa, sillä paras lopputulos yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun syntyy demokraattisen keskustelun tuloksena yhteiseksi näkemykseksi asioiden tilasta. Liberaali hallinta puolestaan korostaa osallistuvan budjetoinnin merkitystä välineenä kohti tehokasta päätöksentekoa yhteisistä resursseista. (Ahonen & Rask, 2019, 2-3.)

Parhaimmillaan demokraattisena prosessina osallistuva budjetointi on avointa keskustelua, jossa käydään vuoropuhelua ja sovitaan yhteen eri osallistujaryhmien toiveita, tarpeita ja tavoitteita. Yhteistyön ja yhteisen hyvän merkitys korostuu, kun samassa prosessissa toimivat eri sektoreja edustavat organisaatiot ja yksittäiset kaupunkilaiset. Osallistuvaan budjetointiin kuuluu olennaisesti avoimuus ja läpinäkyvyys, sekä kustannusten ymmärrettävä esittäminen. Prosessiin liittyy keskustelua rahan ja resurssien riittävyydestä tai niukkuudesta, mikä ohjaa ratkaisujen löytämiseen yhdessä, sekä myös kompromissien tekemiseen vastattaessa todellisiin tarpeisiin tai vaikeisiin ongelmiin. Osallistuvassa budjetoinnissa tehdään arvovalintoja ja se parantaa kunnallisen valmistelun ja päätöksenteon laatua, avoimuutta sekä kaupunkilaisten luottamusta hallintoa kohtaan. Osallistuvassa budjetoinnissa pallo heitetään kaupunkilaiselle, ja se on myös keino motivoida ja osallistaa asukkaita vaikuttamaan oman kaupunkinsa asioihin. (Pihlaja 2017, 4.)

Helsingin kaupungissa osallistuvaa budjetointia kokeiltiin ensimmäisen kerran vuonna 2012 yhteistyössä Sitran kanssa. Kaupunkilaisilla oli tuolloin mahdollisuus päättää yhdessä yli 100 000 euron kehittämismäärärahan käytöstä kirjastojen hyväksi. Vuonna 2013 osallistuva budjetointi otettiin pysyväksi toimintatavaksi silloisen nuori-soasiainkeskuksen toiminnassa. Nuorten osallistuva budjetointi, eli RuutiBudjetti avattiin alueellisesti, ja nuoret saivat vaikuttaa nuorisotilojen toimintaan sekä työntekijöiden työtuntien käyttöön. Ideat kerättiin yhteistyötapauksissa ja niistä koostettiin radin avulla ratkaisuehdotuksia, jolle laskettiin hinta sekä työ määrä. Tämän perusteella ehdotukset menivät lähialueiden kouluihin äänestettäväksi. Nykyisin Ruuti-Budjetti on vakiintunut osa Helsingin kaupungin budjettia jokaisella asuinalueella. (Ahonen & Rask 2019, 9.)

Vuonna 2014 Helsingin kaupunki osallisti asukkaita uuden Maunula-talon ideoinnissa. Maunulan alueen asukkaat saivat ideoida alueen kirjaston, työväenopiston ja työväentalon toimintaa verkkokyselyiden, haastatteluiden ja kokoontumisen kautta. Ideoita kehitettiin eteenpäin työpajoissa vuonna 2016. Osallistuvaa budjetointia hyödynnettiin lisäksi vuonna 2014 Suomen ensimmäisessä pelkästään verkossa järjestetyssä osallistuvan budjetoinnin prosessissa, yhdessä Open Knowledge Finlandin, Helsinki Region Infosharen ja Sitran kanssa. Datademoksi kutsutussa hankkeessa oli käytössä 2000 euroa määrärahaa avointa dataa hyödyntävien tuotosten toteuttamiseen. (mt., 9.) Koko kaupunkia koskevana, ja kaikkia toimialoja läpileikkaavana prosessina

Helsingin kaupungin osallistuva budjetointi toteutettiin ensimmäisen kerran vuosina 2018-2019 ja sen nimeksi annettiin OmaStadi.

2.3 Deliberatiivinen demokratia ja yhteiskehittäminen

Helsinki – kuten kaikki muutkin kaupungit – rakentuu ihmisistä ja vuorovaikutuksesta. Kaupunkiorganisaatio on olemassa olevan ohjaamista ja hallinnoimista varten. Deliberatiiviseen demokratiaan sisältyvät ajatukset siitä, että kaikilla kansalaisilla tulisi olla oikeus ja mahdollisuus osallistua heitä itseään koskevaan päätöksentekoon ja tulla informoiduiksi päätöksentekoon keskeisesti vaikuttavista seikoista. Toisaalta myös päätöksentekoon osallistuvien velvollisuutena tulisi olla päätösten perusteleminen julkisesti. Deliberatiivinen demokratia ei ole pelkkää puhetta, vaan sen tavoitteena on yhteiseen lopputulokseen pääseminen ja julkiseen päätöksentekoon vaikuttaminen. (Setälä 2013, 84.)

Deliberatiivinen demokratia sallii ja vaatii aidon vaikuttamisen (Raisio & Vartiainen 2011, 11). Deliberatiivisen demokratian instituutti järjesti syksyllä 2014 käännöskilpailun, jonka tavoitteena oli löytää suomenkielinen vastine deliberatiivisen demokratian käsitteelle. Kolmesta kilpailun kautta saadusta vaihtoehdosta kotimaisten kielten keskus suositti käsitteen suomen kieliseksi vastineeksi keskustelevaa demokratiaa, sillä se korostaa vuorovaikutteisuutta ja dialogisuutta (Kotimaisten kielten keskus 2015).

Keskustelevan demokratian käsitettä voidaan tarkentaa kolmen keskeisen kriteerin avulla. Ensimmäinen kriteeri liittyy inklusiivisuuteen, eli osallistujien eri yhteiskunnalliseen edustavuuteen, tai kohderyhmän mahdollisimman hyvään edustavuuteen. Tämän kaltaiseen aitoon edustavuuteen pyrittäessä saavutetaan se, että valittujen osallistujien näkemykset kattavat käsiteltävän asian kannalta keskeiset yhteiskunnalliset arvot ja mielipiteet. Täydellisen inklusiivisuuden saavuttaminen on kuitenkin varsin haasteellista. (Raisio & Vartiainen 2011, 13-14.) Haasteellisuus täydellisen edustavuuden saavuttamisessa ilmenee muun muassa siten, että se saattaa jäädä tavalla tai toi-

sella vajavaiseksi. Tästä syystä deliberatiivisen demokratian sovelluksissa tulee suhtautua edustavuuden varmistamiseen huomattavasti vakavammin kuin monissa muissa osallistumisen malleissa. (mt., 29.)

Toinen deliberatiivisen demokratian keskeisistä tarkentavista kriteereistä on itse deliberatiivinen keskustelu (mt., 14). Yksi deliberatiivisen demokratiateorian keskeisimmistä kehittäjistä ja soveltajista, professori James S. Fishkin (2009, 34.) on määritellyt laadukkaan deliberatiivisen keskustelun viisi standardia, joiden toteutuessa syntyy niin sanottu ideaali puhetilanne:

1. Tieto: Tiedon on oltava tarkkaa ja oleellista suhteessa käsiteltävään aiheeseen.
2. Tasapaino: Eri osapuolten on harkittava toisen osapuolen näkökulmia ja peruste-luja, vaikka ne eroaisivat omista näkemyksistä.
3. Monimuotoisuus: Keskusteluun osallistuvien henkilöiden tulisi edustaa laajasti erilaisia vallitsevia näkemyksiä.
4. Tunnollisuus: Keskustelijat sitoutuvat aidosti punnitsemaan toistensa peruste-luja.
5. Yhdenvertainen harkinta: Jokaisen osallistujan näkemyksen arvostaminen riip-pumatta siitä, kuka näkemyksen on esittänyt.

Vaikuttavuus muodostaa deliberatiivisen demokratian kolmannen tarkentavan kritee-rin. Deliberaatio ei ole tällöin ymmärrettävissä pelkkänä dialogina vaan todellisena pyrkimyksenä ratkaista deliberaation kohteena oleva asia tai ongelma. Jotta delibera-tiivisella demokratiolla saataisiin aikaan vaikuttavuutta, tarvitaan keskustelussa myös sovittujen ratkaisujen tai kehittämisehdotusten toimeenpanoa, jossa poliittiset päättä-jät ja viranhaltijat ovat avainasemassa. (Raisio & Vartiainen 2011, 14.)

Helsingin osallistuvan budjetoinnin periaatteiden, sekä toimintamallin suunnittelussa tunnistettiin tarve deliberatiiviselle, eli keskustelevalle demokratialle. Helsingin kau-pungin osallistuvassa budjetoinnissa on kyse pitkäjänteisestä yhteiskehittämisestä, jossa sovitetaan yhteen kaupunkiorganisaation velvollisuuksia ja kokonaisvaltaista or-ganisaatioasiantuntijuutta, sekä kaupunkilaisten omakohtaista aluetuntemusta ja yh-teisöjen ymmärrystä. Keskusteleva demokratia nousi keskiöön erityisesti yhteiskehit-tämisvaiheessa, jossa kaupunkilaisten tekemistä yksittäisistä ehdotuksista muotoiltiin konkreettisia suunnitelmia yhdessä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden

kanssa. Käytäntö osoitti myös, että osallistuvan budjetoinnin suunnitelmien toteuttamisvaiheessa tarvittiin yhteiskehittämistä. Vaikka käytännössä kaikki prosessin vaiheet, kuten ideointi, suunnittelu ja äänestys tapahtuivat verkkoalustalla, yhteiskehittämisen- ja toteutusvaiheet edellyttivät tilaisuuksia, kohtaamisia ja keskustelua.

Yhteiskehittäminen on työote, jossa palvelujen käyttäjät ovat mukana palvelujen ja toimintojen suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Yhteiskehittäminen on toimijoita osallistava menetelmä, joka sitouttaa osallistujat kehittämistyöhön yhdessä. Yhteiskehittämisessä kaikki osapuolet oppivat toisiltaan, voivat vaikuttaa muutokseen ja kehittämistä koskeva tieto jaetaan kaikille. (Espoon kaupunki 2019, 5.) Tavoitteellinen vuorovaikutus ja yhteistyö ovat yhteiskehittämisen ytimessä ja tavoitteiltaan se sopii mainiosti osallistuvan budjetoinnin periaatteisiin ja prosessin vaiheisiin. Yhteiskehittämistä voidaan soveltaa joko yksityisen tai julkisen sektorin palveluiden tai tuotteiden rakentamiseen ja parantamiseen. Osallistumisesta kehitysprosessiin on puhuttu jo muutaman vuosikymmenen ajan ja alun perin yhteiskehittämisellä tarkoitettiin lähinnä yksityisten yritysten palveluiden ja tuotteiden kehittämistä niiden mahdollisten tulevien käyttäjien kanssa. Käsite on sittemmin laajentunut yritysten ja kulluttajien yhteistyöstä myös julkisella sektorilla tehtäviin eri sidosryhmien osaamista hyödyntäviin sosiaalisiin innovaatioihin, joiden avulla yhteiskunnallisiin ongelmiin yritetään kehittää ja luoda pitkäkestoisia ja -vaikutteisia ratkaisuja. (Korhonen 2017, 18.)

Helsingin osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheessa deliberatiivista demokratiaa, tai tarkemmin sen kahta keskeistä tarkentavaa kriteeriä, eli deliberatiivista keskustelua ja vaikuttavuutta tavoiteltiin järjestämällä kahdeksan alueellista yhteiskehittämistapahtumaa kaupunkilaisille ja kaupungin asiantuntijoille. Tapahtumissa hyödynnettiin erilaisia materiaaleja ja työskentelymenetelmiä deliberatiivisen keskustelun tukemiseksi. Osallistuvan budjetoinnin äänestyksen jälkeen suunnitelmien toteutukseen liittyvä yhteiskehittäminen toteutettiin Starttiraksa –tapahtumissa, jotka ovat tämän opinnäytetyön tapaustutkimuksen kohde.

3 HELSINGIN OSALLISTUVA BUDJETOINTI – OMASTADI

Tässä opinnäytetyössä tutkimme kaupunkilaisen osallisuuden kokemukseen vaikuttavia tekijöitä Helsingin osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämistapahtumissa. Helsingin kaupunginhallitus päätti 13.11.2017 osana osallisuus- ja vuorovaikutusmallia käynnistää kaikkia kaupungin toimialoja läpileikkaavan osallistuvan budjetoinnin. Kaupunginkanslia valmisteli Helsingin lähiöiden olosuhteiden parannushankkeita rahoittaneen lähiörahaston muutoksen osallisuusrahastoksi siten, että osallisuusrahaston tuotosta voidaan rahoittaa vuosittain osallistuvan budjetoinnin kustannukset sisältäen toimeenpanon henkilöstön, alueellisen osallisuuden käyttömenot sekä osallistuvan budjetoinnin alueellisesti päätettävät summat. (Helsingin kaupunki 2018a.)

Osallistuva budjetointi toteuttaa kaupungin hallintosäännön mukaisia osallisuuden ja vuorovaikutuksen periaatteita, joita ovat kunnan jäsenten ja palveluiden käyttäjien osaamisen ja asiantuntemuksen hyödyntäminen kaupungin palveluiden kehittämisessä, omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen ja yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luominen. (Helsingin kaupunki 2019, 58.) Kuntaosallisuuden tasoista (Syvärinen 2019) Helsingin osallistuva budjetointi tavoittelee jokaista. Tieto-osallisuutta tukee tavoite lisätä kaupunkilaisten ymmärrystä kaupungin toiminnasta ja kustannuksista, sekä vuorovaikutteinen yhteiskehittäminen osallistuvan budjetoinnin tapahtumissa. Suunnitteluosallisuus näyttäytyy nimensä mukaisesti osallistuvaan budjetointiin tehtävien ehdotusten ja suunnitelmien kautta. Päätöksenteko-osallisuus näkyy suoraan osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä, ja toimintaosallisuus esimerkiksi kaupunkilaisten itsensä järjestämien ehdotusten ideointitilaisuuksien, tai suunnitelmien kampanjoinnin kautta.

3.1 Helsingin osallistuvan budjetoinnin periaatteet

Osallistuvan budjetoinnin kokonaismääräraha oli ensimmäisellä toteuttamiskerralla vuosina 2018-2019 yhteensä 4,4 miljoonaa euroa. Määrärahasta 20 prosenttia varattiin koko kaupunkia koskevien suunnitelmien toteuttamiselle, ja loput määrärahasta jakautuivat suurpiirikohtaisesti asukasluvun mukaan; koko Helsinki 880 000 euroa

(20 prosenttia kokonaismäärärahasta), Läntinen suurpiiri 613 210 euroa, Pohjoinen suurpiiri 241 860 euroa, Koillinen suurpiiri 559 680 euroa, Itäinen suurpiiri 639 650 euroa, Kaakkoinen suurpiiri 288 390 euroa, Eteläinen suurpiiri 653 250 euroa, ja Keskinen suurpiiri 519 590 euroa. (Helsingin kaupunki 2019a.) Prosessin kaikki vaiheet aina ehdottamisesta äänestykseen tapahtuivat osallistuvan budjetoinnin verkkoalustalla, ja näitä vaiheita tukemaan tiimimme järjesti lukuisia tapahtumia, tapaamisia ja vierailuja eri puolilla Helsinkiä.

Kuva 1: Helsingin suurpiirijako ja määrärahan jakautuminen 2018; 1. Läntinen suurpiiri, 2. Pohjoinen suurpiiri, 3. Koillinen suurpiiri, 4. Itäinen suurpiiri ja Östersundom, 5. Kaakkoinen suurpiiri, 6. Eteläinen suurpiiri, 7. Keskinen suurpiiri, 8. Koko Helsinki (Barbato 2018)

Helsingin osallistuvan budjetoinnin tavoitteena on vahvistaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, edistää yhdenvertaisuutta sekä lisätä ymmärrystä kunnan toiminnasta. Osallistuva budjetointi avaa kanavan koko kaupunkiyhteisölle ideoida, ehdottaa ja äänestää investoinneista ja käyttötalousmenoista alueellisesti. Osallistuvan budjetoinnin kautta toteutettavien ehdotusten tulee olla kaupungin arvojen ja strategian mukaisia, sekä toteutukseltaan kaupungin toimivallassa.

Ehdotusten tulee lisätä kaupunginosien toimivuutta, viihtyisyyttä, elinvoimaisuutta, turvallisuutta tai yhteisöllisyyttä. Osallistuvan budjetoinnin investointihankkeiden tulee kohdentua julkisen ympäristön parantamiseen. Määrärahalta voidaan tehdä myös investoinneiksi katsottavia julkisia irtaimen hankintoja, tai toteuttaa kertaluontoisia projekteja. Osallistuvan budjetoinnin käyttötalousmenoihin kohdentuvia hankkeita voivat olla esimerkiksi erilaiset tapahtumat tai määräaikainen henkilöstön palkkaaminen. (Helsingin kaupunki 2018a.)

Osallistuvan budjetoinnin periaatteista muodostuivat ensimmäisen kierroksen reunaehdot, joissa määriteltiin myös ehdotuskohtaisen määrärahan suuruus. Ensimmäisellä osallistuvan budjetoinnin kierroksella reunaehtoja (Helsingin kaupunki 2019a) oli yhteensä seitsemän:

1. Ehdotus ei saa ylittää toteutuskustannuksiltaan suurpiirikohtaista määrärahaa
2. Kustannusten on oltava vähintään 35 000 euroa
3. Ehdotus ei voi kohdentua asiaan, joka ei ole kaupungin toimivallassa (esim. yksityiselle maa-alueelle tai HSL: palveluihin)
4. Ehdotus ei voi olla voimassa olevan kaavan tai kunnan toimivaltaisen toimielimen tekemien päätösten vastainen
5. Ehdotus ei saa rikkoa Suomen lakeja
6. Ehdotus ei saa olla kaupungin arvojen tai strategian vastainen
7. Ehdotuksessa ei voida palkata pysyvää henkilöstöä tai toteuttaa muuta pysyvää toimintaa

Osallistuvan budjetoinnin prosessin läpi leikkaava osallistamisteema ja yhteiskehittäminen korostuvat myös kaupunginhallituksen päätöksessä, jossa mainitaan kaupungin ja kaupunkilaisten yhteistyö ja dialogi myös ehdotusten kehittämisessä sekä toimeenpanossa (Helsingin kaupunki 2018a). Tähän edellytykseen olemme prosessin kehittämisessä ja toimeenpanossa vastanneet järjestämällä yhteiskehittämisvaiheen tapahtumat, sekä tarjoamalla kohdennettua tukea ja neuvontaa ehdotusvaiheesta aina äänestykseen asti. Kaupunkilaisten osallisuutta myös äänestyksessä menestyneiden hankkeiden toimeenpanossa tukivat opinnäytetyön aikana järjestämämme Starttiraksa –tapahtumat.

3.2 Helsingin osallistuvan budjetoinnin prosessi

Ensimmäisellä toteuttamiskerralla, vuosina 2018-2019 Helsingin osallistuvan budjetoinnin ensimmäinen päävaihe oli ehdotusvaihe, jolloin kaupunkilaiset saivat ideoida, mihin osallistuvaan budjetointiin varattu määräraha pitäisi käyttää. Seuraava vaihe oli yhteiskehittäminen, jossa kaupunkilaiset ja kaupungin asiantuntijat yhdessä muodostavat yksittäisistä ehdotuksista suunnitelmia, joille on mahdollista laskea kustannusarvio. Viimeinen päävaihe oli äänestys, jossa kaikki äänioikeutetut helsinkiläiset saavat äänestää sekä alueellisista, että koko Helsinkiin tehdyistä suunnitelmista budjetoinnilla osallistuvaan budjetointiin varatut määrärahat. Prosessi ei kuitenkaan edellyttänyt kaupunkilaiselta osallistumista kaikkiin vaiheisiin. Osallistuvaan budjetointiin saattoi osallistua itselle sopivalla osallistumisen tavalla, kuten esimerkiksi koko prosessin ajan aina ehdotuksesta ja suunnitelmien laatimisesta äänestämiseen, tai kevyemmin esimerkiksi ainoastaan äänestämällä.

Päävaiheiden väliin sijoittuivat kaupungin sisäisenä työnä tehty ehdotusten arviointi, suunnitelmien kustannuslaskelmat, sekä äänestyksen jälkeen vastuuasiantuntijoiden kartoitus ennen hankkeiden toteutuksen käynnistämistä.

Kuvio 2: Osallistuvan budjetoinnin prosessi 2018-2019, sisältäen toteutuksen käynnistämisen vuonna 2020 (Barbato 2020)

Ensimmäisen osallistuvan budjetoinnin kierroksen ehdotusvaiheessa kaupunkilaiset saivat noin kuukauden ajan ideoida, mihin osallistuvan budjetoinnin määräraha tulisi käyttää. Ehdotusvaihe oli avoinna 15.11.-9.12.2018. Ehdotusvaiheen aikana tiimimme

järjesti lukuisia tapahtumia, tilaisuuksia ja koulutuksia eri yhteisöille ja sidosryhmille, jotta mahdollisimman moni kaupunkilainen saisi tietoa uudesta osallistuvasta budjetoinnista. Jalkautumisen ja yhteistyön tavoitteena oli lisäksi madaltaa osallistumisen kynnystä, sekä tukea eri ihmisryhmien osallistumista yhdenvertaisesti. Kaupunkilaiset jättivät ehdotuksia osallistuvan budjetoinnin verkkoalustalle yhteensä 1 273 kappaletta (Helsingin kaupunki 2019b).

Ehdotusvaiheen päätyttyä kaikki verkkoalustalle jätetyt ehdotukset siirtyivät kaupungin toimialojen asiantuntijoille, jotka arvioivat ne joko mahdollisiksi tai ei-mahdollisiksi. Arviointiperusteina toimialojen asiantuntijat käyttivät osallistuvan budjetoinnin reunaehtoja. Ehdotuksista 839 kappaletta hyväksyttiin, ja ne etenivät yhteiskehittämisvaiheeseen (Helsingin kaupunki 2019b).

Yhteiskehittäminen oli prosessin deliberatiivisin vaihe, jossa tavoiteltiin kaupunkilaisien ja kaupungin asiantuntijoiden välistä tavoitteellista ja rakentavaa keskustelua. Yhteiskehittämisvaihe käynnistyi heti ehdotusten arvioinnin jälkeen, ja oli auki 1.2.-12.4.2019. Yhteiskehittämisvaiheessa kaupunkilaiset ja kaupungin asiantuntijat muotoilivat yhdessä yksittäisistä ehdotuksista konkreettisia suunnitelmia, joille oli mahdollista laskea kustannusarvio. Yhteiskehittäminen käynnistettiin kahdeksalla alueellisella tapahtumalla, jotka nimettiin OmaStadi Raksoiksi. Yhteensä kaikkiin tapahtumiin osallistui noin 160 kaupungin asiantuntijaa ja noin 800 kaupunkilaista, eli yli 90 % hyväksytyjä ehdotuksia (839 kappaletta) tehneistä kaupunkilaisista. Luku ei ole kuitenkaan ole absoluuttinen, sillä Raksojen osallistujamäärä ei ole täysin tarkka, ja Raksoille saattoi osallistua useampi henkilö yhtä ehdotusta kohden. Osallistujamäärä kuitenkin kertonee yhteiskehittämisen kiinnostavuudesta, tärkeydestä ja merkittävyyydestä.

OmaStadi Raksoilla osallistujat työskentelivät ennalta teemoitelluissa pöydissä, joissa yksittäisistä, valmiiksi samaan teemaan tai aihepiiriin ryhmitellyistä ehdotuksista muodostettiin suunnitelmia. OmaStadi Raksoilla deliberatiivista keskustelua tuettiin tarjoamalla erilaista tukimateriaalia osallistujien käyttöön työskentelypöydissä. Yhteistä työskentelyä tukivat asiantuntijan ja fasilitoijan käsikirjat, ohjeet sekä työskentelypohjat suunnitelmien laatimista varten. Tapahtumien fasilitoijina toimivat oman tiimimme jäsenet, muutama muu kaupungin asiantuntija, sekä palvelumuotoilutoimiston työntekijät. OmaStadi Raksat ovat tämän opinnäytetyön tapaustutkimuksen

kohteen, eli äänestyksen jälkeen järjestettyjen Starttiraksojen lähtökohta, ja niitä käsitellään tarkemmin luvussa 4.

Yhteiskehittäminen jatkui vielä Raksojen jälkeen osallistuvan budjetoinnin verkkoalustalla. Verkossa suunnitelmille nimetyt kaupungin vastuuasiantuntijat tarvittaessa kommentoivat suunnitelmia, minkä perusteella kaupunkilaiset muokkasivat niitä. Lisäksi alustalla oli mahdollista käydä keskustelua. Kaikista osallistuvaan budjetointiin annetuista ehdotuksista ei laadittu suunnitelmaa, sillä suunnitelmien luominen jätettiin vahvasti kaupunkilaisen vastuulle. Osa hyväksytyistä ehdotuksista eivät siis edenneet äänestykseen, sillä niistä ei tehty prosessin edellyttämiä suunnitelmia. Yhteiskehittämisvaihe oli avoinna 11.2.2019-6.4.2019, ja sen päätyttyä suunnitelmat siirtyivät takaisin kaupungin toimialoille kustannusarvioon.

Kustannusarvioon eteni yhteensä 351 suunnitelmaa. Myös kustannusarviovaiheessa suunnitelmia arvioitiin suhteessa osallistuvan budjetoinnin reunaehtoihin. Osa suunnitelmista ei täyttänyt reunaehtoja esimerkiksi alueellisen määrärahan ylittämisen, tai keskeneräiseksi jääneen sisällön takia. Suunnitelmien kustannusarvioita tehtiin kaupungin toimialoilla 15.4.-30.6.2019. Kustannusarvioiden valmistuttua seurasi ensimmäisen kierroksen äänestysvaihe, jossa kaupunkilaiset äänestivät lopulta yhteensä 296 suunnitelmasta. (Helsingin kaupunki 2019b).

Helsingin osallistuvassa budjetoinnissa äänestäminen on käytännössä budjetointia ja kaikki helsinkiläiset äänestysvuonna 12 vuotta täyttävät, ja sitä vanhemmat ovat äänioikeutettuja. Ensimmäisen kierroksen äänestys oli auki 1.-31.10.2019, ja siihen osallistui lähes 50 000 helsinkiläistä, eli 8,6 % kaikista osallistuvaan budjetointiin äänioikeutetuista kaupunkilaisista (Ahola 2020, 20). Äänestäminen tapahtui verkossa omas-tadi.hel.fi -alustalla. Äänestäminen edellytti vahvan tunnistautumisen, eli verkkopankkitunnusten tai mobiilivarmenteen käytön. Koululaiset äänestivät kouluissa Wilmatunnuksilla, mikä oli huomattava osuus (18,7 %) kaikista äänestäneistä (mt., 8). Myös henkilötodistuksella äänestäminen oli mahdollista tietyissä kaupungin palvelupisteissä, kuten kirjastoissa, asukastaloissa ja seniorikeskuksissa. Äänestäessä kaupunkilainen sai valita yhden suurpiirin, ja budjetoida sille osoitetun kokonaismäärärahan. Äänestäjällä oli siis mahdollisuus valita maksimissaan niin monta suunnitelmaa, kuin mitä alueen kokonaismäärärahaan mahtui. Lisäksi kaikki äänioikeutetut saivat äänestää myös koko Helsinkiin tehdyistä suunnitelmista samalla logiikalla.

Äänestysvaiheen jälkeen eniten ääniä saaneet suunnitelmat toteutetaan Helsingin kaupungin omana toimintana. Lokakuussa 2019 kaikkiaan 44 suunnitelmaa äänestettiin toteutettavaksi eri puolilla Helsinkiä. Osallistuvan budjetoinnin toimintaperiaatteisiin on kirjattu, että kaupunkilaiset voivat halutessaan osallistua mahdollisimman moneen eri vaiheeseen ideoinnista aina toteutukseen asti (Helsingin kaupunki 2018a). Prosessin kannalta tämä tarkoittaa, että myös äänestyksen jälkeen kaupunkilaisille täytyy tarjota mahdollisuus osallistua toteutukseen, mikäli hankkeen luonne sen sallii. Äänestyksessä valittujen suunnitelmien toteutusta käynnistämään järjestimme opinäytetyön aikana kolme tapahtumaa eli Starttiraksaa, joissa testasimme kysely- ja haastatteluaineistostamme saadun tiedon perusteella tekemiämme valintoja osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi. Tapahtumien tavoitteena oli myös varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöistä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden välillä, tarvittaessa hioa suunnitelmien yksityiskohtia, sekä sopia yhdessä mahdollisista avoimista asioista suunnitelmien sisältöihin liittyen. Lisäksi tapahtumien tarkoituksena oli vuorovaikutuksen kautta ilmaista, että osallistuvassa budjetoinnissa äänestetyt hankkeet todella toteutetaan, ja toimeenpanoon tartutaan heti alkuvuodesta kaikkien hankkeiden osalta. Tapahtumilla on myös tärkeä viestinnällinen rooli muillekin helsinkiläisille, sillä kaupungin toteuttamana ja osana normaalia toimintaa hankkeiden toteutus saattaa tuntua kohtuuttoman pitkältä. Starttiraksat ovat tämän opinäytetyön tapaustutkimuksen kohde, ja niitä tullaan käsittelemään luvussa 5.

3.3 Haasteena yhdenvertaisuuden toteutuminen

Yksi keskeinen painopiste Helsingin osallisuus- ja vuorovaikutusmallissa on kaupunkilaisten yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen (Helsingin kaupunki 2018b). Myös Helsingin osallistuvan budjetoinnin toimeenpanossa on kiinnitetty erityistä huomioita eri väestöryhmien yhdenvertaisen osallistumisen mahdollistaviin toimintatapoihin, sekä tukitoimenpiteisiin prosessin eri vaiheissa. Jo kehittämistyön alkuvaiheessa alkoi vaikuttaa siltä, että tasapuolisesta, deliberatiivisesta ja rei-

lusta osallistuvan budjetoinnin prosessista oli tulossa monivaiheinen ja pitkä digitaalinen kokonaisuus, jossa yhdenvertaisuuden varmistaminen edellytti erityisiä tekoja ja tukea erilaisille ihmisryhmille.

Osallistuvan budjetoinnin ehdotus-, yhteiskehittämis- ja äänestysvaiheissa tiimimme jalkautui eri puolille Helsinkiä kaupungin ja kolmannen sektorin kohtaamispaikkoihin ja palvelupisteisiin. Jalkautuvan työn tavoitteena oli tavata kaupunkilaisia, vieraila verkostoissa ja yhteisöissä, sekä kertoa osallistuvasta budjetoinnista laajasti. Yhteistyötapaamisten lisäksi tiimimme järjesti kirjastopäivystyksiä jokaisessa prosessin päävaiheessa. Kirjastopäivystyksissä tiimimme jäsenet olivat tavattavissa tiettyinä päivinä tiettyyn aikaan valkoiduissa Helsingin kirjastoissa. Kirjastopäivystyksissä neuvoimme ja opastimme kaupunkilaisia osallistuvaan budjetointiin liittyvissä kysymyksissä matalalla kynnyksellä. Äänestyksen aikana kirjastopäivystyksissä kaupunkilaisilla oli myös mahdollisuus äänestää henkilötodistusta näyttämällä. Lisäksi kaupungin asukastalojen, lähiöasemien sekä Helsinki-info -neuvontapalvelun työntekijöitä koulutettiin ottamaan vastaan ääniä henkilökortilla äänestäviltä. Ensimmäisellä osallistuvan budjetoinnin kierroksella henkilökortilla äänesti yhteensä 657 kaupunkilaista, eli ainoastaan 1,3 % kaikista äänestäneistä (Ahola 2020, 8). Tämä tulos tulee ohjaamaan yhdenvertaisuustyötämme entistä laajemmaksi osallistuvan budjetoinnin seuraavalla kierroksella.

Osana jalkautuvaa työtä tiimimme vieraili muun muassa useiden yhteisöjen ja yhdistysten tapaamisissa kertomassa osallistuvasta budjetoinnista. Tavatut toimijat ja ryhmät edustivat, tai tavoittivat toimintansa kautta erilaisia väestöryhmiä ja ihmisiä. Yhdenvertaisuuden kannalta tärkeiksi, mutta aliedustetuiksi ryhmiksi tunnistimme lapset ja nuoret, ikäihmiset, maahanmuuttajat, ja vammaiset. Potentiaalisesti syrjään jäävistä ryhmistä tunnistimme myös esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujat. Yhteistyön, sekä jalkautuvan työn kautta tavoitimme aliedustettuihin ryhmiin kuuluvia kaupunkilaisia, ja saimme kerrottua tasapuolisesti myös heille osallistuvasta budjetoinnista. Yhteistyökumppanuuksien ansiosta esimerkiksi osallistuvan budjetoinnin ideointi- ja äänestystapahtumia järjestettiin usealla eri kielellä, ehdotuksia ideoitiin osana leikkipuistotoimintaa, sekä esimerkiksi äänestysvaiheessa erään eläkeläisyhdistyksen kokouksissa äänestettiin avustetusti viikoittain.

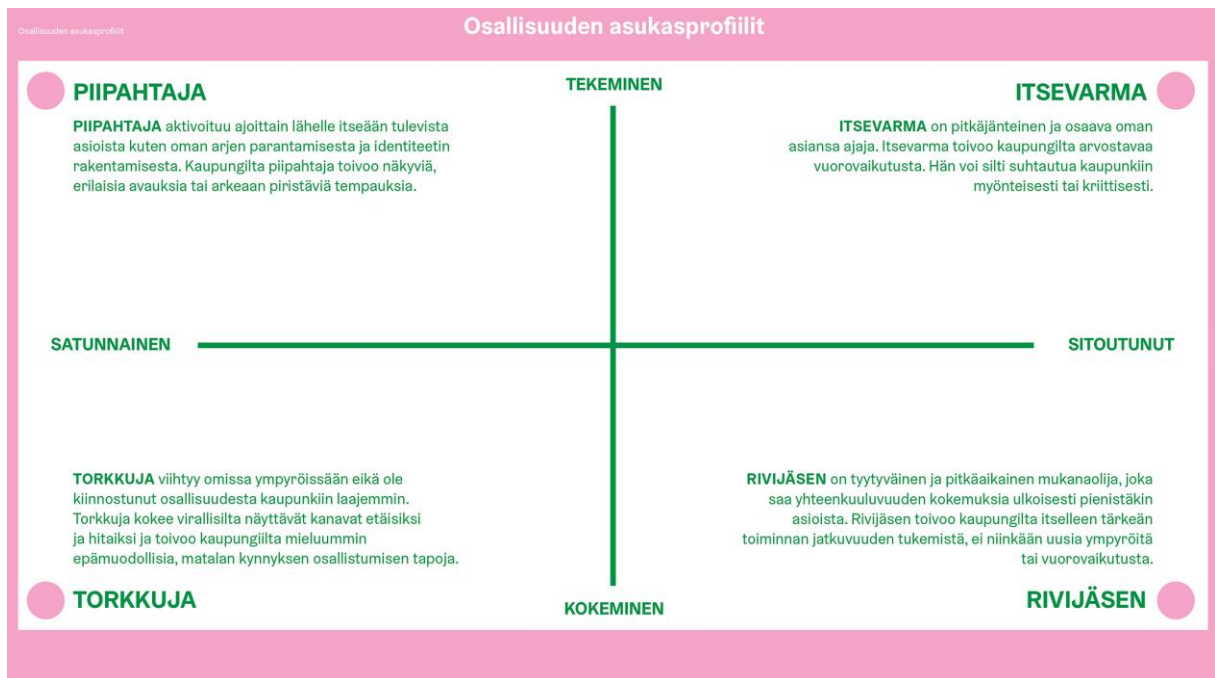
Yhdenvertaisuuden edistämiseksi, ja erityisesti prosessin ymmärrettävyyttä tukemaan kehitimme lisäksi yhdessä palvelumuotoilutoimisto Hellonin kanssa OmaStadi-korttipelin. Korttipeliä käytettiin ehdotusvaiheessa, ja sen ideana oli keksiä ratkaisu johonkin arjen ongelmaan lopulta kehittämällä siitä ehdotus osallistuvaan budjetointiin. Peli toimi työkaluna ehdotusten laatimisessa niin kaupungin palveluille, eri yhteisöille kuin asukasryhmillekin. Sen avulla tehtiin myös näkyväksi ja kansantajuiseksi uuden ja monimutkaisen osallistuvan budjetoinnin tavoitteita, reunaehdotuksia sekä prosessia kokonaisuudessaan. Peliä kehitettiin yhdessä eri väestöryhmien kanssa kuten maahanmuuttajien, kehitysvammaisten ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Pelin testaamisen ja sen yhteiskehittämisen tavoitteena oli varmistaa sen ymmärrettävyys, sekä toimia myös osallistuvan budjetoinnin markkinoinnin välineenä. OmaStadi-peliä pelattiin laajasti sekä oman tiimimme, että yhteistyökumppaneiden toimesta. Tiimimme järjesti pelin vetämisestä koulutuksia sidosryhmille, ja peliä jaettiin lukuisille yhteistyökumppaneille. OmaStadi-peli on myös ladattavissa osallistuvan budjetoinnin verkkoalustalta.

3.4 Osallisuuden asukasprofiilit

Osallisuustyössä, kuten osallistuvan budjetoinnin yhdenvertaisessa toimeenpanossa on oleellista ymmärtää ihmisten moninaisuus. Osallisuuden kokemusta vahvistettaessa, ja osallistumiseen liittyvää motivaatiota, tarpeita ja mahdollisia esteitä tunnistettaessa on tärkeää nähdä ihmisten yksilölliset erot. Ennen Helsingin osallistuvan budjetoinnin ensimmäistä kierrosta palvelumuotoilutoimisto Pentagon kehitti tiimimme kanssa yhteistyössä osallisuuden asukasprofiilit. Profiloinnin tarkoitus on havaita kaupunkilaisten erilaisia osallistumiseen liittyviä tarpeita, jotta niihin vastaaminen olisi helpompaa. Lisäksi osallistujaprofiilien tarkoituksena on ymmärtää paremmin mitä erilaiset ihmiset tarvitsevat voidakseen tai halutakseen osallistua heille parhaiten sopivilla tavoilla. (Pentagon 2018.)

Osallisuuden asukasprofiilit ovat osa opinnäytetyössä haastateltavien kaupunkilaisten profilointia, ja niiden kautta voimme tehdä tulkintoja siitä, ketkä ovat tyypillisimmin

prosessiin osallistuvia kaupunkilaisia. Lisäksi voimme profiilien avulla pohtia, olivatko osallisuuden kokemukseen vaikuttavat tekijät erilaisia osallistujaprofiilista riippuen.

Kuvio 3: Osallisuuden asukasprofiilit (Pentagon 2018)

Osallisuuden asukasprofiilit asettuvat vaaka- ja pystyakseleihin. Vaaka-akseli kuvaa kaupunkilaisen suhdetta osallistumiseen, eli satunnaisuutta tai sitoutuneisuutta. Pysty-akseli puolestaan kuvaa kaupunkilaisen erilaisia motivaatioita, eli tekemistä ja kokemista osallistumisessa. Asukasprofiileista ensimmäinen on nimeltään Piipahtaja. Aktivoitua kseen piipahtaja vaatii tietyn kipinän, eikä osallistu toimintaan ainoastaan osallistumisen vuoksi. Kipinä osallistumiseen toimii usein tietty ja kiinnostava sisältö, tai itselle erityisen puhutteleva osallistumisen tapa. Piipahtaja aktivoituu asioista, jotka tukevat hänen oman identiteettinsä rakentamista tai jotka tulevat hyvin lähellä hänen omaa arkeaan, esimerkiksi kaupunkitapahtuma Siivouspäivään osallistuminen. Osallistumisen puitteet ja olosuhteet korostuvat, eli osallistuminen täytyy olla vaivatonta ja se täytyy tuoda lähelle. Hauskuus saa piipahtajan liikkeelle, mutta toisaalta tiettyyn viiteryhmään kiinnittyminen on motivaattorina toissijainen. Piipahtaja toivoo kaupungilta mukaansa tempaavia ja näkyviä avauksia. (mt., 2018.)

Toinen osallisuuden asukasprofiili on nimeltään Itsevarma. Itsevarma osallistuja on tottunut oman asiansa ajaja, pystyvä toteuttaja ja pitkäjänteinen puurtaja. Itsevarma

luottaa omaan osaamiseensa ja saattaa käyttää osallistumisessa myös muualta keräämäänsä asiantuntijuutta. Itsevarma osallistuja arvostaa järjestelmällistä ja muodollistakin tekemisen tapaa eikä vierasta perinteisiäkään osallistumisen muotoja, kuten yhdistystoimintaa. Itsevarma kaipaa ja osaa vaatia ennen kaikkea oman, tai ryhmänsä aktiivisuuden tukemista ja mahdollistamista, ja viiteryhmään kiinnittyminen on tärkeä osallistumisen motivaattori. Itsevarma toivoo kaupungilta arvostavaa vuorovaikutusta, ja voi suhtautua kaupunkiin myönteisesti tai kriittisesti. (mt., 2018.)

Rivijäsen, eli kolmas osallisuuden asukasprofiili on yhteiskunnan tyytyväinen jäsen, joka osallistuu pitkäjänteisesti ja annetuissa puitteissa. Rivijäsen ei tee uusia avauksia tai vedä toimintaa, vaan on tyytyväinen omaan osallistumisen tapaansa ja haluaa kokea pitkäaikaista osallisuutta. Rivijäsenellä on vahva ja kyseenalaistamaton kokemus yhteenkuuluvuudesta, eikä hän siksi hahmota yhteisöllisyyttä erityisesti tekemistä vaativana asiana, vaan voi keskittyä sen kokemiseen oman juttunsa, kuten harrastusporukan kautta. Rivijäsen toivoo kaupungilta itselle tärkeän toiminnan jatkuvuuden tukemista, ei erityisesti uusia ympyröitä tai vuorovaikutusta. (mt., 2018.)

Neljäs osallisuuden asukasprofiili on Torkkuja, jota osallisuus ei itsessään kiinnosta, vaan motivaatiota on aktiivisesti pyrittävä herättelemään. Torkkuja voi valpastua pistemäisesti itseään konkreettisesti tai tunteikkaasti koskettavien aiheiden tiimoilta. Esteenä osallistumiseen voivat olla esimerkiksi elämäntilanne tai motivaatio, ja torkkujalla ei ole erityisen paljon osallistumiseen tarvittavia resursseja kuten aikaa, rahaa tai tietoa mahdollisuuksista. Torkkuja ei kuitenkaan ole välttämättä huono-osainen, vaan resursseja saattaa olla myös niin paljon, että osallistuminen ei kiinnosta, ja omat viiteryhmät ovat muualla. Torkkuja arvostaa helppoja osallistumisen tapoja, esimerkiksi sosiaalisen median käyttöä, mikä tuottaa kevyttä osallisuuden tunnetta. Innostuessaan torkkuja saattaa levittää sanaa omissa kanavissaan. Kaupungilta torkkuja toivoo epämuodollisia osallistumisen tapoja ja kokee virallisilta näyttäytyvät kanavat etäisiksi ja hitaiksi. (mt., 2018.)

Osallisuuden asukasprofiilit ovat rakennettu kaupunkilaisten osallistumisen tarpeista, ei kaupunkiorganisaation näkökulmasta käsin. Profiilit eivät jaottele ihmisiä kokonaisina henkilöinä, vaan kuvaavat ihmisten tarpeita erilaisissa tilanteissa. Saman profiilin sisällä saattaa olla monenlaisia ihmisiä, ja toisaalta sama ihminen voi edustaa eri pro-

fiilia eri tilanteissa. Profiileihin kätkeytyvien ihmisten moninaisuuden ymmärtämiseksi ja niiden tarkastelun tueksi on kehitetty tarkastelulinssit, jotka ovat lisänäkökulmia profiileihin. Tarkastelulinssit ovat kullekin profiilille erikseen esitettäviä kysymyksiä, jotka auttavat tunnistamaan yhteen profiiliin sisältyvien erilaisten mahdollisten kaupunkilaisten ja motiivien kirjon. Linssit tuovat lisäulottuvuuksia itsessään yksinkertaiseen, mutta hieman kärjistävään profilointiin ja niiden kysymyksiä kannattaa käsitellä kaikkien neljän profiilin kohdalla. Suunniteltaessa esimerkiksi toimintaa osallistujaprofiilien avulla, auttavat linssit katsomaan asiaa monelta kantilta ja varmistavat, että tilanteessa huomioitavat kaupunkilaisten tarpeet pysyvät kirkkaina mielessä. (mt., 2018.)

4 LÄHTÖKOHTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, lisäävätkö osallistuvan budjetoinnin tapahtumat osallisuuden kokemusta, sekä mitkä asiat vaikuttavat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Lisäksi tavoitteenamme on muodostaa suositukset osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämävaiheiden tapahtumiin tulevia kierroksia varten.

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus (case study), joka tyypillisenä tutkimuksen muotona soveltuu hyvin kehittämistyön lähestymistavaksi, kun tehtävänä on tuottaa kehittämisehdotuksia ja -ideoita. Tapaustutkimuksen tavoitteena on tuottaa syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta tapauksesta. Kehittämisen kohteen kokonaisvaltainen ymmärrys realistisessa toimintaympäristössä tuo kehittämistyöhön syvällisyyttä ja moninaisuuden ymmärrystä. Tapaustutkimuksessa on tärkeämpää saada selville paljon suppeasta kohteesta, kuin vähän laajasta kokonaisuudesta. Tapaustutkimuksessa lähdetään tyypillisesti liikkeelle tutkittavasta tapauksesta, josta tutkimuksen tekijällä on yleensä jo entuudestaan tietoa. Tämä helpottaa aiheeseen perehtymistä, sekä oikean tausta-aineiston tunnistamista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2010, 52-54.) Tapaustutkimuksemme kohde ovat osallistuvan budjetoinnin Starttirak-
sat eli tapahtumat, joissa äänestyksessä menestyneiden suunnitelmien toteutus käynnistettiin yhdessä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Tapahtumien tavoitteena oli vahvistaa kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta, sekä selvittää mitkä tekijät vaikuttivat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen.

Tapaustutkimuksen tyypillisin piirre on monipuolisten menetelmien hyödyntäminen ihmisen toiminnan tutkimiseen eri tilanteissa. Useita eri menetelmiä käyttämällä saadaan syvällinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta. (mt., 54-55.) Käytämme tässä opinnäytetyössä sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä eli kyselyjä ja haastatteluja, kuitenkin keskittyen aineiston laadulliseen analyysiin. Koska tutkimuksemme koskee osallisuuden kokemukseen vaikuttavia tekijöitä, näemme tärkeämpänä analysoida kyselyjen ja haastattelujen vastausten sisältöä huolellisesti. Sisällön analyysia eli laadullista näkökulmaa tukee erilaisten vastausten esiintyvyyden huomioiminen, eli määrällinen näkökulma. Osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämävaiheessa vuonna 2019 järjestetyt tapahtumat, niistä kerätty palaute

ja haastattelut toimivat lähtökohtana opinnäytetyön aikana järjestettäville tapahtumille, sekä lopulta suosituksille, jotka muodostetaan näiden tapahtumien, kysely- ja haastatteluaineiston, sekä omien havaintojemme perusteella. Tutkimusaineistoamme rikastaa jo aiemmin palvelumuotoilutoimiston kanssa yhteistyössä laaditut osallisuuden asukasprofiilit.

4.1 Lähtökohtana OmaStadi Raksat 2019

Vuonna 2019 Helsingin osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaihe käynnistyi OmaStadi Raksa -tapahtumilla. Kaikille kaupunkilaisille avoimia Raksoja järjestettiin yhteensä kahdeksan, yksi kullekin suurpiirille tehtyjä ehdotuksia, ja yksi koko Helsinkiin tehtyjä ehdotuksia varten. Tilaisuuksien ideana oli tarjota apua ja tukea kaupunkilaisille suunnitelmien laatimiseen, eli yksittäisten ehdotusten kehittämiseen ja yhdistelyyn yhdessä kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmien muodostumisen lisäksi tapahtumien yhtenä päätavoitteena nähtiin deliberatiivisen keskustelun mahdollistaminen kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden välillä.

Kuvat 2 & 3: OmaStadi Raksa – Keskinen suurpiiri 25.2.2019 (Kimmo Brandt)

OmaStadi Raksoille kutsuttiin kaikki ehdotuksia tehneet kaupunkilaiset, mutta ne olivat avoimia myös muille kiinnostuneille. Kaikki tapahtumat olivat rakenteeltaan ja ohjelmaltaan samanlaisia, poiketen toisistaan ainoastaan alueellisten ehdotusten sisällön osalta. Raksat rakentuivat kahdesta vaiheesta, alueen stadiluotsin alkuinfosta, ohjelman-, sekä paikalla olevien kaupungin asiantuntijoiden esittelystä, sekä itse suunnitelmien muotoilusta kaupunkilaisten ja asiantuntijoiden kesken. Tiimimme oli teemoitellut ehdotukset valmiiksi ja muodostanut niistä pöytäryhmiä, joissa osallistujat työskentelivät. Teemoja olivat esimerkiksi puistot ja luonto, asukastilat, taide ja kulttuuri, sekä liikunta ja ulkoilu. Teemoittelun ansiosta kaupunkilaisten oli helppoa etsiä oikea pöytä, jossa omaa ehdotusta käsiteltiin. Lisäksi teemoittelun ja pöytäryhmittelyn tarkoituksena oli osoittaa tapahtumiin osallistuville kaupungin asiantuntijoille omaa osaamisalaa vastaava työskentelypöytä.

Tavoittelimme tapahtumissa kaikkien osallistujien keskinäistä deliberatiivista keskustelua. Laadukkaan deliberatiivisen keskustelun ja ideaalin puhetilanteen mahdollistamiseksi keskustelutilaisuudessa käytettävissä olevan informaation tulisi olla tarkkaa ja relevanttia, keskustelujen tulisi olla monipuolisia sisältäen argumentoinnin ja vastaargumentoinnin, sekä osallistujien mielipiteiden tulisi olla monipuolisia. Osallistujien tulisi myös olla tunnollisia ja sitoutuneita punnitsemaan toistensa argumentteja ja jokaisen osallistujan mielipiteet tulisi huomioida riippumatta argumentin esittäjästä. (Fishkin 2009, 34). Muun muassa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi suunnitelmien laatiminen toteutettiin ohjattuna, ja keskustelujen fasilitoijat koulutettiin ennen tapahtumaa vetämään työskentelyä. Osana koulutusta tapahtumien fasilitoijia muistutettiin muun muassa huomioimaan erilaisten osallistujien työskentelytavat, sekä osallistamaan keskusteluun myös hiljaisemmat työskentelypöydässä istuvat kaupunkilaiset tai kaupungin asiantuntijat. Työskentelyn tueksi palvelumuotoilutoimisto Pentagonon laati sekä osallistujan, että asiantuntijan käsikirjan, joiden tarkoituksena oli selvittää työskentelyn tavoitteita, muistuttaa osallistuvan budjetoinnin reunaehdoista sekä helpottaa suunnitelman laatimista.

Osallistuvan budjetoinnin ensimmäisen kierroksen yhteiskehittämisvaiheen Raksa – tapahtumat toimivat lähtökohtana opinnäytetyön aikana järjestämillemme Starttiraksoille, jotka puolestaan ovat tämän opinnäytetyön tapaustutkimuksen kohde. Starttiraksojen tavoitteena oli vahvistaa kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta ja tutkia,

mitkä asiat vaikuttivat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Lisäksi osana osallistuvan budjetoinnin prosessia, Starttiraksat toimivat äänestyksessä valittujen suunnitelmien toteutuksen käynnistämistapahtumina. Tässä kontekstissa Starttiraksojen tavoite oli varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöistä suunnitelmia tehneiden kaupunkilaisten, ja kaupungin vastuuasiantuntijoiden välillä. Lisäksi tapahtumissa kaupunkilaisten oli mahdollista kuulla toteutuksen aikataulusta, sekä sopia mahdollisesta osallistumisestaan suunnitelmien toteutukseen. Saadaksemme hyvän kokonais käsityksen vuoden 2019 yhteiskehittämävaiheen Raksa –tapahtumista, ja kirkastaaksemme niiden roolia Starttiraksojen suunnittelun lähtökohtana, päätimme valita tutkimusmenetelmiksi haastattelut ja kyselyt. Näiden menetelmien avulla halusimme selvittää kaupunkilaisten kokemuksia Raksa –tapahtumista, ja niiden perusteella selvittää miten voisimme vahvistaa osallisuuden kokemusta opinnäytetyön aikana järjestämissämme Starttiraksoissa.

4.2 Haastattelut osana aineistoa

Haastattelu on aineistonkeruumenetelmänä hyvä valinta, kun halutaan korostaa yksilöllä tutkimustilanteen subjektina, jolla on mahdollisuus kertoa itseään koskevista asioista mahdollisimman vapaasti. Täysin strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat muotoiltu valmiiksi ja ne esitetään ennalta määrättyssä järjestyksessä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakkoon, mutta haastattelija voi vaihdella niiden järjestystä haastattelun aikana sopivaksi katsomallaan tavalla. Myös sanamuotoja voidaan vaihtaa, tai etukäteen laaditut, tilanteeseen soveltumattomat kysymykset voidaan jättää esittämättä, ja korvata tilanteessa mieleen tulleilla kysymyksillä. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava keskustelevat yleisesti aiheesta avoimesti, tasavertaisesti sekä aktiivisesti osallistuen. (Ojasalo ym. 2010, 95-97.)

Jotta haastattelut palvelisivat mahdollisimman hyvin tavoitettamme ymmärtää osallisuuden kokemukseen vaikuttavia tekijöitä, valitsimme haastattelumenetelmäksi puolistrukturoidun haastattelun. Tämä haastattelumenetelmä sopi hyvin tilanteeseen,

jossa halusimme selvittää täysin samat asiat jokaiselta haastateltavalta. Lisäksi puolistrukturoitu haastattelu antaa mahdollisuuden haastattelutilanteen aikana heräävien lisäkysymysten esittämiseen, mikä tarvittaessa täydentää haastattelua asioilla, joita emme mahdollisesti olleet osanneet ottaa huomioon kysymyksiä laatiessamme.

4.2.1 Haastattelut kaupunkilaisille

Osallistuvan budjetoinnin ensimmäisen kierroksen tapahtumista saamamme palaute oli pääosin myönteistä. Tiedostamme, että paperiseen tai sähköiseen kyselyyn vastatessa ihminen ei välttämättä harkitse vastauksiaan yhtä paljon kuin keskustelutilanteessa, joten päätimme haastaa kyselyn tulokset haastatteleamalla osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheen tapahtumiin, eli OmaStadi Raksoihin osallistuneita kaupunkilaisia. Haastattelujen kautta halusimme tarkentaa, millaisia kokemuksia haastateltavilla oli yhteiskehittämisvaiheen tapahtumista osallisuuden näkökulmasta, ja voisimmeko tulevia tapahtumia suunnitellessa vielä vahvistaa osallisuuden kokemusta. Vahvistaaksemme kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta opinnäytetyön aikana järjestämissämme Starttiraksa -tapahtumissa, hyödynsimme kyselyaineiston lisäksi haastattelujen tuloksia suunnitellessamme tapahtumia. Selvittääksemme tapahtumien suunnittelussa tekemiemme valintojen vaikutuksia osallisuuden kokemukseen, haastattelimme vielä neljää Starttiraksoille osallistunutta kaupunkilaista.

Ymmärtääksemme haastateltavien osallisuuden kokemusta, hyödynsimme haastattelukysymyksiä laatiessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ”Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa” -julkaisussa esiteltyjä, osallisuuden kokemusta mittaavia kysymyksiä. Julkaisussa THL esittää, että osallisuuden kokemusta voidaan mitata kymmenestä kysymyksestä koostuvalla kysymyspatteristolla, jota on testattu vuosina 2017–2019 osana Sokran kyselytutkimusta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 53-54.) Kymmenestä kysymyksestä valitsimme kahdeksan, jotka muokkasimme koskemaan osallistuvan budjetoinnin tapahtumia ja muotoilimme kysymykset alkuperäisestä väitemuodosta avoimiksi kysymyksiksi:

1. Koitko, että OmaStadi Raksaan/Starttiraksaan osallistuminen oli sinun tai osallistuvan budjetoinnin kannalta merkittävää? Jos, niin miten se näkyi?

2. Saitko Raksalla/Starttiraksalla myönteistä palautetta panoksestasi? Jos, niin miten se näkyi?
3. Koitko, että osaamiseesi ja näkemykseesi kaupunkilaisena luotettiin? Jos, niin miten se näkyi?
4. Saitko Raksalla/Starttiraksalla apua suunnitelman laatimiseen kaupungin asiantuntijoilta tai muilta kaupunkilaisilta? Millaista apua sait?
5. Tunsitko olevasi hyödyksi Raksalla/Starttiraksalla? Miten ja missä asioissa?
6. Muodostuiko Raksalla/Starttiraksalla uudenlainen tai uudenlaisia yhteisöjä? Millaisia?
7. Pystyitkö edistämään Raksalla/Starttiraksalla sinulle tärkeitä asioita? Miten?
8. Koitko Raksalla/Starttiraksalla voivasi vaikuttaa oman lähiympäristösi parantamiseen yhdessä muiden kanssa? Miten Raksa/Starttiraksa edisti tätä?

Haastattelujen alkupuolen kysymykset liittyivät merkityksellisyyden kokemukseen ja vuorovaikutukseen tapahtumissa. Ensimmäisen kysymyksen kautta halusimme tietää, kokivatko haastateltavat tapahtumaan osallistumisen merkittävänä omalta, tai itse prosessin kannalta. Mielekäs toiminta, jossa pystyy olemaan hyödyksi tai tekemään hyvää jollekin, tuo merkityksellisyyden kokemuksia. Merkityksellisyyden kokemus on hyvinvoinnin välttämätön edellytys, joka motivoi ihmistä ja auttaa ottamaan vastuuta elämästä sekä tekemään hyvinvointia edistäviä valintoja. (Terveystieteiden tutkimuslaitos 2017, 54.) Toisessa kysymyksessä kysyimme, saiko kaupunkilainen palautetta panoksestaan tapahtumassa. Myönteisesti virittyneenä uskoo itseensä ja pystymiseensä ja myönteinen palaute antaa kokemuksen siitä, että ihminen on arvostettu. Myönteisen palautteen saaminen edellyttää yhteyksiä muihin ihmisiin ja sitä, että on saanut osoitettua omaa kyvykkyyttään tai tehnyt jotain hyvää. (mt., 54.) Kolmas kysymys liittyi luottamukseen ja siihen millä tavoilla haastateltava koki omaan osaamiseen ja näkemyksiin luotettavan tapahtumassa. Väestötutkimuksissa on pitkään selvitetty institutionaalista luottamusta, esimerkiksi sitä, miten ihmiset luottavat poliisiin tai sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Tämä pätee todennäköisesti yhtä lailla kaupunkiorganisaatioon luottamiseen. Koska vastavuoroisen luottamuksen puute rajoittaa toimijuutta, osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi on ensisijaisen tärkeää, että osallistuja kokee häneen luotettavan. (mt., 54.)

Loput haastattelukysymyksistä liittyivät konkreettisemmin tekemiseen sekä osallistujan kokemuksiin vaikuttamismahdollisuuksista. Neljännessä kysymyksessä halusimme selvittää, saiko kaupunkilainen apua kaupungin asiantuntijoilta suunnitelman laatimiseen tapahtumassa. Osatakseen hakea apua on tunnettava toimintaympäristö ja hallittava siihen liittyvät asiat. On myös tunnettava kuuluvansa sellaiseen kokonaisuuteen, josta apua voi hakea ja johon tietää voivansa tarpeen tullen turvautua. Tarpeellisuuden kokemus liittyy läheisesti siihen, että pystyy tekemään hyvää, osoittaa kyvykkyyttään, osallistumaan vaikuttamisen prosesseihin ja että kokee merkityksellisyyttä. (mt., 54.) Tästä syystä halusimme tietää, tunsiko kaupunkilainen olevansa hyödyksi tapahtumassa.

Ryhmässä, yhteisössä tai yhteiskunnassa muotoutuvat ne asiat, joita pidetään yleisesti tärkeinä ja jotka siten auttavat muodostamaan merkityksellisyyden kokemuksia. Ryhmässä tai yhteisössä voi tuntee läheisyyttä ihmisten kanssa, pystyy osoittamaan kyvykkyyttään ja panostamaan yhteiseen hyvään. Ryhmässä tai yhteisössä pystyy myös osallistumaan resurssien hallintaan. (mt., 55.) Halusimme selvittää merkityksellisyyden kokemusta myös kysymällä haastateltavilta, muodostuiko tapahtumissa uudenlaisia ryhmiä tai yhteisöjä. Mahdollisuus vaikuttaa elinympäristön asioihin edellyttää ennen kaikkea poliittisen toimijuuden vapauksia mutta myös toiminta-alustoja ja menetelmiä. Yhteisiin asioihin vaikuttaminen edellyttää, että on osa sellaista piiriä, kokonaisuutta tai paikallista yhteisöä, jossa tarjoutuu tilaisuus vaikuttaa. (mt., 55.) Viimeisten varsinaisten haastattelukysymysten avulla halusimme tietää, pystyivätkö haastateltavat edistämään itselleen tärkeitä asioita tapahtumissa, ja kokivatko haastateltavat vaikuttaneensa oman lähiympäristön parantamiseen muiden kanssa.

4.2.2 Haastateltavien valinta ja osallisuuden asukasprofiilit

Valitsimme haastatteluihin yhteensä kahdeksan kaupunkilaista, jotka ovat olleet mukana osallistuvan budjetoinnin prosessissa ja osallistuneet prosessin aikana järjestämiimme tapahtumiin; neljä OmaStadi Raksoihin vuonna 2019 osallistunutta, sekä neljä opinnäytetyön aikana järjestämiimme Starttiraksoihin osallistunutta kaupunki-

laista. Haastatteluihin valikoituneet kaupunkilaiset edustivat eri ikäluokkia ja eri sukupuolta. Ymmärtääksemme erilaisten kaupunkilaisten motivaatiotekijöitä, näkökulmia, sekä osallistumisen muotoja, hyödynsimme haastatteluissa palvelumuotoilutoimisto Pentagonin ja tiimimme aikaisemmin yhteistyössä laatimia osallisuuden asukasprofiileja. Lisäksi halusimme hyödyntää profilointia kuvaamaan mahdollisesti tyypillisiä yhteiskehittämisvaiheisiin osallistuneita kaupunkilaisia. Varsinaisten haastattelukysymysten jälkeen annoimme jokaisen haastateltavan valita itseään parhaiten kuvaavan osallisuuden asukasprofiilin (Pentagon 2018) näyttämällä haastateltaville asukasprofiilit kuvauksineen:

1. Piipahtaja, joka aktivoituu ajoittain lähelle itseään tulevista asioista kuten oman arjen parantamisesta ja identiteetin rakentamisesta. Kaupungilta piipahtaja toivoo näkyviä, erilaisia avauksia tai arkeaan piristäviä tempauksia.
2. Itsevarma, joka on pitkäjänteinen ja osaava oman asiansa ajaja. Itsevarma toivoo kaupungilta arvostavaa vuorovaikutusta. Hän voi silti suhtautua kaupunkiin myönteisesti tai kriittisesti.
3. Rivijäsen, joka on tyytyväinen ja pitkäaikainen mukanaolija, ja saa yhteenkuuluvuuden kokemuksia ulkoisesti pienistäkin asioista. Rivijäsen toivoo kaupungilta itselleen tärkeän toiminnan jatkuvuuden tukemista, ei niinkään uusia ympyröitä tai vuorovaikutusta.
4. Torkkuja, joka viihtyy omissa ympyröissään eikä ole kiinnostunut osallisuudesta kaupunkiin laajemmin. Torkkuja kokee virallisilta näyttävät kanavat etäiseksi ja hitaiksi ja toivoo kaupungilta mieluummin epämuodollisia, matalan kynnyksen osallistumisen tapoja.

Selvittääksemme haastateltavien osallistumiskäyttäytymistä yleensä, hyödynsimme haastatteluissa osallisuuden asukasprofiilien käyttöä kirkastamaan luotuja tarkastelulinsejä. Valitsimme tarkastelulinseistä kolme ensimmäistä teemaa lisäkysymyksiin, joiden avulla saimme 1) tietää miten haastateltavat suhtautuvat kaupunkiorganisaatioon, 2) kokevatko he kynnyksiä osallisuuteen ja osallistumiseen liittyen, sekä 3) millaisia näkemyksiä heillä on kaupungin osallistumismahdollisuuksista. Muokkasimme alkuperäisiä lisäkysymyksiä niin, että ne ovat helpommin ymmärrettäviä ja että ne sopivat sisällöltään paremmin yhteen varsinaisten haastattelukysymystemme kanssa (ks. liite 1).

Haastattelujen lopussa kysyimme taustoittavat kysymykset, joihin vastaamisen jätimme vapaavalintaiseksi. Taustoituksen kautta halusimme selvittää haastateltavien elämäntilanteen, koulutusasteen, sekä haastateltavien käyttämät vaikuttamiskanavat. Nämä taustatietokysymykset olivat samat, kuin mitä olimme käyttäneet kaikissa kyselyissä. Osallistujaprofiilin ja taustakysymysten perusteella toivoimme saavamme tietää, eroavatko erilaisten ihmisten osallisuuden kokemukseen vaikuttavat tekijät toisistaan.

4.3 Kyselyt

Opinnäytetyömme aineisto koostuu haastattelujen lisäksi kyselyistä. Kaupunkilaisille lähetetyistä kyselyistä ensimmäinen on vuonna 2019 järjestettyjen Raksojen jälkeen osallistujille lähetetty kysely (ks. liite 2). Lisäksi laadimme opinnäytetyötä varten kaupunkilaisille lähetettäväksi kaksi erillistä kyselyä, joista toinen kartoittaa Starttiraksoille kutsuttujen kaupunkilaisten toiveita ja odotuksia tapahtumiin liittyen (ks. liite 3), ja toinen selvittää osallisuuden kokemuksia tapahtumien jälkeen (ks. liite 4).

4.3.1 Kysely vuoden 2019 Raksoille osallistuneille

Vuonna 2019 järjestettyjen yhteiskehittämisvaiheen tapahtumien, eli OmaStadi Raksojen jälkeen osallistujille lähetetyn kyselyn tulosten kautta tarkastelemme osallisuuden kokemukseen vaikuttaneita tekijöitä, ja teemme aineiston perusteella muutoksia uusiin tapahtumiin vahvistaaksemme osallisuuden kokemusta. Vuoden 2019 kysely rakentuu osallistujia taustoittavista kysymyksistä, sekä kahteen teemaan luokiteltavista väittämistä. Ensimmäisten väittämien perusteella voidaan tehdä tulkintoja deliberatiivisen keskustelun ja ihanteellisen puhetilanteen onnistumisesta. Toisten väittämien perusteella voidaan arvioida osallistuvan budjetoinnin ja Raksojen vaikuttavuutta ja osallisuuden kokemuksen toteutumista kaupunkilaisen näkökulmasta. Lisäksi kyselyssä oli avoin vastauskenttä palautetta varten.

Deliberatiivisen keskustelun toteutumista selvitettiin kysymällä osallistujilta, oliko tapahtumissa luontevaa esittää kysymyksiä, osallistua keskusteluun, sekä saiko tapahtumassa kannustusta oman mielipiteen ilmaisemiseen. Kyselyssä kysyttiin myös, saiko osallistuja riittävästi tukea asiantuntijoilta suunnitelman laatimiseen, pyrittiinkö keskusteluissa yhteiseen hyvään ja perustelivatko osallistujat näkemyksiään. Lisäksi deliberation onnistumista mittaavissa väittämässä kysyttiin dominoivatko jotkut osallistujat keskustelua, oppiko osallistuja muiden esittämistä näkemyksistä ja argumenteista, sekä oliko tapahtumien ilmapiiri vastaajan mielestä rakentava. Kyselyn toinen teema koski osallistuvan budjetoinnin vaikuttavuutta ja osallisuuden kokemusta. Kysymysten kautta haluttiin selvittää, kokivatko kaupunkilaiset osallistuvan budjetoinnin tervetulleena osallistumisen ja vaikuttamisen keinona ja uskoivatko he pystyvänsä vaikuttamaan sen kautta. Lisäksi kysyttiin, lisäikö osallistuminen kaupunkilaisen kiinnostusta vaikuttaa päätöksentekoon, ymmärrystä yhteisiin asioihin vaikuttamisesta, kiinnostusta omalla asuinalueella vaikuttamisesta sekä aikomuksesta osallistua prosessiin jatkossakin.

4.3.2 Kysely ja kutsu Starttiraksoille

Aloitimme osallistuvan budjetoinnin toteutusvaiheen käynnistäviin tapahtumiin, eli Starttiraksoihin valmistautumisen laatimalla alustavan ilmoittautumisen linkin, jonka oheen liitimme ensimmäisen kyselyn. Starttiraksoihin kutsuimme kaikki äänestyksessä toteutukseen valittujen suunnitelmien tekijät. Ensimmäisen kyselyn tarkoitus oli selvittää suunnitelmien tekijöiden toiveita ja odotuksia liittyen toteutusvaiheeseen ja erityisesti Starttiraksojen sisältöön. Kyselyn tavoitteena oli lisäksi hallita kaupunkilaisien odotuksia toteutusvaiheesta, sekä toisaalta viestiä suunnitelmia tehneille kaupunkilaisille, että prosessi etenee ja jotain todella tapahtuu. Aiemmissä vaiheissa prosessin monimutkaisuus ja pituus on tuntunut kaupunkilaisista hankalalta. Erityisesti yhteiskehittämävaiheen ja kustannusarviovaiheen välille jäi muutaman kuukauden mittainen ajanjakso, joka tuntui mukana olleista kaupunkilaisista kohtuuttoman hiljaiselta ja pitkältä ajalta. Tätä hiljaisuutta ja odotusaikaa halusimme taklata lähettämällä alustava tapahtumakutsu ja kysely suunnitelmien tekijöille jo joulukuussa ennen joululomia, eli kaksi ja puoli kuukautta ennen tapahtumia.

Kysely tehtiin tarkoituksella lyhyeksi, sillä tässä vaiheessa halusimme ainoastaan selvittää kaupunkilaisten toiveet liittyen Starttiraksoihin, sekä viestiä prosessin etenemisestä. Kysely koostuu yhteensä seitsemästä kysymyksestä, joista kaksi on avoimia kysymyksiä, ja loput yksilöiviä kysymyksiä. Ensimmäisessä kysymyksessä pyysimme vastaajaa valitsemaan ne suunnitelmat, joita hän on ollut tekemässä. Tätä kautta saimme selville mitä suunnitelmia tapahtumissa käydään läpi, ja mitkä suunnitelmat mahdollisesti ovat tapahtumissa vain esillä. Lisäksi koimme, että suunnitelmien niputtaminen neljän tapahtuman kesken on helpompaa, sekä osallistuminen kaupungin asiantuntijoille ja kaupunkilaisille mielekkäämpää, mikäli samoja teemoja käsitellään saman tapahtuman aikana.

Ensimmäinen kyselyn avoimista kysymyksistä koski itse Starttiraksoja ja vastaajan toiveita tapahtumiin liittyen. Päätimme käyttää kysymyksessä avointa kenttää, sillä halusimme haastaa vastaajan todella pohtimaan mitä hän tapahtumilta toivoo. Koska kyselyn tavoitteena oli selvittää kaupunkilaisten toiveita ja odotuksia toteutusvaiheen käynnistäviin tapahtumiin liittyen, emme lisänneet kuin yhden kysymyksen toteutusvaiheesta yleensä. Emme halunneet luvata liian yksityiskohtaisia asioita toteutusvaiheesta, sillä kaupunkilaisen konkreettinen rooli oli vielä varsin avoin. Tästä syystä emme tarjonneet vastaajalle valmiita vaihtoehtoja, kuten esimerkkejä tavoista joilla kaupunkilainen voi osallistua toteutukseen, vaan kysyimme kyselyn toisessa avoimessa kysymyksessä, miten kaupunkilainen haluaisi olla mukana toteutusvaiheessa. Tämän kysymyksen sijoitimme Starttiraksoja koskevien kysymysten jälkeen.

Useita äänestyksessä menestyneitä suunnitelmia oli ollut laatimassa useampi henkilö, joten lisäsimme kyselyyn kohdan, jossa vastaaja voi ilmoittaa tapahtumaan 1-4 henkilöä. Jotta tapahtumat eivät paisuisi liian suuriksi, päätimme että 4 henkilöä per suunnitelma on maksimiosallistujamäärä. Toteutusvaiheen seuranta silmällä pitäen halusimme selvittää, haluaako vastaaja saada tietoa suunnitelman etenemisestä myöhemmin toteutusvaiheen käynnistyttyä. Tässä kysymyksessä emme myöskään antaneet valittavia vaihtoehtoja seurannan keinoista, sillä ne eivät kyselyn lähettämisyksityydessä olleet vielä varmistettuja, joten kysymykseen pystyi vastaamaan joko 'kyllä' tai 'ei'. Viimeisissä kysymyksissä pyysimme vastaajan yhteystietoja, sekä lupaa antaa tämän yhteystiedot tarvittaessa toteutuksessa vastaavalle kaupungin asiantuntijalle.

Päätimme jo kyselyä suunniteltaessa, että jokainen tiimimme stadiluotsi – jolla on paras tuntemus alueensa suunnitelmista sekä valmis kontakti suunnitelmia tehneisiin kaupunkilaisiin – lähettää kyselyn “omille” suunnitelman tekijöilleen. Emme myöskään halunneet, että kysely eksyy vastaanottajan roskapostiin, joten koimme, että henkilökohtaisesta sähköpostista lähetetty kyselylinkki tavoittaa varmimmin vastaanottajansa. Kysely lähetettiin ensimmäisen kerran ennen joululomia, ja siitä muistutettiin uudella sähköpostilla vielä viikkoa ennen kyselyn sulkeutumista. Kahden henkilökohtaisista sähköposteista lähetetyn viestin perusteella voimme olettaa, että kysely tavoitti kaikki äänestyksessä menestyneiden suunnitelmien tekijät. Vaikka kysely oli auki 25 päivää (pois lukien lähettämispäivä), lähetimme vielä jokaiselle alkuperäisen kyselyn saaneelle sitovan ilmoittautumislinkin tapahtumiin. Myös tässä ilmoittautumislinkissä vastaajan oli mahdollista ilmoittaa Starttiraksalle useampi henkilö.

4.3.3 Kysely Starttiraksoille osallistuneille

Starttiraksojen jälkeen osallistujille tehdyn kyselyn kysymykset ovat käytännössä samat, kuin kaupunkilaisille tehtyjen haastattelujen kysymykset. Tapahtuman jälkeiseen kyselyyn muokkasimme haastattelukysymyksistä väittämät, joihin vastaajat vastasivat asteikolla; täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä ja täysin eri mieltä. Lisäksi liitimme väittämän tapahtuman järjestelyistä. Halusimme myös palautetta osallistuvasta budjetoinnista yleensäkin, joten lisäsimme myös tästä teemasta väittämät kyselyyn samalla asteikolla kuin kyselyn muut kysymykset. Osallistuvaan budjetointiin liittyvät väittämät ovat samat, kuin mitä käytimme vuoden 2019 tapahtumien jälkeen lähetetyssä kyselyssä.

Lisäsimme tapahtumien jälkeiseen kyselyyn samat vastaajaa profiloivat taustakysymykset, kuin mitä vuoden 2019 kyselyssä käytettiin. Näitä taustakysymyksiä olivat vastaajan ikä, sukupuoli, koulutusaste, elämäntilanne, sekä lista erilaisista vastaajan käyttämistä vaikuttamiskanavista. Tapahtumien jälkeen lähetetyn kyselyn tavoite oli lisätä ymmärrystämme osallisuuden kokemuksen vahvistumisesta kaikkien Starttiraksoille osallistuneiden kaupunkilaisten näkökulmasta, neljälle osallistujalle tekemämme haastattelun lisäksi. Palautekyselyt jaettiin paperiversioina osallistujille tapahtuman

jälkeen täytettäväksi ja osallistujia kannustettiin antamaan palautetta tapahtuman aloituspuheenvuorossa. Tapahtuman jälkeen lähetetyssä kiitosviestissä oli myös linkki sähköiseen kyselyyn.

5 CASE OMASTADI STARTTIRAKSAT

Käytämme opinnäytetyön lähestymistapana laadullista tapaustutkimusta, joka kohdentuu osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä valittujen suunnitelmien toteutuksen käynnistäviin tapahtumiin, eli Starttiraksoihin. Tapahtumien tavoitteena oli vahvistaa suunnitelmia tehneiden kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta, sekä varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöistä kaupunkilaisten ja toteuttajatahojen, eli Helsingin kaupungin vastuuasiantuntijoiden välillä. Lisäksi tarkoituksena oli määrittellä miten, ja missä vaiheissa kaupunkilainen voi halutessaan olla mukana suunnitelmien toteutuksessa. Starttiraksojen lähtökohtana olivat osallistuvan budjetoinnin ensimmäisen kierroksen yhteiskehittämisvaiheen käynnistäneet, alkuvuonna 2019 järjestetyt tapahtumat, eli OmaStadi Raksat.

5.1 Aineiston analyysi – OmaStadi Raksat

Vuoden 2019 yhteiskehittämisvaiheen Raksa –tapahtumiin osallistui yhteensä noin 800 helsinkiläistä, joista 145 henkilöä (18,13 %) vastasi palautekyselyyn. Vuoden 2019 Raksoja koskeva kyselyaineisto oli osallistujamäärään nähden suppea, joten haastatelimme lisäksi neljää tapahtumiin osallistunutta kaupunkilaista vahvistamaan osallisuuden kokemuksen tulkintaa, sekä toisaalta haastamaan kyselyn tuloksia.

Kyselyn ikäjakaumassa korostuvat 40-59 -vuotiaat (35,4 %) ja 60-74 -vuotiaat (38,2 %), kun taas kevyin edustus oli lasten ja nuorten ikäluokissa, joissa oli vain yksittäisiä vastanneita. Kyselyyn vastanneista suurin osa (60,7 %) oli naisia ja äidinkielenään lähes kaikki (96,5 %) vastaajat ilmoittivat puhuvansa suomen kieltä. Tapahtumissa käytettiin työkielenä suomea, kutsumenettelyssä käytettiin vain suomea ja palautekysely toteutettiin vain suomeksi, mikä osaltaan selittää varmasti myös suomenkielisten vastaajien suurta määrää.

Osallistujien sosioekonomista asemaa tarkasteltaessa voidaan kyselyn perusteella päätellä, että Raksoille osallistuneet olivat keskimääräistä korkeammin koulutettuja, kuin

helsinkiläiset yleisesti (Helsingin tilastollinen vuosikirja 2019); vastanneista 63,4 % ilmoitti koulutusasteekseen korkea-asteen. Vastanneiden ikärakennetta selittäen suuri osa (31 %) vastaajista ilmoitti olevansa eläkkeellä, mutta silti suurin vastaajajoukko (44,4 %) oli kokopäivätyössä käyviä. Kyselyssä tarkasteltiin myös vastaajien muita osallistumisen tapoja. Vastaajat osoittautuivat aktiivisiksi osallistujiksi; kyselyssä suosituimman vaikuttamistavan, eli kunnallisvaaleissa äänestämisen lisäksi jopa 75,8 % vastanneista ilmoitti osallistuvansa kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan. Myös palautteen antaminen kaupungille ja kaupungin toimintaa koskeviin kyselyihin vastaaminen oli suosittuja tapoja osallistua Helsingin kaupungin päätöksentekoon ja toimintaan. Mukana vastanneissa oli myös kunnallisessa luottamustehtävässä toimivia helsinkiläisiä.

Haastateltavaksi valittiin eri ikäisiä ja eri sukupuolta edustavia kaupunkilaisia. Osana haastateltavien taustoitusta haastateltavia pyydettiin nimeämään parhaiten tai yleisimmin itseään kuvaava asukasprofiili. Haastateltavista yksi koki edustavansa piipahtajan ja rivijäsenen välimuotoa, kuitenkin voimakkaammin hän koki olevansa tällä luokittelulla piipahtaja. Yksi haastateltavista puntaroi valinnassaan piipahtajan ja itsevarman välillä ja kaksi haastateltavista valitsivat itsevarman. Osallisuuden asukasprofiilit eivät ole absoluuttisia ja niiden tarkoituksena ei ole lokeroida selkeärajaisesti yksittäisiä ihmisiä yksittäiseen profiiliin, ja myös haastateltavat puntaroivat eri profiilien välillä kuitenkin löytäen oman osallistumisen tapansa niistä:

No, tätä mä oon varmaan kaikkein eniten (osoittaa itsevarmaa). Näitä kahta en missään tapauksessa (osoittaa torkkujaa ja rivijäsentä). Ja tääki on niinkun kiikun kaakun (osoittaa piipahtajaa). Mutta tää on, tää tuntuu niinku siltä että (osoittaa itsevarmaa). En anna helposti periksi. (Haastateltava 1, 2020.)

Haastateltavat olivat korkeasti koulutettuja (yhdeällä opistoasteen tutkinto, kolmella ylempi korkeakoulututkinto) ja he käyttivät hyväkseen laajasti erilaisia vaikuttamisen tapoja.

Keskeiset havainnot – osallistujat

- Raksojen osallistujat olivat pääsääntöisesti suomea äidinkielenään puhuvia, korkeasti koulutettuja, kokopäivätoissa tai eläkkeellä olevia kaupunkilaisia.
- Raksoille osallistuneet olivat tottuneita käyttämään erilaisia vaikuttamiskanavia.
- Haastatellut kaupunkilaiset valitsivat osallisuuden asukasprofiilikseen joko piipahtajan tai itsevarman. Piipahtaja toivoo kaupungilta näkyviä, erilaisia avauksia tai arkeaan piristäviä tempauksia. Itsevarma toivoo kaupungilta arvostavaa vuorovaikutusta, ja voi suhtautua kaupunkiin myönteisesti tai kriittisesti. (Pentagon 2018.)

Kyselyssä selvitettiin väittämien kautta tilaisuuksien järjestelyihin ja toteutukseen liittyviä kysymyksiä. Vastajat olivat hyvin saman mielisiä tilaisuuden käytännön järjestelyistä; vastaajista 91,3 % oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että tapahtumat olivat järjestelyiltään onnistuneita. Palaute tapahtuman järjestelyistä oli myös avovastauksen perusteella keskimäärin myönteistä:

Hyvin järjestetty tilaisuus, johon kaupunki oli todella panostanut tuomalla henkilöstöä kattavasti eri toimialoilta avustamaan suunnitelmien teossa. Innostaa myös jatkossa osallistumaan kaupunkimme kehittämiseen.

Kritiikki käytännön järjestelyistä liittyi pääasiassa tilaratkaisuihin, kuten hälyisyyteen sekä ajan riittämättömyyteen, ja sitä kautta kiireen tuntuun:

Tilan akustiikka ei tukenut usean ryhmän yhtäaikaista keskustelua. Tästä syntyi meluhaittaa monelle keskustelijalle. Tätä pientä murhetta lukuunottamatta, oikein onnistunut tilaisuus.

Myös tilaisuuksissa tarjottu apu suunnitelmien syöttämiseen omastadi.hel.fi -alustalle sai jonkin verran kielteistä palautetta. Kritiikki liittyi lähinnä sähköisen alustan monimutkaisuuteen ja käytettävyyden ongelmiin, ei niinkään itse tapahtumien sisältöön:

Lomake jolla suunnitelmat syötettiin on huonosti rakennettu. Itseltäni, ollessani valmis ja painaessani 'Luo'-nappia, koko suunnitelma hävisi bitinä avaruuteen jonkun virheilmoituksen myötä. Lomakkeita, ja pitää ehdottomasti ollakin, sellaisia jotka eivät virheen sattuessa hävitä kaikkea kirjoitettua. Tässä ATK-porukoille parannettavaa ensi vuodeksi.

Haastatellut kaupunkilaiset ottivat myös kantaa tilaisuuksien järjestelyihin, vaikka sitä ei suoraan heiltä kysyttykään. Yksi haastateltavista piti tilaisuuden järjestelyjä sellaisina, etteivät ne mahdollistaneet hyvää keskustelua liiallisen metelin ja kiireen tunteen vuoksi.

Siellä oli ihan liikaa ihmisiä, siellä oli liian kova melu ja hirvee häselttäminen. Se oli oikeesti aika kaottinen ja siinä oli aivan liian lyhyt aika. (Haastateltava 3, 2020.)

Myös toinen haastateltavista piti tilaisuuden aikataulua liian tiukkana. Kaikkiaan aikaa yhteiseen keskusteluun oli melko runsaasti, mutta tärkeäksi koettu keskustelu kaupungin asiantuntijoiden kanssa oli vaikeaa, koska asiantuntijoiden osaamista tarvittiin yhtä aikaa monessa eri keskustelussa.

Ne oli niin hirveen semmosia hektisiä ja lyhyitä ne tilaisuudet. Ja sitten kun jokaisella oli ni, kun näitä omia asioitaan, ni ei siinä paljon päässy niinkun pureutumaan toisten asioihin. (Haastateltava 1, 2020.)

... ehkä sen keskustelun olisi pitänyt olla semmoinen, että niillä kaupungin edustajilla olisi ollut enemmän aikaa auttaa. Nyt se meni niin, että joku huusi jollekin ja sit se tuli siinä pikaisesti käymään... (Haastateltava 3, 2020.)

Keskeiset havainnot – tapahtuman järjestelyt

- Yhteiskehittämisvaiheen tapahtumiin tulee varata riittävästi aikaa, sillä tavoite muodostaa suunnitelmia yksittäisistä ehdotuksista edellyttää perehtymistä ja työskentelytyylin omaksumista.
- Tapahtumien tilat täytyy suhteuttaa työskentelyn luonteeseen ja osallistujamäärään, jotta keskustelu voi tapahtua rauhallisessa ympäristössä ilman hälinää ja kiireen tuntua.
- Mikäli tapahtumissa työskennellään tietokoneita tai verkkoalustoja hyödyntäen, tekniikan täytyy toimia sujuvasti, ja osallistujille uudenlaisten alustojen on oltava selkeitä ja helposti ymmärrettäviä.
- Tapahtumiin osallistuvia kaupungin asiantuntijoita on oltava paikalla riittävästi suhteessa käsiteltäviin aiheisiin, jotta työskentelyn rauhallisuus ja tavoitteeseen pääseminen voidaan varmistaa.

Kyselyn perusteella Raksa-tilaisuudet koettiin luontevina paikkoina käydä keskustelua kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Jopa 73,7 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämästä ”tapahtumassa oli luontevaa esittää kysymyksiä ja osallistua keskusteluun”. Keskustelun luontevuutta tuki todennäköisesti myös yhtä vahvasti osallistujien hyväksi kokema järjestäjien asenne, ja keskusteluun kannustava ilmapiiri; vastaajista 78,7 % oli täysin samaa mieltä väittämän ”järjestäjät kannustivat kaikkia ilmaisemaan mielipiteensä” kanssa. Avovastauksissa keskusteluilmapiiriä kuvattiin muun muassa positiivisena yllätyksenä:

Kaupungin edustajien asenne ja osallistuminen olivat mielestäni erittäin positiivinen yllätys. Kohtaamani kaupungin työntekijät vaikuttivat olevan aidosti innostuneita hankkeista ja tavasta tehdä tätä osallistuvaa budjetointia. Hyvä!

Haastateltujen kaupunkilaisten kokemukset keskustelun luontevuudesta vaihteli kohdallaisen paljon ja ne olivat myös osittain ristiriitaisia kyselyn tuloksiin verrattuna. Erään haastateltavan kokemuksissa keskustelutilanne ei onnistunut deliberaatiota edistävässä tavoitteessaan:

Tota, tavallaan se koko juttu, miten se informoitiin siinä tapahtumassa ja miten se avattiin, niin siinä oli se hyvä yhdessä tekemisen ja yhteiskehittämisen meininki, mutta sitten siinä vaiheessa kun päästiin puhumaan itse näiden viranhaltijoiden kanssa, niin sitten se taas kääntyi ihan toisin päin. Sitten tuli se viranhaltijan – ei nyt ihan neljän raajan jarrutus, mutta melkein. (Haastateltava 4, 2020.)

Toisaalta tilaisuudet nähtiin mainioina paikkoina keskustella kaupungin asiantuntijoiden kanssa:

... must oli hirveen hauska tavata näit niinkun kaupungin työntekijöitä ja jutella heidän kanssaan -- ja jokuki sano et ompa jännä ku kaupunkilaiset tekis meidän työt että. Et jotenki saa sen suoran yhteyden sinne niihin ihmisiin jotka joka päivä tekee sit näiden asioiden kanssa hommia. Ni se tuntu et on paljon enemmän niiku vaikutusvaltaa. Ja pystyy niinku ehkä just jättämään sen jonkun muistijäljen sinne työntekijällekkin et tällaset asiat oli tärkeitä niille ihmisille jotka oli siellä osallistumassa. (Haastateltava 2, 2020.)

Raksa-tilaisuuksien yksi keskeinen tavoite oli saattaa ehdotuksia jättäneet kaupunkilaiset ja kaupungin asiantuntijat keskustelemaan yhteisistä asioista, ja muodostamaan niistä mahdollisimman monia kaupunkilaisia koskettavia kokonaisuuksia, eli suunnitelmia. Kyselyn vastaajista suurin osa (90,3 %) oli osittain tai täysin samaa mieltä ”sain riittävästi tukea suunnitelman laadintaan” –väittämän kanssa. Lisäksi lähes kaikki

(86,8 %) vastaajat olivat osittain tai täysin samaa mieltä ”keskustelussa pyrittiin yhteiseen hyvään eikä vain edistämään tietyn intressiryhmän tavoitteita” –väittämän kanssa. Avovastaukset tukivat väittämiin vastanneiden positiivista virettä:

Oli erittäin lämminhenkinen tilaisuus. Tuli sellainen olo, että asukkaista välitetään. Iso määrä ystävällisiä asiantuntijoita paikalla. Suuret kiitokset!

Vastaajat eivät kuitenkaan olleet täysin yksimielisiä tilaisuuksissa käydyn keskustelun luonteesta. Avovastauksissa haastettiin esimerkiksi kaupungin asiantuntijoiden puoluetonta roolia keskusteluissa.

Ehdotusten hylkäämisessä virkamiesten politikointia. Kaupungin tulisi olla asukkaiden omistama ja poliittisten luottamushenkilöiden hallitsema, ei virkamiesten omistama ja hallitsema.

Haastatteluissa kaupunkilaiset haastoivat myös osittain kyselyn tuloksia liittyen deliberatiiviseen keskusteluun. Kaupungin asiantuntijoiden näkemyksiä ei aina pidetty kovin hyvin argumentoituina.

Mulle vaan on jäänyt hyvin voimakkaana tää pieni tappelu (nauraa), tappelu siellä yhdessä tilaisuudessa, tai ei se nyt tappelu ollu mutta tuota. Kun ööh meidän tämä ehdotus tuli esille niin siellä siinä ryhmässä missä mä istuin, niin oli yks sitten kaupungin henkilö, joka on työskennelly näiden asioitten parissa ja hän sitten vaan sano tuota tiukasti että ’sinne on jo tulossa’. Ja sit mä sanoin et kun eihän me olla kuultu mitään, et miks tämän on tulossa ja meille ei oo kerrottu mitään, eikä kysytty meiltä mitään et mihinkä se tulee. No sitten hän selvitti mihin se tulee, ja mä sanoin et ’ei voi olla totta sehän tulee niin kauas, että ei sinne ihmiset viitti monikaan mennä’. Ja tuota hän pysy niin tiukasti siinä kiinni – ja minä kans – (nauraa). (Haastateltava 1, 2020.)

Kyselyssä tarkasteltiin myös vastaajien kokemuksia muiden kaupunkilaisten roolista suunnitelmien kanssarakentajina ja keskustelukumppaneina. Suhteessa muihin väittämiin kaupunkilaisten keskinäiset keskustelut saivat hieman kriittisempiä arvioita kuin väittämät, joissa tarkasteltiin yleistä ilmapiiriä ja järjestäjän (kaupungin asiantuntijoiden ja fasilitoijien) roolia tilaisuuksissa. Eräs haastateltavista koki, että ennen tilaisuuksia muodostetut teemakokonaisuuden ”pakottivat” kaupunkilaisia väärällä tavalla muodostamaan yhteisiä tavoitteita.

Joo, sieltä löydettiin yhdistettäviä ehdotuksia, koska ne oli jaettu jo valmiiksi sillein, että esim. yhdessä pöydässä oli kaikki puistoihin liittyvät suunnitelmat, niin se tuli niin, kun pakolla se yhdistäminen (Haastattelu 3, 2020.)

Väittämän ”osallistujat perustelivat näkemyksiään” osalta kyselyn vastaajat olivat hieman muita kysymyksiä enemmän osittain (37,5 %), kuin täysin (52,2 %) samaa mieltä.

Kaikista kriittisimmin osallistujat suhtautuivat kysymykseen osallistujien tasapuolisuudesta osallistumisesta ja osallistujien yhteisestä puntaroinnista; 39,5 % vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että ”eräs tai eräät osallistujat dominoivat keskustelua”. Kyselyn avovastauksissa ei myöskään ollut positiivisävytteisiä vastauksia liittyen osallistujien välisiin keskusteluihin tai tekemiseen, mutta kritiikkiä niistä oli selvästi löydettävissä.

Ryhmässä oli läsnä 2-3 kaupungin työntekijää osallistujana, pidin tätä osin negatiivisena. Ryhmässä myös dominoi liikaa muutama henkilö yhden alueen asioilla. Lisäksi jos ei ollut itse jättänyt aloitetta ei voinut sitä nytkään tehdä, edes täydentää muiden aloitteita. Tätä pidin todella outona tapana. Koska ryhmässä oli läsnä vain pari 'aitoa' osallistujaa, olisi ryhmän voinut yhdistää toiseen ryhmään, mutta tätä vaihtoehtoa ei tarjottu. Hienoa kuitenkin on, että kaupunki satsaa tällaiseen! Siitä kiitos!

Osallistujien välistä yhteistyötä suhteessa tilaisuuksien muuhun onnistumiseen kuvaa hyvin myös väittämä ”opin muiden esittämistä näkemyksistä ja argumenteista”, jossa korostui eniten ”osittain samaa mieltä” –vastaukset (48,6 %). Osittain eri mieltä väittämän kanssa oli myös huomattavasti suurempi joukko (9,45 %) kuin muiden väittämien kohdalla. Kyselyn avovastaus –osiossa yksikään vastaaja ei viitannut hyvään yhteistyöhön muiden osallistujien kanssa. Kyselyn vastausta perusteella näyttäisi siltä, että avovastauksissa annettu kritiikki kiireen tunteesta ja häliseivistä tapahtumatiloista ei ole mahdollistanut osallistujien yhteistyötä ja tutustumista toisiinsa parhaalla mahdollisella tavalla. Voi myös olla, että kyselyn palautteenomaisuus on ohjannut vastaajia pohtimaan erityisesti järjestäjän ponnistuksia.

Keskeiset havainnot – deliberatiivinen keskustelu

- Tapahtuman järjestäjien ja kaupungin asiantuntijoiden hyvä asenne ja aito innostuneisuus ovat merkittäviä tekijöitä kaupunkilaisten osallisuuden kokemuksen kannalta.
- Deliberatiivisen keskustelun tavoite täyttyi, kun keskusteluihin on tarjolla tukea, ja kun keskustelun osapuolet pohtivat asioita laajemmasta näkökulmasta ja yhteisen hyvän kautta.
- Deliberatiivisen keskustelun näkökulmasta yhteisistä asioista keskusteltaessa osapuolten tulisi olla puolueettomia. Kaupungin asiantuntijoiden rooli on oltava selkeä.
- Keskustelujen tulisi pysyä rakentavina ja ratkaisukeskeisinä, vaikka osallistujien näkemykset tai mielipiteet eivät aina kohtaisikaan. Yhdenvertainen osallistuminen keskusteluihin täytyy varmistaa erityisesti suuremmissa työskentelyryhmissä.
- Tapahtumien työskentelyyn valitut menetelmät täytyy olla hyvin perusteltuja ja tavoitteeseen sopivia.

Yleisesti tilaisuuksien onnistumista kyselyyn vastanneiden näkökulmasta kuvaa väittämä ”tilaisuuden ilmapiiri oli rakentava”, josta valtaosa (73,0 %) vastaajista oli täysin samaa mieltä. Täysin eri mieltä tästä väittämästä oli vain yksi vastaaja. Tilaisuuden rakentavuuteen viitattiin avovastauksissa esimerkiksi näin:

Innostunut, tullut kuulluksi ja hyvät ideat tulevat kehityskelpoisina käyttöön koko Hgin asuinalueella! Demokratiaa parhaimmillaan, kiitos samoin!

Haastatteluissa kysyttiin, kuinka merkittävänä kaupunkilainen koki osallistumisen Raksalle itsensä, sekä koko osallistuvan budjetin prosessin kannalta. Haastateltavat pitivät erittäin hyvänä tilaisuutta, jossa on mahdollista keskustella suoraan kaupungin asiantuntijoiden ja muiden kaupunkilaisten kanssa. Tilaisuudet koettiin merkittävinä mahdollisuuksina edistää omaa suunnitelmaa järkevään suuntaan.

Oli se merkittävä, koska kyllähän siellä tuli aika paljon informaatiota siitä miten kaupunki näkee sen meidän hankkeen. Meillä oli oma visio, että näin se voisi olla ja niin ja näin sen voisi toteuttaa. Sitten kun päästiin keskustelemaan kaupungin viranhaltijan kanssa, niin -- sit siellä raksalla ym-

märsi, että ahaa, ai te ajattelette tästä asiasta tällä tavalla. Onhan se hirveen tärkeä se inputti. Pakkohan meidänkin on jotain ymmärtää siitä, miten kaupunki aikoo sen budjetoida ja mikä on mahdollista ja mikä ei ole mahdollista. (Haastateltava 4, 2020.)

Kyselyyn vastausten perusteella voidaan tulkita, että Raksoille osallistui melko tyyppilinen osallistujajoukko ikänsä ja sosioekonomisen asemansa perusteella. Eräs haastateltava näki oman osallistumisensa tätä kautta arvokkaana:

... ja sit tavallaan ku vähän tietää että, et tommosis vähän niinku kaupungin vaikuttamistilaisuuksis, et niis käy tietynlaiset ihmiset, esimerkiks eläkeläiset aika paljon, niin se, mä ite niinku ajattelin et tää on arvokasta et minä, tavallaan nuorena ihmisenä oon nyt täällä mukana, viemäs eteenpäin näit mun asioita. Ettei niinku harmaa väestön osa jyrää kaikkee. (Haastateltava 2, 2020.)

Kyselyyn vastanneiden osallistujien näkökulmasta deliberatiivinen keskustelu onnistui hyvin kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Kyselyn perusteella tilaisuuksien parhaaksi anniksi koettiin yhteistyön ja keskustelun syntyminen kaupungin edustajien kanssa. Kyselyyn vastaajat pitivät erittäin hyvänä tilaisuuksiin osallistujien asiantuntijoiden suurta määrää ja aktiivista työtettä. Vastauksissa silmiinpistävää olikin niiden myönteinen yleisvire. Tilaisuuksiin osallistuneille kaupunkilaisille tehdyt haastattelut toivat kuitenkin tähän palautteeseen hieman kriittisempää sävyä, joka saattaa olla omiaan kertomaan myös kyselyn luonteesta, ja vastaajien käyttämästä harkinnasta kysymysten kohdalla. Haastatteluissa nousi esille kyselyä enemmän kaupungin asiantuntijoiden jopa jyrkäksi koettu asenne suhteessa kaupunkilaisten ehdotuksiin. Koettu asenne vaikutti kokemukseen arvostuksesta.

Hmm... no en mä kyllä kokenut, että sitä (panosta osallistuvaan budjetointiin) arvostettiin... -- Meidän pöydässä oli tavallaan se yksi henkilö, päähenkilö, jonka lisäksi siinä kävi muitakin, mutta tämä päähenkilö katsoi tätä suunnitelmaa hyvin vahvasti siitä omasta näkökulmastaan, että mitenkäs tämä nytten sitten näihin kaupungin prosesseihin sujahtaa. (Haastateltava 3, 2020.)

Osallistujien keskinäinen kontakti, oppiminen ja yhteisöjen rakentuminen eivät juuri-kaan näyttäneet toteutuneen kyselyn vastausten perusteella. Avovastausten ja muissa yhteyksissä käytyjen keskustelujen perusteella vaikutti kuitenkin, että kyselyn vastausten perusteella tehdyt yksipuoliset johtopäätökset saattaisivat johtaa osittain harhaan, ja siksi haastattelujen tuoma ulottuvuus oli tärkeä. Haastatteluissa kävi ilmi, että kyselyn perusteella tehty johtopäätös kaupungin asiantuntijoiden kohtaamisen tärkeydestä oli totuudenmukainen, mutta haastateltavat kuvasivat keskustelua epätasaiseksi

eivätkä pitäneet asiantuntijoiden kanssa työskentelyä täysin sujuvana tai ongelmattomana.

Raksojen onnistumisen lisäksi kyselyssä haluttiin selvittää osallistujien yleinen näkemys Helsingin osallistuvasta budjetoinnista. Kyselyssä pyydetty yleinen mielipide osallistuvasta budjetoinnista kuvaa välillisesti myös tilaisuuksien onnistumista. Vastaajista 79,6 % oli täysin samaa mieltä siitä, että osallistuva budjetointi on tervetullut uusi osallistumisen ja vaikuttamisen keino. Hieman maltillisemmin (44,3 % täysin samaa mieltä) vastaajat suhtautuivat kuitenkin väitteeseen ”Uskon, että osallistuvan budjetoinnin kautta pystyn vaikuttamaan kaupungissa”. Vastausten perusteella voinee tehdä tulkinnan, että vastaajat, eli profiilien perusteella pääosin tottunut vaikuttajajoukko piti osallistuvan budjetoinnin perusidea tervetulleena, mutta huomattava osa vastaajista suhtautui pienellä varauksella osallistuvan budjetoinnin käytännön toteutukseen.

Vastaajat kertoivat myös osallistuvan budjetoinnin lisänneen yleistä kiinnostusta kaupungin päätöksentekoon (osittain ja täysin samaa mieltä 86,5 %), ymmärrystä yhteisiin asioihin vaikuttamisesta (osittain ja täysin samaa mieltä 82 %), kiinnostusta vaikuttaa omalla asuinalueellaan (osittain ja täysin samaa mieltä 82,8 %). Tätä tulosta voidaan pitää tilaisuuksien tavoitteiden näkökulmasta isona onnistumisena, kun peilataan vastauksia kyselyyn vastanneiden taustoihin. Suurelta osin aktiivisimman vaikuttajajoukon kiinnostuksen lisääntyminen on hyvä onnistuminen tilaisuuksien tavoitteiden näkökulmasta. Eräs haastateltava kuvasi osallistuvan budjetoinnin tuovan omaan vaikuttamistoimintaan uuden ulottuvuuden:

... oli (--) porukka vapaaehtosii nuorii tai vähän vanhempii, jotka oli niinku tavallaan kokoontunu yhteen ilmastoasioiden puolesta. Ja sit me hoksattiin tää Helsingin osallistuva budjetointi sellasena niinku tavallaan keinona tuoda niit asioita mitkä on meille, mitkä huolestuttaa niin, siihen niinku kaupungin päätöksentekoon ja tietosuuteen tavallaan. (Haastateltava 2, 2020.)

Kyselyn lopussa selvitettiin vastaajien aikomusta osallistua osallistuvan budjetoinnin prosessiin jatkossa. Vastaajista 89,3 % ilmoitti aikovansa osallistua osallistuvaan budjetointiin Helsingissä myös tulevaisuudessa. Yksikään vastaaja ei vastannut täysin kielteisesti tähän väittämään.

Keskeiset havainnot – vaikuttavuus ja osallisuuden kokemus

- Raksoilla on merkittävä rooli vaikuttavuuden ja osallisuuden kokemuksen vahvistamisessa, kun kaupunkilaiset pääsevät keskustelemaan kaupungin asiantuntijoiden kanssa itselleen tärkeistä asioista ja niiden edistämisestä.
- Tapahtumissa kaupunkilaiset saavat tietoa kaupungin suunnitelmista ja toiminnasta, ja kaupunki puolestaan saa suoraan tietoa ja kokemuksia kaupunkilaisten tärkeinä kokemista asioista.
- Osallistuva budjetointi nähdään tervetulleena uutena vaikuttamisen keinona, se lisää omaa asuinalueita koskeviin asioihin vaikuttamista, sekä yleistä kiinnostusta kaupungin päätöksentekoa kohtaan.
- Osallisuuden kokemuksen varmistamiseksi deliberatiivisen keskustelun tulisi toteutua kaupunkilaisen ja kaupungin asiantuntijan välillä.
- Kaupunkilaisten osallisuuden kokemukseen voi vaikuttaa kielteisesti paikalla olevien kaupungin asiantuntijoiden asenne ja ratkaisukeskeisyyden puuttuminen.

5.2 Starttiraksojen valmistelu

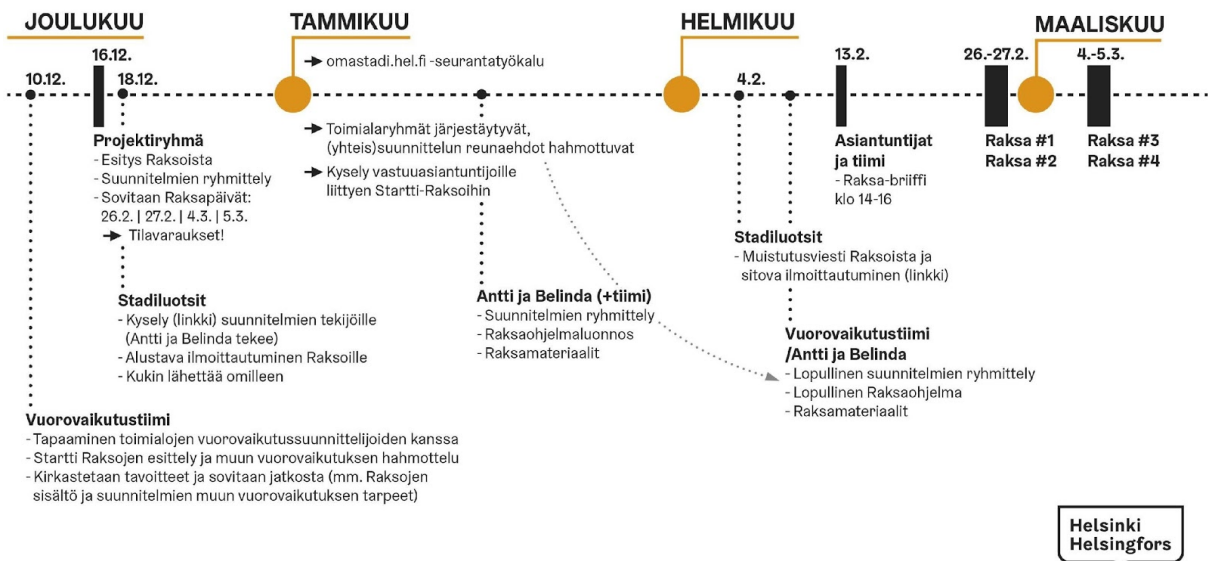
Aloitimme Starttiraksojen valmistelun ennen joulukuun 2019 puoliväliä, eli yli kaksi kuukautta ennen itse tapahtumia. Käynnistimme varsinaisen suunnittelun Starttiraksoihin lähettämällä alustavan ilmoittautumislinkin ohessa kyselyn tapahtumiin kutsuttaville kaupunkilaisille. Kyselyn tavoitteena oli ensisijaisesti selvittää, mitä odotuksia kaupunkilaisilla oli sekä tapahtumiin, että toteutusvaiheeseen liittyen. Toisaalta kysely toimi myös odotusten hallinnassa sekä viestinä siitä, että kaupunki on käynnistänyt äänestyksessä menestyneiden hankkeiden toteutuksen. Kyselyssä oli kaksi varsinaista kysymystä, joista ensimmäisessä selvitimme vastaajan toiveita tapahtumiin liittyen, ja toisessa kysyimme, miten vastaaja haluaisi olla mukana suunnitelmien toteutuksessa.

Kyselyn lisäksi aloitimme tapahtumajärjestelyt luokittelemalla suunnitelmat neljään kategoriaan, minkä perusteella muodostui neljä eri teemaista Startti-Raksoa; liikunta-

paikat ja koulujen pihat, kulttuuri- ja yhteisöllisyshankkeet, puistot ja luontorakentaminen, sekä välinehankinnat ja kertahankkeet. Lisäksi keskusteltuaamme tapahtumista sekä omassa tiimissämme, että kaupungin toimialojen osallistuvan budjetoinnin projektiryhmän kanssa, valitsimme jo suunnittelun alkuvaiheessa tapahtumapäivät. Startti-Raksa -päiviksi valikoituivat 26.2. ja 27.2., sekä 4.3. ja 5.3.2020.

OmaStadi – Startti-Raksat

Kuvio 4: Toteutusvaiheen Starttiraksojen valmistelun aikajana (Barbato 2019)

Kysely ja alustava ilmoittautuminen Starttiraksoille lähetettiin kaikille 44 äänestyksessä menestyneen suunnitelman tekijälle. Kyselyyn vastasi 35 henkilöä 28 suunnitelmasta. Kyselyssä vastaajalle annettiin mahdollisuus ilmoittaa 1-4 henkilöä mukaan tapahtumaan, sillä tiesimme joidenkin suunnitelmien taustalla olleen useampi henkilö tai yhteisö, mutta halusimme rajata osallistujamäärää rauhallisen, mutta napakan tilaisuuden mahdollistamiseksi. Kyselyn kautta vastaajat ilmoittivat tapahtumiin alustavasti 75 henkilöä. Alustavan kyselyn perusteella saimme myös tietää, minkä suunnitelmien tekijät ilmoittautuivat alustavasti tapahtumiin. Näin ollen meidän oli mahdollista tehdä suunnitelmajako neljän eri teemaisen tapahtuman kesken, ja helpottaa oikeiden toimialojen vastuuasiantuntijoiden kartoittamista. Alustavasti tapahtumiin il-

moittautuneille kaupunkilaisille lähetettiin sitova ilmoittautumislinkki tammikuun loppuun. Tässä vaiheessa haarukoimme vielä vastaanottajiksi nekin kaupunkilaiset, jotka eivät olleet vastanneet alustavaan ilmoittautumiseen, sillä halusimme varmistaa, että kaikki ovat varmasti saaneet tiedon tapahtumista ja mahdollisuuden ilmoittautua. Sitovan ilmoittautumisen linkki oli auki 24.1.-19.2., ja siihen vastasi 41 henkilöä, ilmoittaen tilaisuuksiin yhteensä 62 henkilöä. Sitovasti ilmoittautuneiden perusteella saimme jaettua suunnitelmat sopivasti kolmen Starttiraksan kesken, sillä neljäs olisi tehnyt tapahtumista jo liian hiljaisia. Näin ollen viimeinen tapahtuma jätettiin tarpeettomana kokonaan pois.

Starttiraksojen tavoite oli kaupunkilaisten osallistamisen ja deliberatiivisen demokration osalta sama, kuin 2019 järjestetyissä yhteiskehittämisvaiheen tapahtumissa. Starttiraksat kuitenkin erosivat lähtökohdiltaan sekä sisällöltään aiemmista tapahtumista, sillä kyseessä oli osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä menestyneiden suunnitelmien toteutuksen käynnistäminen. Toisin kuin yhteiskehittämisvaiheen tapahtumissa, Starttiraksoilla työskentelyn pohjana toimivat valmiit suunnitelmat kustannusarvioineen. Osana osallistuvan budjetoinnin prosessia Starttiraksojen tavoitteena oli varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöstä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden välillä, sekä mahdollistaa tilaisuus, jossa osapuolet voivat sopia kaupunkilaisten osallistumisesta suunnitelmien toteutukseen. Starttiraksat toimivat lisäksi kokeiluna sekä pohjana seuraavalle kierrokselle hahmotelluille yhteiskehittämisvaiheen teematapahtumille.

Haastattelujen sekä vuoden 2019 Raksojen jälkeen tehdyn kyselyn tuloksia käytimme uusien tapahtumien kehittämiseen vahvistaaksemme osallistujien kokemusta osallisuudesta. Kyselyn tulokset antoivat pääsääntöisesti myönteisen kuvan tapahtumista ja deliberaation onnistumisesta keskustelutilanteissa. Haastattelujen sekä omien havaintojemme perusteella tapahtumissa oli kuitenkin kehitettävää. Kyselystä kävi myös ilmi, että tapahtumat olivat hektisiä sekä kaupunkilaisten mielestä osittain sekavan tuntuisia. Näiden kritiikkiä sisältävien löydösten perusteella lähdimme rakentamaan tilaisuuksia, joissa kaupunkilaisen ja kaupungin asiantuntijan välinen työskentely oli pääosassa ilman liiallista ulkopuolista ohjausta tai materiaalitulvaa.

Huomioimme Starttiraksojen valmistelussa kaupunkilaisille alustavan ilmoittautumisen yhteydessä lähetetyn kyselyn tulokset. Kyselyn perusteella osallistujat toivoivat

saavansa tietoa suunnitelmien toteutuksen aikataulusta, tapaavansa kaupungin vastuuasiantuntijoita, sekä pääsevänsä mukaan myös itse toteutukseen – toiset aktiivisemmin, toiset kevyemmin, jotkut ei ollenkaan. Osa kyselyyn vastanneista suhtautui tapahtumiin avoimin mielin, sekä toivoi saavansa Starttiraksoilla muun muassa tietoa toteutuksen aikatauluista sekä mahdollisuuden konkreettiseen työskentelyyn:

Hyvä tietää miten ja missä aikataulussa asiat etenevät.

Olen "osaaottava" eli avoimin mielin saavun Raksalle!

Selkeästi ohjattu tapahtuma, ei turhaa jaarittelua :) Mahdollisen konkreettista tietoa miten hanketta edistetään ja missä aikataulussa.

Osa kyselyyn vastanneista ilmaisi halukkuutensa olla mukana selkeästi voimakkaammin, ja toivoi mahdollisuutta aktiiviseen osallisuuteen suunnitelmien viimeistelyssä ja toteutuksessa:

Haluaisin olla kertomassa näkemyksiäni toteutuksen tavoitteista ehdotuksen tekijän näkökulmasta.

Haluaisin olla tiiviisti mukana suunnittelussa ja toteutuksessa (--).

Haluamme olla aktiivisesti mukana suunnitelman kehittämisessä, toteutuksessa, arvioinnissa ja seurannassa.

Kyselyn vastauksissa selkeästi eniten mainintoja saivat toteuttajatahot eli kaupungin vastuuasiantuntijat, joiden kanssa vastaajat toivoivat pääsevänsä keskustelemaan suunnitelmistaan, sekä niiden toteutuksesta:

Toteutuksesta vastaavat työntekijät paikalla ja ennakolta tutustuneina aiheisiin.

Kuka kaupungilla vastaa toteutuksesta? Miten voin seurata toteutusta? Voinko olla yhteydessä toteuttajiin?

Käydään läpi kaupungin asiantuntijoiden kanssa suunnitelmia ja miten niitä voitaisi lähteä käytännössä toteuttamaan. Avointa vuoropuhelua niin, että myös suunnitelmien tekijät tulevat kuulluksi.

Osallistumisesta kiinnostuneiden lisäksi muutama vastaaja ilmoitti, ettei koe tapahtumiin osallistumista tarpeelliseksi, ja luottaa kaupungin koneiston toteuttavan suunnitelman omalla toimintatavallaan. Kolme vastaajaa ilmoitti kyselyssä, ettei osallistu Starttiraksalle.

Kyselyn tulokset ohjasivat vahvasti tapahtumien suunnittelua. Vaikka olimme jo vuoden 2019 Raksojen jälkeen tunnistanee asiantuntijoiden läsnäolon arvokkuuden ja

esimerkiksi työskentelymenetelmien tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin, kaupunkilaisten toiveet antoivat vahvan selkänöjan Starttiraksojen ohjelman rakentamisessa ja työskentelytyylin valinnassa. Asiasisällöt ja asiantuntijuus muodostuivat Starttiraksojen kantaviksi teemoiksi, joita vahvistaaksemme päätimme osallistaa tapahtumien päätähdet, eli kaupungin asiantuntijat aiempaa vahvemmin tapahtumasuunnitteluun.

5.3 Kaupungin asiantuntijat mukana Starttiraksojen suunnittelussa

Vuoden 2019 yhteiskehittämisvaiheen Raksojen työskentelymateriaalin, sekä fasilitointikoulutuksen tilaaminen ulkopuoliselta palvelumuotoilutoimistolta ei ollut täysin ongelmatonta. Muutamaa fasilitoijiksi ilmoittautunutta kaupungin asiantuntijaa lukuun ottamatta tapahtumiin osallistuvia kaupungin asiantuntijoita ei perehdytetty kovinkaan syvällisesti tapahtumiin, eikä asiantuntijoita – joiden läsnäolo oli lopulta tapahtumien lähes tärkein elementti – osallistettu tapahtumien suunnitteluun. Mahdollisesti tästä syystä vaikutti siltä, että kaikki asiantuntijat eivät olleet täysin sitoutuneita tai motivoituneita työskentelemään tapahtumissa yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Lisäksi tapahtumissa oli nähtävissä kaupunkilaisten osalta lievää turhautumista siitä, että oikea asiantuntija ei joko ollut paikalla, tai asiantuntijan läsnäoloa kaivattiin useassa työskentelypöydässä samaan aikaan. Vastaavasti myös jotkut asiantuntijat kokivat olevansa turhaan tapahtumassa mukana. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että tapahtumat olivat aluekohtaisia eivätkä teemoihin perustuvia, ja valmisteluvaiheessa tapahtumasuunnittelua ei tehty asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Deliberatiivisen keskustelun saavuttamiseksi ja kaupunkilaisten osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi olisi siis tärkeää varmistaa, että tapahtumien tavoite ja ohjelma ovat selkeät tapahtumissa mukana oleville kaupungin asiantuntijoille.

Varmistaaksemme sujuvat tapahtumat, vahvistaaksemme hyvää yhteistyötä kaupungin toimialojen kanssa, sekä vastataksemme kaupunkilaisten toiveisiin ja odotuksiin päätimme jo aikaisessa vaiheessa ottaa kaupungin asiantuntijat mukaan Starttiraksojen suunnitteluun. Mielestämme tämä valinta edesauttoi Starttiraksojen onnistumista osallisuuden kokemuksesta vahvistavina tapahtumina. Tapasimme jo loppuvuodesta

2019 muutamaa toimialojen asiantuntijaa, jotka ovat olleet mukana osallistuvan budjetoinnin kehittämässä, sekä operatiivista toimintaa ohjaavassa OmaStadi –projektiryhmässä. Kävimme kokouksessa läpi alustavaa suunnitelmaamme Starttiraksoista, ja asiantuntijoiden näkemysten avulla saimme tapahtumien konkreettisen suunnittelun käyntiin.

Luonnostelimme Starttiraksojen ohjelmaa sekä työskentelymateriaalia kaupunkilaisille lähetetyn kyselyn tulosten, sekä muutamalle asiantuntijalle järjestämämme kokouksen perusteella. Suurin osa (65,91 %) osallistuvan budjetoinnin toteutukseen äänestetyistä suunnitelmista toteutetaan kaupunkiympäristön toimialalla. Sujuvoitukseen lukuisten ja sisällöltään toisistaan poikkeavien hankkeiden toteutusta, kaupunkiympäristö palkkasi kaksi projektipäällikköä koordinoimaan hankkeita, sekä varmistamaan, että kaikki hankkeet löytävät vastuuasiantuntijan toimialalla. Näistä kahdesta projektipäälliköstä muodostui tärkeät kumppanit Starttiraksojen suunnittelussa, ja erityisesti materiaalin valmistelussa.

Päätimme jättää tapahtumissa käytettävän materiaalin minimiin, sillä Starttiraksoilla korostui selkeästi asiasisältö, asiantuntijuus ja osallistujien välinen keskustelu. Halusimme kuitenkin tarjota osallistujille niin sanotusti “kättä pidempää”, jonka avulla käsiteltäviä hankkeita olisi helpompi hahmottaa. Suunnitellessamme yhdessä Starttiraksojen työskentelymateriaalia, päädyimme hyödyntämään materiaalin lähtökohtana kaupunkiympäristön toimialalla normaalissa suunnittelutyössä käytettävää hankeohjelmaa. Hankeohjelmasta saimme rakenteen ja sisällön työskentelypohjaan, joka toimi tapahtumissa työskentelyn ja yhteissuunnittelun tukena, sekä keskustelua ohjaavana elementtinä. Käytimme samaa pohjaa kaikkien toimialojen hankkeissa, ja teimme jokaiselle 44 hankkeelle oman työskentelypohjan, aina suunnitelman edellyttämät sisällöt huomioon ottaen. Työskentelypohjiin lisättiin asiasisällön lisäksi aikajana, jonka tavoitteena oli helpottaa toteutuksen aikataulun hahmottamista. Aikajanaan oli myös mahdollista merkitä ne vaiheet, joissa kaupunkilainen voi halutessaan olla mukana hankkeen toteutuksessa.

Järjestimme kaksi viikkoa ennen ensimmäistä Starttiraksaa kokouksen, eli Starttiraksabriiffin, johon kutsuimme kaikki tiedossamme olleet hankkeiden toteutuksesta vastaavat kaupungin asiantuntijat. Kokoukseen osallistui noin 20 kaupungin asiantunti-

jaa, joista muutama Skype-yhteyden välityksellä. Kokouksessa kävimme läpi Starttiraksojen ohjelmaluonnoksen, ja pyysimme asiantuntijoilta kommentteja sen sisällöstä. Esittelimme kokouksessa työskentelypohjat, jotka päädyimme kokouksen aikana tekemään räätälöitynä jokaiselle hankkeelle. Lisäksi päätimme kokouksessa, että annamme asiantuntijoille mahdollisuuden täyttää omaa työskentelypohjaa etukäteen siltä osin, kuin se oli mahdollista. Tämä tarkoitti sellaisten toimenpiteiden kirjaamista, johon kaupunkilaisella ei ole mahdollisuutta esimerkiksi lain määrittämien säädösten takia vaikuttaa. Kävimme kokouksessa läpi asiantuntijoille tekemämme muistilistan, johon sisältyi käytännön asioita, kuten omaan suunnitelmaan liittyvän, mahdollisen materiaalin tuominen tapahtumaan, sekä maininta tiimimme valmiudesta tukea tarvittaessa keskustelua kaupunkilaisten kanssa. Kokous oli tärkeä teko kaupungin sisäisessä osallistamisessa, ja sen tuloksena saimme ikään kuin siunauksen lopullisen ohjelman ja materiaalin rakentamiseen.

Vuonna 2019 järjestettyjen Raksojen tuomalla kokemuksella olimme päättäneet jättää Starttiraksoilta liiallisen menetelmällisyyden, kuten ulkopuolisen keskustelujen ohjauksen pois. Perusteellisella ja yksityiskohtaisella tapahtumien läpikäynnillä, sekä asiantuntijoiden osallistamisella tapahtumasuunnitteluun tavoittelimme asiantuntijoiden vastuuttamista keskustelujen vetäjiksi. Emme siis pyytäneet ääneen asiantuntijoita vetämään keskustelua kaupunkilaisten kanssa, mutta tarjoamalla mahdollisimman paljon tietoa, sekä mahdollisuuden saada keskusteluihin tiimimme tukea, siirsimme vastuun työskentelyn vetämisestä asiantuntijalle. Tämä valinta erosi huomattavasti vuoden 2019 tapahtumista, joissa asiantuntijoita ei osallistettu tapahtumasuunnitteluun, ja joissa he olivat mukana enemmän osallistujina kuin vetäjinä.

Kuvat 4 & 5: Starttiraksa 27.2.2020 (Kimmo Brandt)

Järjestimme ensimmäisen (26.2.2020) ja viimeisen (4.3.2020) Starttiraksan Helsingin kaupungintalon tapahtumatorilla. Järjestyksessä toisen (27.2.2020) Starttiraksan järjestimme kaupunkiympäristön osallisuustila Bryggassa, Helsingin keskustakirjasto Oodissa. Olimme valinneet ja varanneet tilat jo alustavan jaottelumme perusteella joulukuussa 2019, heti kun saimme käsityksen tapahtumien kokoluokista. Rakensimme tapahtumien ohjelman vahvasti kaupunkilaisten toiveiden ja odotusten, sekä asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen ja yhteissuunnittelun perusteella. Päätimme tehdä tilaisuuksista rennot ja sopivan epämuodolliset, missä paikalla olevien kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden tietämys korostuivat. Jätimme tietoisesti pois keskustelujen fasilitoinnin ja muodostimme ohjelmasta lähes avoimen, alun lyhyttä info-osuutta lukuun ottamatta. Starttiraksoilla työskentely tapahtui kullekin suunnitelmalle tehdyn pöydän ääressä, jossa kaupunkilaisen ja asiantuntijan väliselle keskustelulle luotiin tilaa. Tiimimme jäsenet kiertelivät tilassa, ja tarvittaessa osallistuivat keskusteluun. Varasimme kullekin Starttiraksalle aikaa kolme tuntia, ilman yhteistä lopetusta. Osa työskentelyryhmistä sai keskustelun päätökseen ja suunnittelun valmiiksi jo tunti aloittamisen jälkeen, toiset keskustelivat omissa pöydissään aivan tapahtuman loppuun asti.

5.4 Aineiston analyysi – Starttiraksat

Starttiraksoille osallistui yhteensä 54 kaupunkilaista; ensimmäiseen Starttiraksaan osallistui 22 henkilöä, toiseen 10 henkilöä ja kolmanteen taas 22 henkilöä. Lisäksi tilaisuuksiin osallistui yhteensä 35 kaupungin asiantuntijaa (10-15 asiantuntijaa per tapahtuma), sekä kuhunkin tilaisuuteen 4-7 oman tiimimme jäsentä. Jaoimme tapahtumissa palautelomakkeita, sekä lähetimme tapahtumien jälkeen sähköisen linkin palautekyselyyn kiitosviestin yhteydessä. Palautekyselyyn vastasi yhteensä 37 henkilöä, eli 68,5 % paikalla olleista kaupunkilaisista.

Starttiraksan kyselyyn vastanneiden ikäjakaumassa korostui selkeästi ikäluokka 40-59 vuotiaat (51,4 %). Erotuksena aikaisempaan, vuoden 2019 Raksan kyselyyn, Starttiraksan kyselyn vastaajien joukossa oli selvästi pienempi osuus iäkkäimpiä kaupunkilaisia.

Vastaajista yli 60-vuotiaita oli yhteensä 32,4 %, kun vastaava osuus vuoden 2019 kyselyyn vastanneissa oli 45,1 %. Toteutusvaiheen Starttiraksat olivat ikäjakaumaltaan myös silmämääräisesti arvioituna selkeästi keski-ikältään nuorempia, kuin ensimmäisen yhteiskehittämisvaiheen Raksat vuonna 2019. Muuten vastaaja- ja osallistujajoukko oli profiililtaan samankaltainen kuin ensimmäisessä vaiheessa. Kyselyn perusteella he olivat keskimäärin korkeasti koulutettuja ja pääsääntöisesti kokopäiväisesti työssäkäyviä, tai eläkeläisiä. Vastaajista 75 % ilmoitti koulutusasteensa korkeasteeksi ja 48,5 % ilmoitti käyvänsä kokopäivätyössä. Vastaajista 21,6 % ilmoitti olevansa eläkkeellä. Vastaajat olivat myös tottuneita vaikuttajia; 97,5 % vastaajista ilmoitti äänestävänsä kunnallisvaaleissa ja jopa 63,9 % oli osallistunut kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan. Aivan kuten ensimmäisen yhteiskehittämisvaiheen osallistujat, myös Starttiraksoille osallistuneet olivat siis käytännössä kertyneen kokemuksemme mukaan melko tyypillinen osallistuja- ja kaupunginosa-vaikuttajajoukko.

Haastateltavaksi valitsimme neljä eri ikäistä ja eri sukupuolta edustavaa Starttiraksoille osallistunutta kaupunkilaista. Osana haastateltavien taustoitusta heitä pyydettiin nimeämään parhaiten tai yleisimmin itseään kuvaava osallisuuden asukasprofiili. Kaikki Starttiraksoille osallistuneet haastateltavat nimesivät itsensä piipahtaja ja itsevarma –profiilien välille. Haastateltavien profiilivalinnat eivät sinänsä yllättäneet, sillä osallistuvan budjetoinnin prosessin toteutusvaiheeseen osallistuminen viestii vahvasti kaupunkilaisen aktiivisuudesta ja sitoutumisesta. Toteutusvaiheen osallistujat ovat todennäköisesti olleet aktiivisia jokaisessa prosessin eri vaiheessa miltei kahden vuoden aikavälillä.

Keskeiset havainnot – osallistujat

- Starttiraksojen osallistujat olivat pääsääntöisesti korkeasti koulutettuja, kokopäivätyössä tai eläkkeellä olevia kaupunkilaisia. Vuoden 2019 Raksoihin verrattuna osallistujat olivat ikäjakaumaltaan hieman nuorempia.
- Starttiraksoille osallistuneet olivat tottuneita käyttämään erilaisia vaikuttamiskanavia.
- Myös Starttiraksoille osallistuneet haastateltavat edustivat joko piipahtajaa tai itsevarmaa. Piipahtaja toivoo kaupungilta näkyviä, erilaisia avauksia tai arkeaan piristäviä tempauksia. Itsevarma toivoo kaupungilta arvostavaa vuorovaikutusta, ja voi suhtautua kaupunkiin myönteisesti tai kriittisesti. (Pentagon 2018.)

Selvitimme kyselyssä väittämien kautta osallistujien kokemuksia tilaisuuksien järjestelyihin ja toteutukseen liittyen. Kuten vuoden 2019 Raksoissa, vastaajajoukko oli myös Starttiraksojen osalta hyvin yksimielisiä siitä, että yleiset järjestelyt olivat onnistuneet hyvin. Peräti 97,3 % vastaajista oli joko osittain, tai täysin samaa mieltä järjestelyjen onnistumiseen liittyvän väittämän kanssa. Yksikään vastaaja ei ollut osittain, tai täysin eri mieltä järjestelyjen onnistumisen suhteen. Kuten eräs vastaaja avovastauksessaan totesi tyhjentävästi: ”Hyvin järjestetty”.

Haastatellut kaupunkilaiset vahvistivat kyselyn myönteisiä tuloksia järjestelyiden osalta melko yksimielisesti, joitain pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tilaisuuksien järjestelyt eivät kirvoittaneet kriittisiä kommentteja. Kyselyyn vastaajat ja haastateltavat kokivat tilaisuuksissa olleen hyvin tilaa ja aikaa työskennellä, ilman turhaa kiireen tuntua. Osa haastateltavista vertasi Starttiraksoja edellisen yhteiskehittämisvaiheen tilaisuuksiin, ja kiitosta sai esimerkiksi tapahtumapaikaksi valitsemamme tila:

... ja toi oli positiivinen yllätys tää viimekertanen se kaupungintalon, nyt ku se on viel muutettu se tila semmoseks niinku monitoimitilaks tavallaan ni, se oli ihan positiivinen, se oli ihan hyvä työskentelytilana. Että, pöydät nyt ois ollu vähän isommat, mut se nyt kuuluu heidän, ne on tietysti kaiken maailman koktailpöytiä ja muita. Niin tota, mutta se sujui hirveen hyvin mun mielestä. (Haastateltava 5, 2020.)

Vaikka tilaisuudet itsenäisinä tapahtumina koettiin hyvin järjestetyiksi, kyselyyn

kyselyyn vastaajat antoivat avovastauksissa myös kriittistä palautetta, mutta se koski lähinnä koko osallistuvan budjetoinnin koko prosessia ja sen kestoja.

Voisiko osallistuvan budjetoinnin toteutus jatkossa olla vähän nopeampaa?

Ajankohta olisi voinut olla vähän aikaisempi (loppuvuodesta 2019 tai alkuvuodesta 2020), koska tulee niin kova kiire ehtiä saada kaikki hyvään alkuun ja valmista vielä vuoden sisällä. Muutoin osallistuva budjetti on minusta ollut kaikin puolin tosi, tosi hieno ja positiivinen prosessi, eikä starttiraksa tehnyt tähän poikkeusta. Ja ihanat ja kannustavat Stadiluotit! Hyvää työtä! :) <3

Keskeiset havainnot – tapahtuman järjestelyt

- Starttiraksat olivat järjestelyiltään osallistujien mielestä onnistuneita tapahtumia.
- Starttiraksoilla oli hyvin aikaa työskennellä ja tilat olivat rauhalliseen keskusteluun sopivat.
- Lukuisista osallistuvan budjetoinnin aikana järjestetyistä tapahtumista huolimatta osallistujat kokevat prosessin pitkäksi ja hitaaksi.

Starttiraksojen yksi keskeinen tavoite oli deliberatiivisen ja rakentavan keskustelun mahdollistaminen kaupungin asiantuntijoiden ja kaupunkilaisten välillä. Kyselyn vastaajat kokivat Starttiraksat luontevina keskusteluareenoina ja vastausten perusteella tavoitteeseen päästiin tältä osin mainiosti; 89,2 % vastaajista oli täysin samaa mieltä ”tapahtumassa oli luontevaa esittää kysymyksiä ja osallistua keskusteluun” -väittämän kanssa. Eräs haastateltavista myös totesi kokeneensa myönteisenä palautteena onnistuneen vuorovaikutustilanteen:

... niinkun koen et siin käytiin keskustelua niinkun niistä aiheista joita, tai niistä asioista, mitä mä olin itse omalla panoksellani tuonu siihen meidän ideaan. Et kyl se mun mielest se niinkun, et se vuorovaikutteinen tilanne, niin se on mun mielest niinkun positiivinen palaute. (Haastateltava 6, 2020.)

Uusien asioiden kehittäminen yhdessä eri näkökulmista katsovien ihmisten välillä on haastavaa, ja deliberatiivisen keskustelun näkökulmasta on tärkeää, että kaikki yhteiskehittämiseen osallistuvat kokevat tilanteen ilmapiirin rakentavaksi. Jo vuoden 2019 yhteiskehittämisympäristössä huomattiin, että kasvokkain kohtaaminen ja yhteisen pöydän ääreen istuminen ovat hyvä lähtökohta rakentavalle keskustelulle ja yhteiselle kehittämiseksi. Ennen Starttiraksoja asetimme keskeiseksi tavoitteeksemme, että tilaisuuksiin saataisiin luotua rakentava ja ratkaisukeskeinen tunnelma. Tätä tavoitellessamme poistimme kaikki ihmisten suoraa vuoropuhelua mahdollisesti keskeyttävät elementit, kuten ylimääräisen työskentelymateriaalin, hälyn ja ”markkinatunnelman”. Tavoittelimme ratkaistaviin asioihin keskittyneitä ja tunnelmaltaan mukavia, sekä sopivan epämuodollisia tilaisuuksia. Rakentavan ilmapiirin luomisessa onnistuimme pääsääntöisesti hyvin, ainakin mitä kyselyn vastauksiin tulee; 89.2 % vastaajista oli

täysin samaa mieltä ”ilmapiiri oli rakentava” -väittämän kanssa. Myös haastattelujen perusteella rakentava ilmapiiri oli onnistuttu saavuttamaan:

No en mä tiedä suoraan semmost myönteist palautetta mutta niinku omat ehdotukset otettiin niinku aina sillee hyvin vastaan, ja niitä ruvettiin heti niinkun kattomaan et miten se niinkun onnistuu. (Haastateltava 5, 2020.)

Kaupunkilaiset eivät kuitenkaan olleet täysin yksimielisiä tapahtumien rakentavasta ilmapiiristä. Yksi kyselyn vastaajista oli täysin eri mieltä rakentavaan ilmapiiriin liittyvän väittämän kanssa, ja tämän huonon kokemuksen jakoi myös eräs haastateltavista, joka kuvasi Starttiraksan ilmapiirin rakentavuutta varsin epäonnistuneeksi:

Siinä oli meillä pöydässä jo suunnitelma valmiina ja kaupungin asiantuntija oli saanut pomoltaan hyvät ohjeet miten tää homma voidaan ratkaista. Kaikki oli jo selvää, kun sitten siihen pöytään tuli joku tästä hommasta vastaava ihminen, joka aika tylästi vaan sanoi, ettei tolla tavalla voi tehdä. (Haastateltava 8, 2020.)

Tämän yksittäisen, mutta konkreettisen esimerkin avulla voidaan todeta, että vaikka yleisesti keskustelut Starttiraksoilla ovat olleet rakentavia, yksittäinen kokemus saattaa vaikuttaa laajasti koko osallistumiseen ja osallistumishalukkuuteen myöhemmin.

No siis meillä oli niinkun tavallaan valmis se keskustelu jo etukäteen, eli meidän ei ois tarvinnut tulla tonne ollenkaan, ja nyt näin jälkeinpäin miettittynä ois pitänyt jättää tulematta koko tilaisuuteen -- Se meni sit niin sekasin se asia siellä raksalla, että tämä suunnitelma tulee sen johdosta ainakin viivästymään runsaasti. -- Tää harmittaa ja ihmetyttää miten näin voi toimia? (Haastateltava 8, 2020.)

Keskeiset havainnot – deliberatiivinen keskustelu

- Starttiraksat olivat luontevia paikkoja deliberatiivisen keskustelun toteutumiseksi. Tapahtumat itsessään näyttäytyvät myönteisenä palautteena osallistujille.
- Tapahtumien ilmapiiri koettiin pääosin rakentavana, ja keskustelu oli ratkaisukeskeistä.
- Yksikin huono kokemus saattaa vaikuttaa kielteisesti kaupunkilaisen osallistumishalukkuuteen myöhemmin. Tästä syystä jokaisen tapahtumaan osallistuvan kaupungin asiantuntijan tulisi ymmärtää deliberatiivisen keskustelun tavoitteet ja edellytykset, ja toimia niiden mukaisesti.

Starttiraksojen osallistujille toteutetussa kyselyssä halusimme selvittää kaupunkilaisten kokemusta osallisuudesta ja siitä, kuinka vaikuttavina vastaajat pitivät Starttiraksoja sekä itsensä että osallistuvan budjetoinnin prosessin kannalta. Vaikuttavuuden kokemusta pyrimme selvittämään ensinnäkin suoralla väittämällä: ”Osallistuminen oli sinun tai osallistuvan budjetoinnin kannalta merkittävää.” Aiemmin todettu tilaisuuksien keskusteleavuuden onnistuminen heijastunee osittain myös vastaajien kokemukseen Starttiraksojen vaikuttavuudesta, sillä kyselyyn vastaajat olivat melko yksimielisiä näiden tapahtumien merkityksellisyydestä. Vastaajista 86,5 % oli merkityksellisyttä kartoittavan väittämän kanssa osittain tai täysin samaa mieltä. Haastatellut osallistujat olivat osittain samaa mieltä kyselyn vastaajien kanssa, mutta löysivät myös korjattavaa vaikuttavuuden näkökulmasta. Eräs haastateltavista osallistui Starttiraksalla kahden eri suunnitelman kehittämiseen ja koki, että ne olivat toistensa kanssa hyvin erilaisia, mitä vaikuttavuuteen tulee. Toista, jo ennen Starttiraksaa kaupungin asiantuntijoiden kanssa läpikäytyä suunnitelmaansa haastateltava analysoi vaikuttavuuden kannalta näin:

... ottaen huomioon mitä sitä Starttiraksaa ennen oli tapahtunut, kun meidän oltiin siellä tapaamassa Helsinki Kymppiä (kaupunkiympäristön toimiala) väkeä ja siinä vaihdettiin yhteystietoja ja puhelinnumeroita -- niin olis se mennyt varmaan eteenpäin ilmankin tätä raksaakin. Koska Starttiraksalla ei sinänsä tullut mitään uutta konkreettista, muuta kuin se että siihen tuli se Kaupungin vastuuhenkilö ja sit se konsultti, jotka lopulta vastaa tästä hankkeesta. Ne tuli tutuiksi paremmin, mutta eihän nekään osannut sanoa vielä kaikkea. (Haastateltava 7, 2020.)

Kyseinen keskustelu ei siis täysin onnistunut vaikuttavuustavoitteessaan Starttiraksalla. Toisaalta, asiantuntijan osaaminen ja tietämys loi yhdelle kyselyyn vastanneelle kaupunkilaiselle myös täysin päinvastaisen kokemuksen:

Hyvin järjestetty tapahtuma, kaupungin edustajan perusteellinen tietämys aihepiiristä ja asiaan perehtyminen teki valtavan suuren vaikutuksen.

Kartoitimme kyselyssä merkityksellisyyden ja vaikuttavuuden kokemusta myös väittämällä ”Pystyin edistämään itselleni tärkeitä asioita”. Väittämällä pyrimme saamaan vastaajilta omakohtainen kokemus tilaisuuksien oletetuista tuloksista vastaajan itsensä kannalta. Etenikö suunnitelman toteuttaminen vastaajien mielestä oikeaan suuntaan ja pystyivätkö he oman kokemuksensa mukaan vaikuttamaan suunnitelmien kehittymiseen itselleen merkitykselliseen suuntaan? Yksi vastaajista oli väittämän

kanssa osittain eri mieltä, kun taas 89,2 % vastaajista olivat kokeneet pystyneensä edistämään itsellensä tärkeitä asioita osittain tai täysin.

Joo pystyin, vaik tietysti kaikki on vielä aika alussa mutta tota, tuli silti semmonen olo, et kun sain niinkun omia mielipiteitä, omia näkemyksiä siin niinkun välitettyä kaupungin asiantuntijoille niin, se tuntui siltä et asia on jonkun verran edenny. Ja sitten se jäi niillekin mieleen, tai kirjoitettiin sinne muistiinpanoihin, niin siit tuli semmonen olo, et täs on niinkun vähän sekä niinkun omia, ja vähän ehkä myöskin muidenkin kaupunkilaisten intressejä, niinkun ajettu sitten. (Haastateltava 6, 2020.)

Myönteisen palautteen saaminen tai sen kokeminen vahvistaa osallisuuden kokemusta, ja tästä syystä kysyimme sitä osallistujilta. Tämän kysymyksen kohdalla kyselyyn vastaajat empivät hieman muita väittämiä enemmän, vaikkakin kokonaisuudessaan myös tämän väittämän kanssa 52,8 % oli täysin samaa mieltä, ja 30,6 % osittain samaa mieltä. Haastateltavat pohtivat myös, mikä katsotaan myönteiseksi palautteeksi, ja mikä ylipäätään on hyvän tunnelman vaikutus.

Hmm, joo kyl mun mielestä ja tota, se ei ehkä tietenkään niinkun semmost suoraa, että 'teit hyvin työsi', tai niin pois päin, vaan mä niinkun koin tavallaan et se niinkun tilanne mikä siinä oli käsillä, et se oli eräänlainen palaute. (Haastateltava 6, 2020.)

Osallisuuden kokemuksen kannalta on tärkeää, että osallistuja kokee itseensä luotettavan. Väittämän ”osaamiseeni ja näkemykseeni kaupunkilaisena luotettiin” (täysin samaa mieltä 63,9 %, ja osittain samaa mieltä 25,1 % vastaajista) kautta pyrittiin selvittämään kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta luottamuksen tunteen näkökulmasta.

Tiesin etukäteen jo minkälaisia järjestelmiä on ja miten ne toimii ja minkälaisia aineistoja on ja minkälaisista viras-, tai ei enää virastoista mutta, niinkun toimialoista tai näist tota kaupungin toimista tulee. Että tota, ihan hyvin koin joo, että minuun luotettiin siinä. (Haastateltava 6, 2020.)

Lisäksi kysymys kartoitti keskustelujen tunnelmaa vastaajien näkökulmasta ja sitä, kuinka tasavertaisena ja tärkeänä osapuolena kaupunkilaiset näkivät itsensä kehittämässä ja viemässä eteenpäin yhteistä suunnitelmaa kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Väittämällä ”tunsin olevani hyödyksi Starttiraksalla” pyrimme saamaan selville osittain samoja asioita kuin luottamus -väittämällä. Myös vastaukset ovat samansuuntaisia. Vastaajista 86 % koki olleensa hyödyksi tilaisuuksissa.

Sekä kyselyn vastaukset, että pääsääntöisesti haastateltavien kokemukset antavat ymmärtää, että kokemus tasavertaisesta keskusteluilmapiiristä oli tilaisuuksissa vallitseva ja osallistujat kokivat olevansa merkityksellinen yhteiskehittämisen osapuoli. Yksikään kyselyyn vastaajista ei vastannut olevansa osittain tai täysin eri mieltä luottamuksen kokemukseen liittyvän väittämän kanssa, mutta yksi vastaajista ei kokenut olleensa hyödyksi tilaisuudessa.

Starttiraksojen onnistumisten lisäksi kyselyssä haluttiin saada osallistujien näkemys yleisesti osallistuvasta budjetoinnista Helsingissä. Kyselyyn vastaajista peräti 91,7 % oli täysin samaa mieltä siitä, että osallistuva budjetointi on tervetullut uusi vaikuttamisen keino. Vastaajat uskoivat myös voivansa vaikuttaa osallistuvan budjetoinnin kautta Helsingissä; 66,7 % vastaajista oli täysin samaa mieltä tästä. Vastaajien luottamus omiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin tässä yhteydessä on luonnollista, sillä vastaajien laatimat suunnitelmat olivat tässä prosessin vaiheessa jo menneet äänestyksessä läpi, ja niille laadittiin toteutus suunnitelmia. Osallistuva budjetointi oli vastaajien mukaan lisännyt kiinnostusta vaikuttamiseen kaupungissa; 69,7 % vastaajista oli tästä täysin samaa mieltä. Maltillisemmin vastaajat suhtautuivat oppimiseen osallistuvan budjetoinnin prosessin kautta. Väittämän ”osallistuminen lisäsi ymmärrystäni yhteisiin asioihin vaikuttamisesta” kanssa vastaajista vajaa puolet (48,6 %) oli täysin samaa mieltä. Eräs vastaaja kommentoi avovastauksessaan asiaa näin:

Mukavan rento tilaisuus. Lisäsi omaa ymmärrystä asiasta.

Kyselyyn vastanneista 83,4 % kertoi, että osallistuminen osallistuvaan budjetointiin lisäsi kiinnostusta vaikuttaa omalla asuinalueellaan, ja 88,6 % aikoo osallistua osallistuvaan budjetointiin myös jatkossa.

Kaikkiaan kyselyn vastausten ja haastattelujen perusteella voidaan todeta, että osallistuvan budjetoinnin toteutusvaiheen yhteiskehittämistilaisuudet olivat onnistuneita, ja kokonaisuus tuntui osallistujista merkitykselliseltä. Omat havaintomme tapahtumista tukevat myös näitä tuloksia. Tilaisuuksissa oli välitön ja rento, sekä samalla asiaan keskittynyt ja mukava tunnelma.

Keskeiset havainnot – vaikuttavuus ja osallisuuden kokemus

- Starttiraksat olivat osallistujille vaikuttavia ja merkityksellisiä kokemuksia.
- Vaikuttavuutta vahvisti paikalla olleiden asiantuntijoiden tietämys ja käsiteltäviin suunnitelmiin perehtyminen.
- Kaupungin asiantuntijan kanssa käytyjen keskustelujen kautta kaupunkilaiset saivat edistettyä itselleen, sekä muille kaupunkilaisille tärkeitä asioita.
- Starttiraksoille osallistuneet kaupunkilaiset kokivat, että heidän näkemyksiinsä luotettiin, ja että he olivat hyödyksi tapahtumassa.
- Osallistuva budjetointi nähdään tervetulleena uutena vaikuttamisen kanavana, se on lisännyt kiinnostusta kaupungin toimintaa kohtaan, ja suurin osa tapahtumiin osallistuneista uskoo voivansa vaikuttaa sen kautta.

6 LOPPUPÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Helsingin osallistuva budjetointi tähtää nimensä mukaisesti kaupunkilaisten toimijuuteen ja vaikuttamistoimintaan osallistumiseen, sekä yksilön osallisuuden kokemukseen. Helsingin osallistuvassa budjetoinnissa yhteiskehittäminen ja deliberatiivinen keskustelu ovat keskeisessä roolissa sekä kaupunkilaisten osallisuuden, että prosessin onnistumisen kannalta. Deliberatiivisen keskustelun toteutuminen nähtiin ensisijaisen tärkeänä osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheissa. Deliberatiivista keskustelua tavoiteltiin osallistuvan budjetoinnin ensimmäisellä kierroksella järjestämällä useita yhteiskehittämistapahtumia eli OmaStadi Raksoja, joissa mahdollistettiin kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden yhteinen työskentely osallistuvaan budjetointiin laadittujen suunnitelmien äärellä. Vuonna 2019 OmaStadi Raksoilla työskentelyn tukena oli erilaisia menetelmiä, kuten keskustelun fasilitointia sekä työskentelymateriaaleja.

Helsingin osallistuvan budjetoinnin ensimmäisellä kierroksella suunnitelmista äänestettiin lokakuussa 2019. Alkuvuodesta 2020 järjestimme opinnäytetyön aikana osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä valittujen suunnitelmien toteutuksen käynnistävät Starttiraksa –tapahtumat. Laadimme Starttiraksojen ohjelman vuoden 2019 OmaStadi Raksoista saamamme kokemuksen, tutkimusaineistomme, sekä tietoperustamme pohjalta. Tavoitteemme oli vahvistaa tapahtumissa kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta sekä selvittää, mitkä asiat vaikuttivat osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Osallistuvan budjetoinnin prosessin näkökulmasta tapahtumien tavoite oli lisäksi tuoda suunnitelmia tehneet kaupunkilaiset yhteen toteutuksesta vastaavien kaupungin asiantuntijoiden kanssa, varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöistä, tarvittaessa viilata suunnitelmien yksityiskohtia, sekä sopia kaupunkilaisten osallistumisesta suunnitelmien toteutukseen.

Tutkimuksemme perusteella tapahtumien suunnittelussa tekemämme valinnat vahvistivat kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta. Asiantuntijoiden tietämyksen ja sisällön korostaminen tapahtumissa sekä deliberatiivisen keskustelun toteutuminen johtivat kaupunkilaisten osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen. Tähän tavoitteeseen pääsimme selvittämällä tapahtumiin osallistuvien kaupunkilaisten toiveita ja

odotuksia ennen tapahtumia sekä osallistamalla kaupungin vastuuhenkilöitä tapahtumisen suunnitteluun. Osallistujat kokivat tapahtumat hyvin järjestettyinä, sekä pitivät niiden rennosta ja rauhallisesta luonteesta. Kaupungin asiantuntijoiden läsnäolo ja perehtyneisyys käsiteltäviin suunnitelmiin tuntui osallistujista merkitykselliseltä, ja vahvisti kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta. Merkityksellisyyttä ja vaikuttavuutta lisäsi keskusteluissa kumpaakin osapuolta kiinnostavan aiheen parissa työskentely tapahtumassa, joka jätettiin ohjelmaltaan melko avoimeksi ja kunkin työskentelyryhmän itse sovellettavaksi.

Haastattelimme opinnäytetyötä varten kahdeksaa osallistuvan budjetoinnin prosessiin osallistunutta kaupunkilaista; neljää OmaStadi Raksoille osallistunutta, sekä neljää Starttiraksoille osallistunutta. Haastattelujen tavoitteena oli syventää kyselyjen tuloksia ja toisaalta haastaa pääosin myönteinen palaute. Pienestä otannasta huolimatta halusimme haastattelujen avulla lisäksi tulkita, minkälaiset osallistujat ovat olleet mukana osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämävaiheen tapahtumissa. Kaikki haastatellut kaupunkilaiset edustivat joko piipahtajaa tai itsevarmaa. Piipahtaja toivoo kaupungilta näkyviä, erilaisia avauksia tai arkeaan piristäviä tempauksia. Itsevarma toivoo kaupungilta arvostavaa vuorovaikutusta, ja voi suhtautua kaupunkiin myönteisesti tai kriittisesti. (Pentagon 2018.) Tämä kuvastanee osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämävaiheen luonnetta, ja siihen tyypillisimmin osallistuvaa kaupunkilaista. Yhteiskehittäminen ja tapahtumiin osallistuminen edellyttää kaupunkilaiselta omistautumista ja osallistuva budjetointi on yleisestikin luonteeltaan uusi, näkyvä sekä vuorovaikutteinen prosessi, mikä heijastui myös haastateltujen kaupunkilaisten profiilivalinnoissa. Myös haastateltavien kokemukset osallisuudesta sekä deliberatiivisesta keskustelusta ikään kuin sopivat valittuihin profiileihin. Myös kyselyjen perusteella OmaStadi Raksoille sekä Starttiraksoille osallistuneet olivat pääosin tottuneita vaikuttajia, joille uuteen osallisuusprosessiin osallistuminen oli todennäköisesti suhteellisen vaivatonta.

Tapahtumien luonteeseen ja ohjelmaan tekemiemme valintojen kautta saimme selville, mitkä konkreettiset asiat vaikuttivat kaupunkilaisten osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen tapahtumissa. Laadimme tutkimusaineiston, sekä tietoperustan pohjalta suositukset osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämävaiheiden tapahtumia varten. Suosituksista ilmenevät osallisuuden kokemukseen vaikuttaneet tekijät, ja niitä

noudattamalla kaupunkilaisten osallisuuden kokemusta voidaan vahvistaa osallistuvan budjetoinnin tapahtumissa. Suositukset osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämisvaiheiden tapahtumia varten jäsenyivät kolmeksi teemaksi; tapahtuman järjestelyt, kaupungin asiantuntijoiden rooli tapahtumissa, sekä deliberatiivisen keskustelun varmistaminen. Lisäksi laadimme yhteiskehittämisvaiheiden tapahtumia varten järjestäjän muistilistan (ks. liite 5). Osallistuvan budjetoinnin lisäksi suosituksia ja muistilistaa voi hyödyntää missä tahansa kunnan järjestämässä kaupunkilaisen osallisuutta vahvistavassa vuorovaikutustilanteessa, jossa tavoitellaan kaupunkilaisten ja kaupungin edustajien välistä deliberatiivista keskustelua. Huolellisesti suunnittelemalla ja deliberatiivisen keskustelun periaatteita noudattamalla osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämistapahtumat voivat olla kaupunkilaiselle osallisuutta parhaimmillaan.

6.1 Tapahtuman järjestelyt

Tapahtumien järjestelyihin liittyvät yksityiskohdat mahdollistavat osallisuuden kokemukseen vaikuttavien tekijöiden toteutumisen. Kun tilat ovat riittävän suuret ja työskentelytyyliin sopivat, tapahtumasta tulee rento ja osallistujat eivät joudu työskentelemään ja keskustelemaan hektisessä ja kiireisessä ympäristössä. Järjestelyihin vaikuttaa tapahtuman tavoitteet, jotka täytyy olla selkeät ja pysyvä kirkkaina aina valmistelusta tapahtuman toteutukseen asti. Tavoitteet ja tapahtuman kulku kannattaa esitellä selkeästi ja napakasti tapahtuman avauspuheenvuorossa.

Tavoitteiden taso määrittää myös järjestelyt, eli järjestäjän ja osallistujien tulee tietää tarkalleen, minkälaiseen lopputulokseen tapahtumassa pyritään. Ohjelma, sekä työskentelymenetelmät ja -materiaalit määräytyvät tapahtuman tavoitteen perusteella; materiaalin ja menetelmien tulee olla tarkoituksenmukaisia. Jos työskentely halutaan pitää rentona ja sopivan epämuodollisena, kannattaa ryhmäkokoihin kiinnittää huomiota, ja miettiä tarkkaan tarvitseeko keskustelu esimerkiksi ulkopuolista vetäjää. Tapahtumissa, joissa samaa aihetta työstedään isommassa porukassa ja useasta eri näkökulmista, ulkopuolinen fasilitointi on todennäköisesti tarpeellista, jotta aihe pysyy raiteillaan ja keskustelu tasavertaisena. Pienemmät ryhmät, kuten 2-5 henkilön keskus-

telut saattavat puolestaan sujua paremmin ilman erillistä keskustelun tukijaa, kun osapuolet ovat hyvin perehdytetty aiheeseen ja tapahtuman tavoitteisiin. Tässä tapauksessa työskentelyssä mukana olevat kaupungin asiantuntijat kannattaa hyvällä perehdytyksellä sekä perusteellisilla ennakkotiedoilla valjastaa keskustelun vetäjiksi. Tämä edesauttaa keskustelun tavoitteellisuutta rikkomatta tilanteessa syntyvää vuorovaikutusta kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden välillä.

Menetelmien lisäksi tapahtuman työskentelymateriaaleja kannattaa pohtia tarkoituksenmukaisuuslasien läpi. Jos tapahtuman tavoitteena on mahdollistaa kaupunkilaisen ja kaupungin asiantuntijan välinen keskustelu kumpaakin osapuolta kiinnostavasta aiheesta, voi materiaalien minimointi olla järkevää. Kun työskentelyn ”tehtävä” pysyy keskustelussa, materiaalin, esimerkiksi työskentelypohjien täyttämistä ei tule työskentelyn tavoite ja ”päätehtävä”. Sopivassa määrin, ja tavoitteiden kannalta mietittynä materiaali voi myös olla hyvä ratkaisu, ja toimia keskustelua rytmittävänä, sekä aiheen ymmärrettävyyttä tukevana elementtinä. Työskentelymenetelmien sekä -materiaalien valinnassa kannattaa käyttää harkintaa ja korostaa sisältöä niin, että menetelmät ja materiaalit eivät ohjaa tapahtuman ohjelmaa ja työskentelyä.

Tapahtumien kutsumenettely on tärkeä osa vaikuttavan tilaisuuden kokonaisuutta. Järjestäjän on mietittävä tarkkaan, kenelle tilaisuus on tarkoitettu ja ketkä olisivat aiheen kannalta oikeita kaupungin asiantuntijoita tapahtumassa. Kutsutuille tulee antaa riittävästi aikaa valmistautua osallistumiseen. Kutsuttujen täytyy saada mahdollisimman kattavasti taustatietoa ja materiaalia tilaisuuteen liittyen, jotta he ymmärtävät selkeästi tulevan tapahtuman tavoitteet. Osallisuuden kokemusta voi vahvistaa jo kutsuvaiheessa kysymällä toiveista ja odotuksista tapahtumiin liittyen hyvissä ajoin. Toiveisiin on myös reagoitava mahdollisuuksien mukaan. Järjestäjän on muistettava, että deliberatiiviseen keskusteluun tähtäävässä tilaisuudessa kaikki osallistujat ovat samalla viivalla - oli sitten kyse asiantuntijasta tai kaupunkilaisesta- ja jokaiselle on hyvä tarjota mahdollisuus vaikuttaa tulevan tapahtuman sisältöön jo ennakolta.

6.2 Kaupungin asiantuntijoiden rooli tapahtumissa

Yhteiskehittämistilaisuuksissa, joissa kaupunkilaiset ja kaupungin asiantuntijat kohtaavat yhteisten asioiden äärellä, tärkein tietolähde, sekä merkityksellisyyden ja osallisuuden kokemuksen kannalta oleellisin henkilö on kaupungin asiantuntija. Tutkimuksemme perusteella kaupungin asiantuntijoiden perehtyneisyys käsiteltäviin asioihin ja innostunut työote teki kaupunkilaisiin suuren vaikutuksen. Erityisesti tapahtumissa, joissa käsitellään selkeästi rajattuja sisältöjä, aiheen kannalta oikeiden asiantuntijoiden osallistuminen tapahtumaan täytyy varmistaa. Oikeiden asiantuntijoiden kartoittaminen kannattaa tehdä hyvissä ajoin osana tapahtumien valmistelua.

Kun tapahtumassa käsiteltävälle asialle löytyy vastuuasiantuntija, ja yhteisen työskentelyn tavoite on selkeä, on asiantuntija myös suurella todennäköisyydellä paras ja tehokkain keskustelun vetäjä. Tämä korostuu erityisesti pienemmissä työskentelyryhmissä, jolloin ulkopuolisen fasilitoinnin tarve on vähäinen. Ilman ulkopuolista vetäjää, suorassa keskusteluyhteydessä vastuu työskentelyn tavoitteesta pysyy asiantuntijalla. Asiantuntijan itse vetäessä keskustelua on kuitenkin erittäin tärkeää varmistaa, että kaikki osapuolet ovat sisäistäneet keskustelun deliberatiivisen luonteen; kaupungin asiantuntija ja kaupunkilainen ovat keskustelussa tasa-arvoisessa asemassa etsimässä yhteistä ratkaisua käsiteltävään asiaan. Lähtökohtaisesti ihmiset kykenevät arvostamaan vuorovaikutukseen, mutta sen varmistamiseksi kannattaa ennen tapahtumaa vielä käydä läpi deliberatiivisen keskustelun periaatteet ja tavoitteet. Tapahtumiin osallistuvilta asiantuntijoilta kannattaa tiedustella, mikäli he kokevat ulkopuolisen keskustelun vetäjän tarpeelliseksi, tai toivovatko he jotain muuta tukea työskentelyyn. Tämä helpottaa järjestäjää tekemään lopullisen valinnan työskentelymenetelmistä, sekä tarvittaessa hankkimaan tapahtumaan ulkopuolisia keskustelun vetäjiä.

Tapahtumaan osallistuvat kaupungin asiantuntijat kannattaa ottaa mukaan tapahtuman ohjelman, sekä työskentelymateriaalien suunnitteluun. Tätä kautta tavoite pysyy selkeänä, ja materiaalit tarkoituksenmukaisina. Kaupungin asiantuntijoiden osallistamisen tapahtumien valmisteluun voi tehdä esimerkiksi järjestämällä suunnittelutapaamisia, sekä perehdytyksen ennen tapahtumaa. Perehdytyksessä kannattaa käydä yhdessä läpi tapahtuman tavoitteet, ohjelma, työskentelymenetelmät ja materiaalit,

sekä deliberatiivisen keskustelun periaatteet. Kuten kaupunkilaisillekin, myös kaupungin asiantuntijoille on syytä tarjota mahdollisimman paljon tietoa käsiteltävistä aiheista sekä ohjelmasta hyvissä ajoin ennen tapahtumaa.

6.3 Deliberatiivinen keskustelu osallisuuden vahvistajana

Deliberatiivinen demokratia, tai tarkemmin deliberatiivinen keskustelu on yksi osallistuvan budjetoinnin kantavista teemoista. Deliberatiivisen keskustelun toteutuminen on yksi oleellinen edellytys osallisuuden kokemukselle osallistuvan budjetoinnin yhteiskehittämistapahtumissa. Toisaalta keskustelutilanteet, joissa deliberaatio ei toteudu, vaikuttavat kielteisesti osallistujan kokemukseen onnistuneesta tapahtumasta sekä osallisuuden kokemuksesta. Tapahtumia ja vuorovaikutusta varten on varmistettava, että jokainen tapahtumaan osallistuva kaupungin asiantuntija ymmärtää deliberatiivisen keskustelun edellytykset. Hyvän valmistautumisen ja perehdytyksen, kuten ennakkokoulutuksen avulla voidaan varmistaa osallistujien sitoutuminen deliberatiivisen keskustelun edellytyksiin. Lisäksi huolellinen tapahtumasuunnittelu sekä menetelmien ja materiaalien harkinta edistävät deliberatiivista keskustelua tapahtumien työskentelyryhmissä. Deliberatiivisen keskustelun edellytykset on helppo ymmärtää seuraamalla ihanteellisen keskustelutilanteen viiden standardin teemoja (Fishkin 2009, 34), jotka ovat tarkennuksiltaan muotoiltu osallistuvan budjetoinnin tapahtumiin sopiviksi:

1. *Tieto.* Järjestäjän tulee huolehtia, että jokaisella osallistujalla on mahdollisimman kattavat lähtötiedot käsiteltävään aiheeseen liittyen. Kaupunkilaisella tulee olla mahdollisuus tutustua käsiteltävää asiaa ohjaaviin reunaehtoihin ja materiaaleihin. Kaupungin asiantuntijan on puolestaan sisäistettävä kaupunkilaisen näkemykset ja tieto, sekä keskusteluun tuomat yksityiskohdat. Osallistujien käytössä tulee olla mahdollisimman tarkoituksenmukaiset materiaalit.
2. *Tasapaino.* Järjestäjä huolehtii, että kaikki keskustelun osapuolet ymmärtävät tilaisuuden keskustelevan ja rakentavan luonteen. Tapahtumaan täytyy varata riittävästi aikaa, jotta ainakaan aikataulusyistä keskustelu ei pääty tilanteeseen,

jossa kaikkia osapuolia ei ole ehditty kuulla, tai osapuolet eivät ole samaa mieltä lopputuloksesta.

3. *Monimuotoisuus*. Keskustelun vetäjä – kaupungin asiantuntija itse, tai ulkopuolinen fasilitoija – huolehtii, että osallistujilla on mahdollisuus tuoda esiin erilaisia näkemyksiä aiheeseen liittyen. Eriävistä mielipiteistä huolimatta osallistujien tulisi huomioida toistensa näkemykset.
4. *Tunnollisuus*. Keskustelun vetäjä huolehtii, että keskustelutilanteeseen osallistujat ymmärtävät, etteivät kaikki välttämättä ole aiheesta samaa mieltä, vaan tärkeintä on sitoutuminen yhteiseen tavoitteeseen ja eri näkökulmien punnitseminen. Erilaiset, perustellut näkemykset muodostavat lopullisen keskustelutuloksen.
5. *Yhdenvertainen harkinta*. Ennakkovalmistautumisen ja perehdytyksen avulla järjestäjä varmistaa, että tapahtumissa käytävät keskustelut ovat arvostavia. Keskusteluun osallistuvien täytyy kunnioittaa toisiaan ja suhtautua toistensa näkemyksiin rakentavasti. Näkemyksen tai perustelun esittäjän taustalla tai asemalla ei saa olla vaikutusta itse asian käsittelyyn. Kaupunkilaisten osaamiseen ja asiantuntemukseen täytyy luottaa. Tämän periaatteen toteutumista voi edesauttaa tavoitteen, ja käytettävissä olevan materiaalin korostaminen työkentelyssä.

LÄHTEET

- Ahola, Nina 2020. Kaupunkilaisten äänet osallistuvassa budjetoinnissa - Helsingin kaupungin osallistuvan budjetoinnin äänestys 2019. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Tutkimuskatsauksia 2020:1.
- Ahonen, Veronica & Rask, Mikko 2019. Osallistuvan budjetoinnin mallit ja trendit Suomessa. Kuntaliiton julkaisusarja: Uutta kunnista 2/2019. Suomen kuntaliitto: Helsinki. Viitattu 14.2.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/304520/1985nro2osallistuvabudjetointi_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry 2002. Osalliset ja osajat: kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus. Helsinki
- Dufva, Mikko 2020. Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162.(e-kirja) Vantaa: Erweko. Viitattu 13.3.2020. <https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>
- Espoon kaupunki 2017. Yhteiskehittämisen käsikirja. Viitattu 25.1.2020. <https://6aika.fi/wp-content/uploads/2019/06/Yhteiskehittämisen-käsikirja.pdf>
- Fishkin, James S. 2009. When the People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation. Oxford University Press 2009.
- Gelman, Valeria Lvovna & Votto, Daniely. What if Citizens Set City Budgets? An Experiment That Captivated the World—Participatory Budgeting—Might Be Abandoned in its Birthplace. Viitattu 20.1.2020. <https://www.wri.org/blog/2018/06/what-if-citizens-set-city-budgets-experiment-captivated-world-participatory-budgeting>
- Helsingin kaupunki 2019. Helsingin kaupungin hallintosääntö. Kaupunginvaltuuston päätös 9.10.2019 § 297. Viitattu 13.2.2020. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/saannot/hgin-hallintosaanto-2019-10-09.pdf>
- Helsingin kaupunki 2018a. Kaupunginhallituksen päätös 37/1.10.2018. HEL 2018-004039. Viitattu 3.2.2020. Helsingin osallistuvan budjetoinnin toteutusperiaatteet. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/b9/b9ed8f77c32ed471cfa86def1d442393569c20ac.pdf>
- Helsingin kaupunki 2018b. Osallisuus ja vuorovaikutusmallin yleisesitys 2018. Viitattu 20.1.2020. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/asukasyhteistyö/osallisuusmalli-yleisesitys-2018.pdf>
- Helsingin kaupunki 2019a. Helsingin osallistuva budjetointi OmaStadi. Usein kysytyt kysymykset. Viitattu 3.1.2020. https://omastadi.hel.fi/pages/omastadi_ukk
- Helsingin kaupunki 2019b. Helsingin osallistuva budjetointi OmaStadi. OmaStadi numeroina. Viitattu 3.1.2020. <https://omastadi.hel.fi/>
- Helsingin tilastollinen vuosikirja 2019. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Otavan Kirjapaino Oy: Keuruu 2019.
- Honkasalo, Marja-Liisa & Laukkanen, Anu 2015. Osallisuus ja yhteisöllisyys hyvinvointia edistämässä - Taiteen ja kulttuurin vaikuttavuuden arviointi EU-hankkeissa. Julkaisussa Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2015. Viitattu 7.1.2020. <http://kulttuuripolitiikantutkimus.fi/wp-content/uploads/2016/11/KPTVS2015.pdf#page=25>

- Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (e-kirja). Viitattu 17.1.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- Kestilä-Kekkonen, Elina & Korvela, Paul-Erik (toim.) 2017. POLIITTINEN OSALLISTUMINEN, Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä. Jyväskylän yliopisto.
- Koivisto, Juha; Isola, Anna-Maria ja Lyytikäinen, Merja 2018. Osallisuus kuuluu kaikille, Innokylän innovaatiokatsaus (e-kirja). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.1.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136074/URN_ISBN_978-952-343-077-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Korhonen, Katri 2017. Kokeileva kehittäminen kaupunkiympäristössä - Tapaustutkimus Helsingin Kalasatamasta. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 3.3.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228197/Korhonen_Yhteiskuntapolitiikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kotimaisten kielten keskus 2015. Kotus suosittaa “keskustelevaa demokratiaa”. Viitattu 5.4.2020. https://www.kotus.fi/nyt/uutistekstit/kotuksen_uutiset/kotuksen_uutisten_arkisto_%282013-2019%29/kotuksen_uutiset_2015_8545/kotus_suosittaa_keskustelevaa_demokratiaa.18687.news
- Kuntalaki 2015/410. Annettu Helsingissä 10.4.2015. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- Leemann, Lars & Kuusio, Hannamaria & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Meriluoto, Taina & Litmanen, Tapio 2019. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Vastapaino: Tampere.
- Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013. Viitattu 18.1.2020. https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala_%26_Rynn%C3%A4nen_Kohti_sosiaalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5foa-4c44-8937-7fd4ac2a3879
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2010. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy: Helsinki.
- Pentagon 2018. Osallisuuden asukasprofiilit. Julkaisematon aineisto. Kirjoittajien hallussa.
- Raisio, Harri & Vartiainen, Pirkko 2011. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen, Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa. Kuntaliiton verkkojulkaisu 2011.
- Rask, Mikko & Ertiö, Titiana 2019. Yhteisluomisen tutka - Malli osallisuustoiminnan kokonaisvaltaiseen arviointiin. Kansalaisuuden kuulut ja kuplat 2/2019. Helsingin yliopisto.
- Sainio, Tapani & Ängeslevä, Viivi & Talvitie-Lamberg, Karoliina 2018. Osallisuuden näkökulmia tietopolitiikassa. Valtiovarainministeriön taustapaperi. Viitattu

- 17.3.2020. <https://vm.fi/documents/10623/10841416/Sainio-%C3%84ngeslev%C3%A4-Talvitie-Lamberg-Osallisuuden+na%CC%88ko%CC%88kulmia.pdf/280af6bf-3c86-2cc5-ba0e-91cef5b0a902/Sainio-%C3%84ngeslev%C3%A4-Talvitie-Lamberg-Osallisuuden+na%CC%88ko%CC%88kulmia.pdf.pdf>
- Sassi, Sinikka 2002. Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus.
- Setälä, Maija 2013. Teoksessa John Rawlsin filosofia. Toim. Mäkinen, Jukka & Saxén, Heikki. Helsinki: Gaudeamus.
- Sinkkonen, Johanna 2018. OSALLISTUVA BUDJETOINTI DEMOKRATIAINNOVAATIONA Tapaustutkimus kolmen kunnan osallistuvan budjetoinnin kokeiluista. Tampereen yliopisto. Hallintotieteet. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 23.3.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104560/1541691073.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Syvärinen, Katja 2019. Välineitä osallistumisen arviointiin ja mittaamiseen. Työryhmätyön esittelyä kuntademokratiaverkostolle. Viitattu 5.4.2020. https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Syv%C3%A4rinen_osallisuuden_arviointi%2013.3.2019.pdf
- Särkelä-Kukko, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Mistä puhumme, kun puhumme osallisuudesta? Teoksessa Jämsén, Arja & Pyykkönen Anne (toim.), Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Joensuu.
- Valtiovarainministeriö. 2017. Tulevaisuuden kunta – asiantuntijaryhmän muistio sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista kuntiin. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11a. Helsinki. Viitattu 5.4.2020. <https://vm.fi/documents/10623/2287526/Tulevaisuuden+kunnan+skenaariot+ja+visiot+2030/5aa03723-ae3-42fc-868f-3dea3b53c8a9/>

HAASTATTELUT

- Haastateltava 1. Helsinki 10.1.2020. Haastattelija: Belinda Barbato
- Haastateltava 2. Helsinki 13.1.2020. Haastattelija: Belinda Barbato
- Haastateltava 3. Helsinki 10.1.2020. Haastattelija: Antti Sarpo
- Haastateltava 4. Helsinki 22.1.2020. Haastattelija: Antti Sarpo
- Haastateltava 5. Helsinki. 4.3.2020. Haastattelija: Belinda Barbato
- Haastateltava 6. Helsinki 18.3.2020. Haastattelija: Belinda Barbato
- Haastateltava 7. Helsinki 19.3.2020. Haastattelija: Antti Sarpo
- Haastateltava 8. Helsinki 2.4.2020. Haastattelija: Antti Sarpo

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

Haastattelukysymykset:

1. Koitko, että Raksalle/Starttiraksalle osallistuminen oli sinun tai osallistuvan budjetoinnin kannalta merkittävää? Jos, niin miten se näkyi?
2. Saitko Raksalla/Starttiraksalla myönteistä palautetta panoksestasi? Jos, niin miten se näkyi?
3. Koitko, että osaamiseesi ja näkemykseesi kaupunkilaisena luotettiin? Jos, niin miten se näkyi?
4. Saitko Raksalla/Starttiraksalla apua suunnitelman laatimiseen kaupungin asiantuntijoilta tai muilta kaupunkilaisilta? Millaista apua sait?
5. Tunsitko olevasi hyödyksi Raksalla/Starttiraksalla? Miten ja missä asioissa?
6. Muodostuiko Raksalla/Starttiraksalla uudenlainen tai uudenlaisia yhteisöjä? Millaisia?
7. Pystyitkö edistämään Raksalla/Starttiraksalla sinulle tärkeitä asioita? Miten?
8. Koitko Raksalla/Starttiraksalla voivasi vaikuttaa oman lähiympäristösi parantamiseen yhdessä muiden kanssa? Miten Raksa/Starttiraksa edisti tätä?

Taustakysymykset:

Suhtautuminen kaupunkiin (Suhtautuuko kaupunkiin toimijana myönteisesti vai kriittisesti? Koe-taanko kaupunki läheiseksi vai etäiseksi?)

- Millainen yhteistyökumppani tai toimija Helsingin kaupunki sinun mielestäsi on?
- Onko kaupungin eri tahoja sinusta helppo lähestyä?

Koetut kynnykset (Mitä koettuja esteitä osallisuuteen on? Mikä taas poistaa esteitä?)

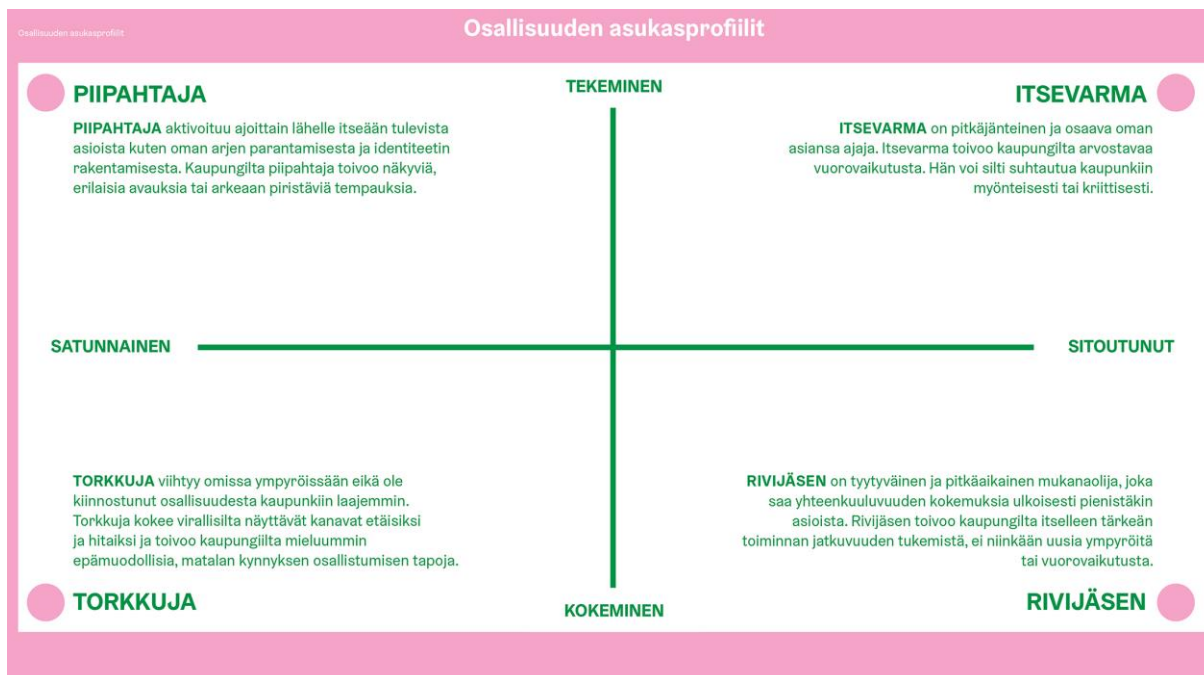
- Onko sinun mielestäsi olemassa jotakin esteitä liittyen kaupungin toimintaan osallistumi- seen?
- Onko jotain, mikä helpottaa kaupungin toimintaan osallistumista?

Halu kasvattaa osallisuutta (Onko halua kasvattaa osallisuutta vai ollaanko tyytyväisiä nykyisiin tapoi- hin olla mukana?)

- Haluaisitko osallistua enemmän kaupungin toimintaan tai kehittämiseen?

Osallistujaprofiilin valinta (näytetään kuvaa profiileista kuvauksineen)

- Kaikki meistä kuuluvat eri elämäntilanteissa, ja jopa viikon eri päivinä useisiin profiileihin. Mikä näistä profiileista sinun mielestäsi kuvaa pääsääntöisesti omaa osallistumistasi?

Taustatiedot (ei ole pakko vastata):

- Koulutusaste
  - Korkea aste
  - Toinen aste
  - Opisto aste
  - Perus aste
- Elämäntilanne
  - Koululainen
  - Opiskelija
  - Osa-aikatyössä
  - Kokoaikatyössä
  - Yrittäjä
  - Työtön
  - Eläkkeellä
  - Muu
- Vaikuttamistavat
  - Kunnallisvaaleissa äänestäminen
  - Kaupungin toimintaa koskevaan kyselyyn vastaaminen
  - Palautteenanto Helsingin palveluista tai muusta toiminnasta

- Kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan osallistuminen
- Puoluetoimintaan osallistuminen
- Mielenosoitukseen osallistuminen
- Kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen
- Virallisen kuntalaisaloitteen tekeminen

Liite 2: Kysely vuoden 2019 Raksoille osallistuneille

Kiitos osallistumisesta OmaStadi Helsingin kaupungin osallistuvaan budjettiin. Tällä kyselyllä keräämme tietoa osallistujista sekä palautetta OmaStadi Raksoista. Keräämme osallistujien taustatietoja OmaStadin yhdenvertaisen toteutumisen seuraamiseksi. Palautteen perusteella kehitämme OmaStadia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Taustatiedot

1. Asuinkaupunginosa
2. Ikä
  - Alle 12 vuotta
  - 12-19 vuotta
  - 20-29 vuotta
  - 30-39 vuotta
  - 40-59 vuotta
  - 60-74 vuotta
  - Yli 75 vuotta
3. Sukupuoli
  - Mies
  - Nainen
  - Muut
  - En halua sanoa
4. Äidinkieli
  - Suomi
  - Ruotsi
  - Muu, mikä?
5. Koulutusaste
  - Perusaste
  - Toinen aste
  - Korkea-aste
  - Muu, mikä?
6. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tämän hetkistä elämätilannettasi?
  - Kokopäivätyössä
  - Osa-aikatyössä
  - Työtön
  - Opiskelija
  - Varusmies tai siviilipalveluksessa
  - Eläkkeellä

- Hoitaa kotitaloutta tai vanhempainvapaalla
- Muu, mikä?

Osallistuminen ja vaikuttaminen

7. Mitä tapoja olet käyttänyt pyrkiessäsi vaikuttamaan Helsingin kaupungin toimintaan tai päätöksentekoon?
- Kunnallisvaaleissa äänestäminen
  - Kaupungin toimintaa koskevaan kyselyyn vastaaminen
  - Palautteenanto Helsingin palveluista tai muusta toiminnasta
  - Kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan osallistuminen
  - Mukana yhdistyksessä/ryhmässä, joka vaikuttaa kaupungin päätöksentekoon
  - Puoluetoimintaan osallistuminen
  - Helsingin toimintaa koskevaan mielenosoitukseen osallistuminen
  - Kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen
  - Virallisen kuntalaisaloitteen tekeminen
  - Muu, mikä?

Palaute OmaStadi Raksasta

8. Alue, jonka OmaStadi Raksaan osallistuin
- Pohjoinen suurpiiri
  - Läntinen suurpiiri
  - Eteläinen suurpiiri
  - Itäinen suurpiiri
  - Keskinen suurpiiri
  - Kaakkoinen suurpiiri
  - Koillinen suurpiiri
  - Koko kaupunki
9. Mitä mieltä olit tilaisuudesta? (Täysin samaa mieltä, Osittain samaa mieltä, Osittain eri mieltä, Täysin eri mieltä, En osaa sanoa)
- Tapahtuma oli yleisesti hyvin järjestetty
  - Tapahtumassa oli luontevaa esittää kysymyksiä ja osallistua keskusteluun
  - Järjestäjät kannustivat kaikkia ilmaisemaan mielipiteensä
  - Sain riittävästi tukea asiantuntijoilta suunnitelman laadintaan
  - Keskusteluissa pyrittiin yhteiseen hyvään eikä vain edistämään tietyn intressiryhmän tavoitteita
  - Osallistujat perustelivat näkemyksiään
  - Eräs tai eräät osallistujat dominoivat keskustelua
  - Opin muiden esittämistä näkemyksistä ja argumenteista
  - Ilmapiiri oli rakentava
10. Mitä mieltä olet kokonaisuudessaan OmaStadi Helsingin osallistuvasta budjetoinnista? (Täysin samaa mieltä, Osittain samaa mieltä, Osittain eri mieltä, Täysin eri mieltä, En osaa sanoa)

- Osallistuva budjetointi on tervetullut uusi osallistumisen ja vaikuttamisen keino
- Uskon, että osallistuvan budjetoinnin kautta pystyn vaikuttamaan kaupungissa
- Osallistuminen lisäsi kiinnostustani vaikuttaa kaupungin päätöksentekoon
- Osallistuminen lisäsi ymmärrystäni yhteisiin asioihin vaikuttamisesta
- Osallistuminen lisäsi kiinnostustani vaikuttaa asuinalueellani
- Aion osallistua OmaStadi Helsingin osallistuvaan budjetointiin jatkossakin

Liite 3: Kysely ja kutsu Starttiraksoille

OmaStadi toteutusvaiheen Startti-Raksat

Onneksi olkoon hienosta ideasta ja äänestyksessä menestyneen suunnitelman laatimisesta!

Seuraava OmaStadi -vaihe on se kaikista konkreettis; suunnitelmia ryhdytään toteuttamaan kaupungin omana toimintana ja suunnitelmat muuttuvat todeksi.

Kaikki OmaStadissa syntyneet suunnitelmat ovat kaupunkilaisten ideoimia. On tärkeää, että myös toteuttamisvaiheessa suunnitelman tekijät pääsevät halutessaan mukaan. Kutsumme sinut toteuttamisvaiheen käynnistystapahtumiin, OmaStadi Startti-Raksoihin. Tilaisuudet ovat jaettu teemoittain, jotta voimme kutsua mukaan oikeat toteuttamisesta vastaavat kaupungin asiantuntijat. Startti-Raksalla on tavoitteena varmistaa yhteisymmärrys suunnitelmien sisällöistä, toteuttamisen vaiheista sekä reunaehdoista.

Suunnitelmien sisältöjen perusteella teemoitellut Startti-Raksat järjestetään neljänä iltana: 26. ja 27.2. sekä 4. ja 5.3.2020. Tilaisuudet ovat kestoltaan 2-4 tuntia (tämä tarkentuu vielä). Laita tilaisuuksien ajankohdat ”korvan taakse”, kutsu ja tapahtumien tarkempi sisältö lähetetään sinulle tammi-kuun aikana.

Tämä kysely toimii myös alustavana ilmoittautumisena. Jos et halua tai pysty osallistumaan Startti-Raksoille, mutta haluaisit olla muuten mukana toteuttamisvaiheessa, vastaathan silti kyselyyn ja annat yhteystietosi kyselyn lopussa.

Jotta tulevat Startti-Raksat onnistuvat parhaalla mahdollisella tavalla, pyydämme sinua vastaamaan tähän kyselyyn.

1. Valitse alla olevalta listalta tekemäsi suunnitelma(t)
  - Listalla kaikki äänestyksessä valitut 44 suunnitelmaa
2. Millaisia toiveita sinulla on Starttiraksoihin liittyen?
  - Avovastaus
3. Jos olet tehnyt suunnitelmiasi isommassa porukassa, merkitse kuinka monta henkilöä ilmoitat alustavasti tapahtumaan. Valitse "1" jos ilmoitat ainoastaan itsesi. Maksimimäärä 4 henkilöä.
4. Miten haluaisit olla mukana suunnitelman toteutusvaiheessa (Starttiraksojen lisäksi)?
  - Avovastaus
5. Haluan saada tietoa suunnitelmani toteutuksen etenemisestä myös myöhemmissä vaiheissa
  - Kyllä / Ei
6. Saako yhteystietosi antaa suunnitelmiasi toteutuksesta vastaavalle asiantuntijalle / projekti-ryhmälle yhteydenpitoa varten?
  - Kyllä / Ei
7. Yhteystiedot
  - Nimi
  - Sähköposti
  - Puhelin

Liite 4: Kysely Starttiraksoille osallistuneille

Kiitos osallistumisestasi OmaStadi Starttiraksalle!

Haluamme kehittää toimintaamme entistä sujuvammaksi, joten palautteesi on todella arvokasta. Vastaamalla kyselyyn autat meitä tekemään osallistuvan budjetoinnin tapahtumista toimivia tilaisuuksia jatkossakin!

Kyselyssä ei kysytä henkilötietoja, ja kyselyn tuloksia käytetään ainoastaan osallistuvan budjetoinnin prosessin kehittämiseen. Kyselyn vastaaminen kestää noin 5 minuuttia. Kiitos ajastasi!

1. Ikä

- <12 vuotta
- 12-29 vuotta
- 30-39 vuotta
- 40-59 vuotta
- 60-74 vuotta
- >75 vuotta

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

3. Koulutusaste

- Korkea-aste (korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto)
- Toinen aste (lukio, ammattikoulu)
- Opisto
- Perusaste

4. Elämäntilanne

- Koululainen
- Opiskelija
- Kokoaikatyössä
- Osa-aikatyössä
- Työtön
- Eläkkeellä
- Yrittäjä / Freelancer

5. Vaikuttamistavat

- Kunnallisvaaleissa äänestäminen
- Kaupungin toimintaa koskevaan kyselyyn vastaaminen
- Palautteenanto Helsingin palveluista tai muusta toiminnasta
- Kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan osallistuminen
- Puoluetoimintaan osallistuminen
- Mielenosoitukseen osallistuminen
- Kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen
- Virallisen kuntalaisaloitteen tekeminen

- Muu, mikä?
6. OmaStadi Starttiraksa (täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä)
- Tapahtuma oli yleisesti hyvin järjestetty
  - Osallistuminen oli sinun tai osallistuvan budjetoinnin kannalta merkittävää
  - Sain myönteistä palautetta panoksestani
  - Osaamiseeni ja näkemykseeni kaupunkilaisena luotettiin
  - Tunsin olevani hyödyksi starttiraksalla
  - Pystyin edistämään itselleni tärkeitä asioita
  - Tapahtumassa oli luontevaa esittää kysymyksiä ja osallistua keskusteluun
  - Ilmapiiri oli rakentava
7. Osallistuva budjetointi (täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä)
- Osallistuva budjetointi on tervetullut uusi osallistumisen ja vaikuttamisen keino
  - Uskon, että osallistuvan budjetoinnin kautta pystyn vaikuttamaan kaupungissa
  - Osallistuminen lisäsi kiinnostustani vaikuttaa kaupungin päätöksentekoon
  - Osallistuminen lisäsi ymmärrystäni yhteisiin asioihin vaikuttamisesta
  - Osallistuminen lisäsi kiinnostustani vaikuttaa asuinalueellani
  - Aion osallistua OmaStadi Helsingin osallistuvaan budjetointiin jatkossakin

Liite 5: Muistilista yhteiskehittämistapahtumien suunnittelun tueksi

Muistilista yhteiskehittämistapahtumien suunnittelun tueksi

Ennen tapahtumaa

- Aseta tapahtumalle tavoite. Varmista että tavoite kulkee mukana koko tapahtumasuunnittelun ajan.
- Kartoita tapahtumien tavoitteiden kannalta oikeat kaupungin asiantuntijat hyvissä ajoin. Ota tapahtumiin osallistuvat asiantuntijat mukaan tapahtumasuunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- Suunnittele menetelmät ja materiaalit yhdessä tapahtumiin osallistuvien kaupungin asiantuntijoiden kanssa. Varmista että valitut menetelmät ovat tarkoituksenmukaisia tavoitteisiin nähden.
- Pyydä kaupunkilaisilta ennakoilmoittautuminen tapahtumiin 1-2 kuukautta ennen tapahtumaa. Liitä ennakoilmoittautumiseen kysely osallistujien toiveisiin ja odotuksiin liittyen.
- Varaa tilat ennakoilmoittautumisten perusteella. Valitse mieluummin liian suuret tilat ja varaa niitä riittävästi, voit tarvittaessa aina peruuttaa varaukset.
- Pyydä osallistujilta sitova ilmoittautuminen kuukautta ennen tapahtumaa. Tilaa ilmoittautumisten perusteella tapahtumiin tarjoilut.
- Varmista, että tapahtumiin on osallistumassa oikeat kaupungin asiantuntijat. Järjestä perehdytystilaisuus, jossa käydään läpi tapahtuman tavoitteet, ohjelma ja materiaalit sekä deliberatiivisen keskustelun edellytykset.
- Varmista, että osallistujien toiveet ja odotukset vastaavat mahdollisimman hyvin tapahtumien sisältöä.
- Lähetä ilmoittautuneille viesti, johon liität tapahtuman ohjelman sekä tarvittavat materiaalit.
- Tee palautekysely ennen tapahtumaa. Käytä kaikissa kyselyissä samoja profiloivia kysymyksiä, näin saat osallistujista vertailukelpoista tietoa.

Tapahtuman aikana

- Ennen tapahtuman alkua varmista, että tapahtumissa käytettävä tekniikka toimii sujuvasti.
- Kiinnitä huomiota tapahtuman avauspuheenvuoroon. Kerro selkeästi mutta napakasti tapahtuman tavoite ja pelisäännöt, ohjelma sekä työskentelymenetelmät.
- Kannusta ja innosta osallistujia.
- Älä hoputa, vaan helpota. Ilmaise, että keskustelua voi jatkaa tapahtuman jälkeen, tapahtuman tavoite huomioiden (täytyykö tulla valmista/voiko jäädä kesken).
- Varmista että osallistujat viihtyvät, pidä tunnelma rentona ja tue keskustelua tarvittaessa seuraamalla tilannetta. Huomioi eri työskentelyryhmien edistyminen.
- Kannusta osallistujia antamaan palautetta kirjallisesti tapahtumassa, tai sähköisesti tapahtuman jälkeen.

Tapahtuman jälkeen

- Lähetä osallistujille kiitosviesti, jonka yhteyteen liität palautelinkin.
- Käy keskustelua tapahtumaan osallistuneiden kaupungin asiantuntijoiden kanssa, pyydä heiltä palautetta ja toisaalta anna palautetta heille.
- Käy huolellisesti läpi tapahtuman onnistuminen suhteessa tavoitteisiin. Tee tarvittavat korjaukset seuraavaa tapahtumaa varten.